DWADZIEŚCIA OBRAZÓW BOGA s. 10
NIE CHCĄ UMIERAĆ ZA PUTINA s. 18
ZAPOMNIANY SPOWIEDNIK s. 20
BÓG POSYŁA NAM ANIOŁÓW s. 38

02.10.2022
nr 40 (883)
cena 5 zł
(w tym 8% VAT)
NR INDEKSU 205 109
ISSN 1734-9079
www.idziemy.pl

idziemy

Modlitwa różańcowa wielokrotnie wpływała na bieg historii.

Ratunek dla świata

NOWY BESTSELLER

autora
„Tajemnic Caravaggia"
i „Toskanii"

Witold Kawecki – zakonnik (redemptorysta), profesor nauk teologicznych w zakresie teologii kultury i mediów, zajmujący się teologią piękna, kulturą wizualną, komunikacją medialno-kulturową i kulturą polityczną. Kierownik Katedry Komunikacji Kulturowej i Artystycznej UKSW. Pisarz, człowiek mediów, dziennikarz i kulturoznawca, autor 30 książek i setek artykułów, współpracownik wielu stacji radiowych i telewizyjnych.

Zapraszamy
na stoisko Wydawnictwa JEDNOŚĆ podczas Targów Wydawców Katolickich w Warszawie oraz na spotkanie z ks. Kaweckim, które odbędzie się 01.10.2022 (sobota) w godz. 12.00–13.00 w Sali Koncertowej na Zamku Królewskim w Warszawie. Wstęp wolny.

JEDNOŚĆ
Dział sprzedaży tel. 41 349 50 50
www.jednosc.com.pl

ks. Henryk Zieliński

Ratunek dla świata

Warto przypomnieć, w jakich okolicznościach św. Jan Paweł II przed dwudziestu laty wezwał świat do modlitwy różańcowej. W liście apostolskim „Rosarium Virginis Mariae" z 16 października 2002 r. zarządził, aby czas od października 2002 r. do października 2003 r. był przeżywany jako Rok Różańca. W tym samym liście ustanowił tajemnice światła i polecił je rozważać w każdy czwartek.

Ta ostatnia decyzja papieża wymaga najmniej komentarza. Jest wypełnieniem luki, która była w różańcu między odnalezieniem Pana Jezusa w świątyni, a modlitwą Pana Jezusa w Ogrójcu. Wiele lat przed papieżem niektórzy duchowni proponowali uzupełnienie tego braku. W Polsce m.in. często obecny na naszych łamach o. Jacek Salij OP. Ostatecznie św. Jan Paweł II zainspirował się pomysłem św. ks. Jerzego (Ġorġa) Preca z Malty, który już w 1957 r. proponował wiernym rozważanie tajemnic światła w prawie identycznej formie, jak obecna. Św. Jan Paweł II podczas swojej trzeciej i ostatniej pielgrzymki na Maltę w maju 2001 r. ogłosił ks. Preca błogosławionym i zapoznał się bliżej z jego dziełem. W praktyce ogłoszenie nowych tajemnic różańca było motywacją do poszukiwania nowych kandydatów do kółek różańcowych, wiązało się bowiem z potrzebą zwiększenia liczby ich członków z 15 do 20.

Więcej komentarza wymaga kontekst historyczno-polityczny, w którym św. Jan Paweł II wezwał Kościół do całorocznej modlitwy różańcowej. Nad światem zawisło bowiem widmo kolejnej wojny, która mogła się przerodzić w konflikt cywilizacji chrześcijańskiej z cywilizacją islamu. Wszystko za sprawą interwencji zbrojnej USA w Afganistanie po zamachach al-Kaidy na World Trade Center i Pentagon z 11 września 2001 r. oraz przygotowań do drugiej interwencji w Iraku. Papież był jej stanowczo przeciwny. Trafnie przewidywał jej następstwa, które Bliski Wschód i cały świat odczuwa do dzisiaj. Wojna ta uruchomiła bowiem efekt domina. Ojciec Święty wiedział jednak, że zabiegi dyplomatyczne nie wystarczą. We wrześniu 2002 r. Senat i Izba Reprezentantów USA wyraziły zgodę na użycie sił zbrojnych przeciwko Irakowi. 11 października 2002 r. Kongres USA zaaprobował rozpoczęcie wojny. W tej sytuacji pozostała już tylko modlitwa wielokrotnie sprawdzona, gdy świat znajdował się na zakręcie swojej historii. Stąd wezwanie do różańca.

„Trudności, jakie na początku tego nowego tysiąclecia pojawiają się na światowym horyzoncie, skłaniają nas, by uznać, że nadzieję na mniej mroczną przyszłość może w nas wzbudzić jedynie interwencja z Wysoka, zdolna pokierować sercami tych wszystkich, którzy żyją w sytuacjach konfliktowych, i tych, którzy trzymają w swych rękach losy narodów" – pisał św. Jan Paweł II. Wskazywał zarazem, że różaniec „ze swej natury jest modlitwą pokoju z racji samego faktu, że polega na kontemplowaniu Chrystusa, który jest Księciem Pokoju i «naszym pokojem» (Ef 2, 14)". W zakończeniu dodał o różańcu: „pozwala mieć nadzieję, że również dzisiaj «walka» tak trudna jak ta, która toczy się o pokój, może być zwycięska".

Informacje, które docierają do nas ostatnio, są jeszcze bardziej zatrważające niż te z początku tysiąclecia. Świat po raz pierwszy od konfliktu kubańskiego w 1962 r. stanął wobec realnej groźby użycia broni jądrowej. Zresztą, obecny włodarz Kremla podchodzi do tej sytuacji jak do rewanżu za rok 1962, kiedy to Nikita Chruszczow wycofał się z bezpośredniej konfrontacji z USA. Formalne przyłączenie części Ukrainy do Rosji daje Putinowi pretekst do obrony teraz już „jego" kraju przy użyciu wszelkich środków. Jeden z potencjalnych celów atomowego ataku – poligon w Jaworowie – znajduje się zaledwie ok. 20 km od naszej granicy…

Jakby tego było mało, źle się dzieje również w Kościele. Postulaty niemieckiej Drogi Synodalnej w kwestiach Eucharystii, kapłaństwa i małżeństwa stanowią zaprzeczenie nauczania zawartego w Biblii. Część biskupów belgijskich wprowadza właśnie obrzęd błogosławieństwa związków homoseksualnych. W tym samym czasie na komunistycznej Kubie, gdzie brakuje żywności i lekarstw, zarządzono referendum w sprawie homoseksualnych „małżeństw" i przyznania im prawa do adopcji dzieci. Kto stoi za tą dziwną synchronizacją działań w tak różnych i politycznie zantagonizowanych krajach? Działań, które mają zniszczyć człowieka, Kościół i świat? Czy nie mają racji ci, którzy twierdzą, że stoi za nimi jakaś istota nie z tego świata, którą Biblia nazywa Szatanem?

A jeśli tak, to znowu sięgnijmy po różaniec. W tej walce to sprawdzona broń i może już ostatni ratunek dla świata.

henryk.zielinski@idziemy.com.pl

02.10.2022 idziemy w numerze:

TEMAT TYGODNIA

Dwadzieścia obrazów Boga – rozmowa z o. prof. Jarosławem Kupczakiem OP **s. 10**

Siła paciorków – jak różaniec zmienia historię **s. 12**

MOJA WIARA

Zapomniany spowiednik św. Faustyny – o. Józefa Andrasza wspomina o. Józef Augustyn SJ **s. 20**

Baranki na start! – inna forma przygotowania do I Komunii świętej **s. 36**

Bóg posyła nam aniołów **s. 38**

NA CZASIE

Mniej biurokracji – o planach deregulacji mówi poseł Bartłomiej Wróblewski **s. 4**

fot. PAP/EPA/Anatoly Maltsev

Nie chcą umierać za Putina – mobilizacja w Rosji **s. 18**

Filozof relacji osobowych – śp. prof. Mieczysław Gogacz **s. 54**

WARTO WIEDZIEĆ

Do zakochania jeden krok… randki małżeńskie **s. 23**

Era człowieka cybernetycznego? – o manipulacjach genetycznych mówi prof. Andrzej Kochański **s. 34**

Europa 1922 **s. 42**

Węzły chłonne a szczepienia **s. 43**

Czytanie nie kończy się na papierze! Najnowsze wiadomości i opinie na stronie www.idziemy.pl. E-wydanie tygodnika można zakupić na stronach: www.eprasa.pl, www.egazety.pl.

Mniej biurokracji

Z **Bartłomiejem Wróblewskim**, posłem na Sejm i przewodniczącym Komisji Nadzwyczajnej do spraw deregulacji, rozmawia Monika Odrobińska

Jedna z propozycji projektu ustawy mającej zlikwidować bariery administracyjne i prawne przewiduje deregulację przepisów dotyczących posiadania broni. Karabin dla każdego?

Celem ustawy deregulacyjnej jest poszerzenie zakresu wolności w życiu społecznym i gospodarczym. Ustawa ma ograniczyć takie przepisy, które krępują wolność obywateli i przedsiębiorców. Chodzi w niej także o uproszczenie i przyspieszenie procedur sądowych i administracyjnych.

Polska jest jednym z najbardziej rozbrojonych krajów Europy, na stu mieszkańców przypada u nas jedna sztuka broni. Dla porównania: na Ukrainie przed wojną było to 7 sztuk, na Łotwie – 19, w Niemczech – 30, a w Finlandii – 45. To rozwiązanie ma więc wzmocnić potencjał obronny Polski, ale także osobiste bezpieczeństwo obywateli. Nie oznacza to liberalizacji w dostępie do broni, ale racjonalizację. Dziś na wydanie pozwolenia czeka się od sześciu do dwunastu miesięcy; my – przy zachowaniu tych samych warunków, czyli egzaminów, badań lekarskich i psychiatrycznych – chcemy skrócić ten czas do dwóch–trzech miesięcy.

fot. Piotr Łysakowski

Czego jeszcze dotyczą zmiany?

Planujemy je w 19 obszarach. Zostały one wskazane przez obywateli i przedsiębiorców w czasie konsultacji społecznych, które prowadziliśmy. Proponujemy urealnienie, a tym samym podniesienie kwot wolnych od podatku od spadków i darowizn, które nie były zmieniane od 2003 r. Chcemy przyspieszenia procedur dotyczących wycinki drzew i krzewów, ale też częściowego ograniczenia obowiązków w tym zakresie. Właściciele nieruchomości nie będą musieli zamieszczać tabliczki z nazwą ulicy. Przywracamy respektowanie konstytucyjnego prawa rodziców do wychowania dzieci i proponujemy uchylenie zakazu udziału dzieci w polowaniach, choć tylko wtedy, gdy będzie zgoda rodziców. W tej sprawie do Sejmu wpłynął obywatelski projekt ustawy podpisany przez ponad 100 tys. obywateli. W lokalach gastronomicznych na dworcach kolejowych i autobusowych będzie można kupić piwo. W tej sprawie obowiązuje zakaz od czasu stanu wojennego.

Ustawa deregulacyjna ma poszerzyć zakres wolności obywateli i przedsiębiorców; uprościć i przyspieszyć procedury sądowe i administracyjne.

Przy rosnącym spożyciu alkoholu spodziewałabym się raczej ograniczenia w jego rozpowszechnianiu…

Skoro można kupić piwo w każdym sklepie, na lotnisku czy w porcie, czym uzasadnić zakaz na dworcu? Proponujemy w tym zakresie, aby dotyczyło to piwa i napojów niskoprocentowych. Przypominam, że celem ustawy jest zwiększenie, a nie ograniczenie wolności obywateli i przedsiębiorców.

A jakich ułatwień mogą spodziewać się właśnie przedsiębiorcy?

Przede wszystkim podniesienia o sto procent kwoty przychodów, do której możliwe jest prowadzenie tzw. działalności nieewidencjonowanej. To ukłon w stronę mikroprzedsiębiorców i prowadzących działalność gospodarczą dorywczo. Zmiana dotyczy także umożliwienia udziału w postępowaniu cywilnym organizacjom pozarządowym, których członkiem jest przedsiębiorca. Wszystkie zmiany nastawione są między innymi na zwiększenie konkurencyjności polskiej gospodarki, co ważne jest w kontekście negatywnych skutków pandemii i wojny na Ukrainie.

W jaki sposób ustawa wpłynie na inwestycje budowlane?

Mamy nadzieję, że dzięki wprowadzonemu ułatwieniu w dostępie do gruntów na terenach pohandlowych w miastach inwestycje mieszkaniowe przyspieszą. Podobny jest cel regulacji, która umożliwi inwestorom na własny koszt sfinansowanie przyłączy energetycznych. Tym ułatwieniom towarzyszą jednak dodatkowe regulacje, tak aby równoważyć racje inwestorów i mieszkańców. Stąd w inwestycjach zagwarantowano odpowiednią ilość terenów zielonych, miejsc parkingowych oraz obecność małego handlu i rzemiosła. Chcemy także wzmocnić prawo własności obywateli poprzez eliminację ograniczeń w obrocie gruntami na terenie miast, a poza miastami do 1 h, które wynikają z przepisów o lasach (prawo pierwokupu przez Skarb Państwa).

Czy nowe przepisy doprowadzą także do zmniejszenia biurokracji i obniżenia kosztów administracji publicznej?

Tego byśmy chcieli. Polska, jak cała Europa, jest przeregulowana. Olbrzymia ilość często niekoniecznych obowiązków i formalizmów zatruwa nam życie, dlatego powstała Komisja Nadzwyczajna do spraw deregulacji. W ostatniej dekadzie września przyjęliśmy projekt ustawy, o której rozmawiamy. Liczę, że będzie szybko procedowana, bo przedstawione rozwiązania mają w znakomitej części charakter kompromisowy, godzą różne racje, interes prywatny i publiczny. Ale to zależy od decyzji politycznych w Zjednoczonej Prawicy.

Musimy ograniczać zakres ingerencji władzy publicznej, europejskiej, państwowej czy samorządowej w podstawowe prawa jednostki, w naszą wolność, własność czy prawo rodziców do wychowywania dzieci, nawet jeśli walka z nadregulacją, z biurokracją przypomina czasami walkę z hydrą. Robimy, co w naszej mocy, by w możliwie wielu obszarach przywrócić część wolności obywatelom i przedsiębiorcom.

fot. Aleksandra Plichta

Powrót prezydentów

Na Zamku Królewskim w Warszawie 26 września odbyła się konferencja prasowa z okazji inauguracji projektu sprowadzenia z Anglii szczątków prezydentów RP na uchodźstwie.

12 listopada z Anglii do Polski zostaną sprowadzone szczątki trzech prezydentów RP: Władysława Raczkiewicza, Augusta Zaleskiego i Stanisława Ostrowskiego. Tego samego dnia w Świątyni Opatrzności Bożej w Warszawie odbędą się uroczystości pogrzebowe oraz pochówek w nowo powstałym Mauzoleum Prezydentów RP na Uchodźstwie.

Wcześniej, 6 listopada, w Newark w Wielkiej Brytanii będzie miała miejsce uroczystość pożegnania szczątków prezydentów RP na uchodźstwie. Wydarzenia te stanowią zarazem zwieńczenie obchodów 100. rocznicy odzyskania przez Polskę niepodległości. Inicjatywie towarzyszy kampania informacyjno-edukacyjna „Misja: Wolna Polska", której celem jest przypomnienie Polakom o historii władz RP na uchodźstwie.

W konferencji wzięli udział: Jan Dziedziczak – pełnomocnik rządu ds. Polonii i Polaków za Granicą, Karol Polejowski – zastępca prezesa Instytutu Pamięci Narodowej, Wojciech Labuda – pełnomocnik ds. Ochrony Miejsc Pamięci przy Kancelarii Prezesa Rady Ministrów, oraz Mikołaj Falkowski – prezes zarządu fundacji „Pomoc Polakom na Wschodzie"./**Aleksandra Plichta**

Nowy biskup w Ełku

Ojciec Święty Franciszek mianował ks. Dariusza Zalewskiego, proboszcza parafii bł. Karoliny Kózkówny w Ełku i dyrektora Wydziału Zakonnego tamtejszej kurii diecezjalnej, biskupem pomocniczym diecezji ełckiej.

Duchowny, urodzony w 1974 r. w Augustowie, święcenia kapłańskie przyjął w 2000 r. w katedrze ełckiej. Był wikariuszem parafii św. Mikołaja w Mikołajkach. Odbył studia specjalistyczne w dziedzinie patrystyki w Instytucie Patrystycznym „Augustinianum" w Rzymie. Uzyskał stopień doktora w zakresie patrystyki. W latach 2008–2012 pracował w Ełckiej Kurii Diecezjalnej jako notariusz, wicekanclerz i rzecznik prasowy. Prowadził wykłady z patrystyki i zajęcia z łaciny w wyższym seminarium duchownym diecezji ełckiej, a w latach 2014–2019 był tam ojcem duchownym.

fot. KEP

„Życzę Księdzu Biskupowi głębokiego doświadczenia działania Ducha Świętego w swoim życiu i w pełnionej posłudze pasterskiej w diecezji ełckiej. Niech ta świadomość pomaga zanosić miłość Dobrego Pasterza tam, gdzie w miłość nikt już nie wierzy" – napisał w życzeniach dla biskupa nominata abp Stanisław Gądecki, przewodniczący KEP.

Krzysztof Ziemiec

Płonący symbol

Patrząc na to, jaki jest stan naszych mediów i kultury, z niepokojem szedłem na film „Notre-Dame płonie". Obawy się nie potwierdziły. Obraz wyreżyserował znany twórca Jean-Jacques Annaud. Zdjęć nie realizowano w samej katedrze ze względu na ryzyko zawalenia się sklepienia i znajdujące się tam resztki toksycznego ołowiu, ale widzowie i tak mają wrażenie, jakby byli w środku i sami brali udział w tej tragedii. Reżyser zadbał o to, by jak najwierniej oddać kulisy tego, co się stało trzy lata temu w Paryżu. Jego film nie tylko relacjonuje brawurową akcję ratunkową, którą śledzono na całym świecie, ale jednocześnie pozostawia odbiorców z pytaniem: dlaczego do tego doszło, jak to odczytywać? Jednym słowem: najlepsze wydanie europejskiego kina, które zmusza nas do myślenia, nie dając odpowiedzi na tacy.

15 kwietnia 2019 r. to data, którą wielu z nas z pewnością zapamięta do końca życia. W Wielki Poniedziałek katedra Notre-Dame – nietknięta od setek lat przez żywioły – stanęła w ogniu. I omal nie runęła w całości, grzebiąc w ruinach wiele cennych relikwii. My, katolicy, tego dnia patrzyliśmy na tę tragedię przez podwójne szkło powiększające – jak na gigantyczny pożar, ale i jak na pewien symbol. Symbol na tyle czytelny tuż przed Wielkanocą, że nie można go nie dostrzec, jednak na tyle trudny do interpretacji, że zostawiał nas skonfundowanych.

Reżyser, pokazując bezmiar żywiołu, poświęcenie strażaków, zwykłe ludzkie zaniedbania, łzy przechodniów, robiących równocześnie setki zdjęć swoimi telefonami, ale i łańcuchy stojących z różańcem w dłoni żarliwie modlących się wiernych w już niemal doszczętnie zlaicyzowanym Paryżu, przy równoczesnym braku duchowej wiedzy i wrażliwości niektórych osób odpowiedzialnych za akcję ratunkową, zostawił nas bez jednoznacznej odpowiedzi.

„Notre-Dame płonie" to najlepsze wydanie europejskiego kina, które zmusza do myślenia, nie dając odpowiedzi na tacy.

Wychodząc z kina, nie wiemy, kto zawinił. Nie wiemy, czy to przypadek, czy celowe działania. Nie wiemy, czy można było tego uniknąć. Nie wiemy też, czy upadająca rozżarzona wieża katedry jest symbolem upadku Kościoła lub tym bardziej symbolem końca naszej cywilizacji… Bo przecież katedra Notre-Dame to jedna z najbardziej rozpoznawalnych budowli sakralnych na świecie, cud architektury gotyckiej, rokrocznie ściągający do Francji 14 mln turystów. Świątynia przetrwała kilka wieków, obie wojny światowe i liczne przemiany, stając się niekwestionowanym symbolem potęgi chrześcijaństwa. Nic dziwnego, że widok płomieni mógł zaniepokoić nawet ateistów. Bo czyż trudno o bardziej wymowny symbol upadku chrześcijaństwa na Zachodzie? Znaki są od tego, żeby je odczytywać. To, że mamy czas zmierzchu, czujemy niemal wszyscy. Czy spłoniemy wszyscy jak ta katedra… czy się odbudujemy? Odpowiedzi film nie daje, ale skłania, byśmy sami sobie zadali te pytania.

Autor jest dziennikarzem TVP

W SKRÓCIE

■ **Nowy biskup w Doniecku.** 42-letni salezjanin ks. Maksym Ryabukha został biskupem pomocniczym greckokatolickiego Archiepiskopalnego Egzarchatu Donieckiego w Ukrainie.

■ **Dialog nie ustaje.** Sekretarz stanu Stolicy Apostolskiej kard. Pietro Parolin spotkał się z ministrem spraw zagranicznych Rosji Siergiejem Ławrowem. Doszło do tego przy okazji ich udziału w 77. sesji Zgromadzenia Ogólnego ONZ w Nowym Jorku.

■ **Ściślejsza współpraca USA i Ukrainy.** Prokurator generalny USA Merrick Garland spotkał się w Waszyngtonie z głównym prokuratorem Ukrainy Andrijem Kostinem i zgodził się na zacieśnienie współpracy w celu ścigania osób zaangażowanych w zbrodnie wojenne i inne przestępstwa na Ukrainie.

■ **Bez kary śmierci.** Gwinea Równikowa zniosła karę śmierci na mocy ustawy ogłoszonej przez Teodoro Obianga Nguemę Mbasogo, prezydenta tego małego afrykańskiego kraju, jednego z najbardziej odizolowanych i autorytarnych reżimów na świecie.

■ **Kolejna tajemnicza śmierć.** 73-letni Anatolij Gieraszczenko, były rektor Moskiewskiego Instytutu Lotniczego, zmarł po upadku ze schodów w murach swojego macierzystego instytutu.

■ **Nowi opiekunowie sanktuarium.** Duszpasterstwo w jednym z najstarszych sanktuariów we Francji, Mont-Saint-Michel, obejmie wspólnota kapłańska Świętego Marcina, po tym jak zamieszkujące tamtejszy klasztor Wspólnoty Jerozolimskie przyznały, że nie mogą wziąć na siebie takiej odpowiedzialności.

■ **Porwanie w Kamerunie.** Nieznani dotychczas sprawcy zaatakowali kościół Najświętszej Maryi Panny w wiosce Nchang w diecezji Mamfe w Kamerunie. Budynek podpalono oraz uprowadzono pięciu księży, siostrę zakonną i dwoje świeckich. O ich uwolnienie apelował 25 września Ojciec Święty.

■ **Wymiana więźniów.** Biały Dom potwierdził uwolnienie amerykańskiego inżyniera i weterana Marka Frerichsa z afgańskiego więzienia w zamian za uwolnienie i powrót do Kabulu Hadżego Baszira Nurzaia, talibskiego barona narkotykowego.

■ **Kara za zbrodnie.** Działający pod egidą ONZ trybunał w Kambodży podtrzymał wyrok sądu niższej instancji skazujący na dożywocie Khieu Samphana, jednego z przywódców zbrodniczego komunistycznego reżimu Czerwonych Khmerów, za ludobójstwo w latach 70.

■ **Uszkodzenie pomnika Waszyngtona.** Konserwatorzy przystąpili do pracy nad oczyszczeniem pomnika prezydenta George'a Waszyngtona w stolicy USA. Dzień wcześniej monument uszkodził wandal z Indiany, którego aresztowano.

fot. PAP/EPA/Crocchioni

PAPIESKIE PODRÓŻE

Papież Franciszek odwiedził 25 września południowowłoskie miasto Matera, gdzie przewodniczył Mszy świętej kończącej XVII Krajowy Kongres Eucharystyczny. Dzień wcześniej w Asyżu uczestniczył w spotkaniu „Ekonomia Franciszka" (na zdjęciu).

– Z tego miasta Matera, „miasta chleba", chciałbym wam powiedzieć: powróćmy do Jezusa, powróćmy do Eucharystii. Powróćmy do smaku chleba, bo kiedy jesteśmy głodni miłości i nadziei, albo jesteśmy złamani przez mozoły i cierpienia życia, Jezus staje się pokarmem, który nas karmi i uzdrawia. Powróćmy do smaku chleba, bo choć w świecie nadal ma miejsce niesprawiedliwość i dyskryminacja ubogich, Jezus daje nam chleb dzielenia się z innymi i posyła nas codziennie jako apostołów braterstwa, apostołów sprawiedliwości i apostołów pokoju. Powróćmy do smaku chleba, aby być Kościołem eucharystycznym, który w centrum stawia Jezusa i staje się dla wszystkich chlebem czułości i chlebem miłosierdzia – mówił papież Franciszek podczas swojej niedzielnej wizyty w Materze. Po Mszy Ojciec Święty poświęcił jadłodajnię dla ubogich im. ks. Giovanniego Mele.

24 września w Asyżu Franciszek apelował, by zamienić „gospodarkę, która zabija, w gospodarkę życia" i pokoju. Zwracając się do młodzieży, papież mówił: „Jesteście wezwani do tego, by stać się rzemieślnikami i budowniczymi wspólnego domu, który teraz popada w ruinę".

PREZYDENT DUDA W ONZ

Nie wolno nam okazywać zmęczenia wojną na Ukrainie, której globalnym skutkiem jest kryzys żywnościowy oraz widmo głodu – mówił podczas debaty generalnej 77. sesji Zgromadzenia Ogólnego ONZ w Nowym Jorku prezydent Andrzej Duda. Podkreślał konieczność pociągnięcia Rosji do odpowiedzialności. Zaznaczył, że ta wojna musi być przegrana przez agresora, którym jest państwo rosyjskie. Prezydent Duda przypomniał, że polską granicę przekroczyło blisko 6 mln ukraińskich uchodźców, a około 2 mln przebywa w Polsce w tej chwili.

fot. PAP/EPA/Peter Foley

DALSZE REPRESJE W NIKARAGUI

fot. PAP/EPA/STR

Reżim nikaraguańskiego lewicowego dyktatora Daniela Ortegi wydalił zakonnice ze zgromadzenia Sióstr Krzyża Najświętszego Serca Jezusowego, a także zabronił procesji w dwóch parafiach stołecznej diecezji w Managui. Aby wyegzekwować ten ostatni zakaz, w pobliżu kościołów ustawiono znaczne siły policji.

fot. PAP/EPA/Maxim Shipenkov

MOBILIZACJA W ROSJI

Prezydent Rosji Władimir Putin ogłosił w kraju częściową mobilizację, która weszła w życie 21 września. Zachodowi zagroził użyciem broni jądrowej w przypadku „ataku na integralność terytorialną Rosji". Częściowa mobilizacja ma objąć na razie rezerwistów i osoby, które odbyły służbę w wojsku. Już teraz osoby w wieku poborowym nie mogą opuszczać kraju. Putin podpisał też ustawę z poprawkami do kodeksu karnego, która przewiduje kary do dziesięciu lat więzienia za dezercję oraz poddanie się.

Wcześniej samozwańcze władze okupowanych przez Rosję regionów Ukrainy zapowiedziały pilne przeprowadzenie referendów w sprawie przyłączenia do Rosji. Do nieuznawania ich wyników wezwała wszystkie kraje świata Wszechukraińska Rada Kościołów i Organizacji Religijnych.

Przeciwko mobilizacji rozpoczęły się w większych miastach Rosji protesty, które policja brutalnie tłumiła (na zdjęciu). Blisko tysiąc zatrzymanych często natychmiast wcielano do armii.

SPUSTOSZENIA PO HURAGANACH

Huragan „Fiona" pozostawił spustoszenia, w wyniku których ponad 1 mln osób na Dominikanie jest bez bieżącej wody, a większość z 3,1 mln Portorykańczyków – bez prądu. W Portoryko „Fiona" doprowadziła do niemal całkowitego braku dostaw prądu i do zniszczeń, jakich nie widziano tam od czasu, gdy pięć lat temu wtargnął tam na ląd huragan Maria. Prawie 800 osób zostało ocalonych przez pracowników służb ratowniczych w Republice Dominikany.

fot. PAP/EPA/Orlando Barria

KU CZCI PATRONKI DOMINIKANY

Sięgający XIII w. kult Matki Bożej od Wykupu Niewolników (której święto w krajach hiszpańskojęzycznych obchodzone jest 24 września) jest bardzo mocno zakorzeniony w Hiszpanii oraz w Ameryce Łacińskiej. Matka Boża jest patronką m.in. Republiki Dominikańskiej. Na zdjęciu procesja na ulicach Santo Domingo.

fot. PAP/EPA/Orlando Barria

W SKRÓCIE

■ **Bez izraelskiej broni.** Izrael odmówił sprzedania Ukrainie systemów obrony powietrznej – ujawnił prezydent Wołodymyr Zełenski. Po tej decyzji powiedział, że jest „w szoku".

■ **Uciekajcie do Mongolii.** Były prezydent Mongolii Cachiagijn Elbegdordż oskarżył Rosję, że traktuje ona swe mniejszości etniczne – Buriatów, Tuwińczyków i Kałmuków – jako „mięso armatnie". Wezwał obywateli Rosji tych narodowości, by nie brali udziału w inwazji na Ukrainę i uciekli do Mongolii.

■ **Wyciek z niemieckiej elektrowni.** Informację o wycieku w elektrowni jądrowej Isar II podało niemieckie ministerstwo środowiska, zapewniając, że nie stanowi to zagrożenia dla środowiska. Jest to jedna z trzech działających obecnie elektrowni atomowych w Niemczech.

■ **Przeciw eutanazji.** Kościół katolicki we Francji ostrzegł przed konsekwencjami debaty na temat eutanazji. To relatywizuje zakaz zabijania – podkreśla abp Pierre d'Ornellas, przewodniczący komisji episkopatu ds. bioetyki. Hierarcha podkreślił, że prawdziwym problemem są uchybienia w rozwijaniu opieki paliatywnej. Od 1999 r. mają do niej prawo wszyscy obywatele, a tymczasem w 26 departamentach nadal nie przygotowano się do prowadzenia takiej terapii.

■ **Niewielu pracuje.** W Hiszpanii, do której dotarło 87 tys. ukraińskich uchodźców wojennych w wieku produkcyjnym, zatrudnienie znalazło dotychczas niespełna 15 proc. z nich – podał rząd Pedro Sancheza.

■ **Więcej wydali w Portugalii.** Zagraniczni turyści w Portugalii w tegorocznym sezonie letnim wydali o 82 proc. więcej niż latem 2021 r. – wynika z analizy krajowych transakcji z użyciem kart płatniczych przeprowadzonej przez portugalską firmę Reduniq.

■ **Niebezpieczne zapędy.** Rosyjski minister spraw zagranicznych Siergiej Ławrow zapowiedział w Nowym Jorku, że wszystkie rosyjskie prawa i doktryny, w tym doktryna nuklearna, będą miały zastosowanie do terytoriów Ukrainy „przyłączonych" do Rosji w drodze „referendów" – podał portal Ukraińska Prawda.

■ **Udaremniony zamach.** Belgijscy policjanci znaleźli materiały wybuchowe i broń w samochodzie na holenderskiej rejestracji zaparkowanym przed domem wicepremiera i ministra sprawiedliwości Belgii Vincenta Van Quickenborne'a. Zatrzymano trzy osoby podejrzane o planowanie zamachu na polityka.

■ **Gdzie kolejki w sklepach?** Ponad milion mieszkańców Kuby korzysta z aplikacji na telefony komórkowe, która informuje o natężeniu ruchu w sklepach. W miarę nasilania się inflacji i niedoborów żywności sklepowe kolejki stały się stałym elementem dnia codziennego, a ich liczba wzrosła.

Serwis przygotowano na podstawie PAP, KAI i RV

Anna Meetschen

Niebezpieczne narzędzie

Najskuteczniejsze narzędzie reform społecznych, zwłaszcza tych światopoglądowych, to takie, które daje ludziom możliwość wyboru – przy czym z góry wiadomo, co wybiorą. I właśnie takim narzędziem w ostatnich latach jest referendum, tudzież konsultacje społeczne, które same w sobie wydają się być najbardziej demokratycznym sposobem wypowiadania się obywateli na tematy ważne dla państwa i społeczeństwa i tym samym pokazywania rządzącym, w jakim kierunku mają podejmować decyzje społeczno-polityczne. Tyle że to czysta teoria.

W praktyce wygląda to tak, że grunt pod referendum przygotowywany jest przez same władze, które „podpowiadają" obywatelom, jak mają wybierać, dając im ułudę wolności wyboru i stanowienia o sprawach ich dotyczących. Temat poddany pod głosowanie w referendum maglowany jest przez media i debaty społeczno-polityczne na tyle długo i intensywnie, aby jego wynik był po myśli rządzących. W ten sposób zreformowano w ostatnich latach kwestie światopoglądowe, przewracając porządek społeczny do góry nogami. Wszystko za zgodą i wolą obywateli.

W minioną niedzielę referendum w sprawie nowej „ustawy rodzinnej", która powstaje na zakończenie długiego procesu jej opracowywania, zostało przeprowadzone na Kubie. Zgromadzenie Narodowe podniosło nowy kodeks prawny do rangi ustawy, która została już opublikowana w Dzienniku Urzędowym. Ustawa legalizuje małżeństwa osób tej samej płci oraz umożliwia parom jednopłciowym adopcję dzieci. Biskupi kubańscy mocno oprotestowali referendum, pisząc, że „dla rodziny kubańskiej nie jest korzystne stosowanie kryteriów tzw. ideologii gender, która jest podstawą wielu propozycji". Z kolei Homero Acosta, sekretarz Zgromadzenia Narodowego Władzy Ludowej, wyraził ufność, że kubańscy wyborcy zaaprobują „rewolucyjne, inkluzywne i demokratyczne (!) prawo". Wynik referendum na „tak" oznacza, że prawo rodzinne obowiązujące na Kubie od 47 lat zostanie całkowicie zliberalizowane.

> **To nie obywatele mają tworzyć dowolne zasady moralne. One są ustanowione przez Prawo wieczne.**

W innych kwestiach światopoglądowych, tym razem dotyczących samobójstwa wspomaganego, czyli eutanazji, toczą się obecnie konsultacje społeczne we Francji, ogłoszone przez Emmanuela Macrona. Mają one potrwać sześć miesięcy, aby „następnie ewentualnie zmienić ramy prawne do końca 2023 r.", stwierdził Macron. Prawda jest taka, że konsultacje społeczne służą jedynie zaznajomieniu społeczeństwa z tematem i tak naprawdę nie mają nic wspólnego z demokratycznym udziałem obywateli w rządzeniu państwem. To samo tyczy się referendum. Tam, gdzie referendum wychodzi nie po myśli rządzących, przeprowadza się je bowiem ponownie, aż zostanie osiągnięty zamierzony wynik. Tak było np. w przypadku referendum dotyczącego przyjęcia Traktatu Lizbońskiego w Irlandii.

Jeśli chodzi o kwestie światopoglądowe, to w ostatnim czasie przez referendum zalegalizowano w San Marino aborcję (2021 r.), małżeństwa osób tej samej płci i adopcję dzieci przez takie pary w Szwajcarii (2021 r.). Co prawda na początku tego roku we Włoszech Trybunał Konstytucyjny odrzucił wniosek o referendum w sprawie eutanazji, nie oznacza to jednak zamknięcia tematu, bo teraz zadecyduje o tym parlament.

Dlaczego jednak referendum to niebezpieczne narzędzie, zwłaszcza w kwestiach światopoglądowych? Bo po pierwsze, prawa człowieka nigdy nie mogą podlegać głosowaniu, a po drugie, zazwyczaj pytania zawarte w referendum sformułowane są tendencyjnie i też nie dotyczą wszystkich obywateli, ale głosować mogą wszyscy uprawnieni. Ale to już drugorzędna kwestia. Należy zawsze pamiętać, że to nie obywatele wybierają, co wolno, a czego nie wolno, lub co jest dobre, a co jest złe. To nie obywatele mają tworzyć dowolne zasady moralne. One są ustanowione przez Prawo wieczne, będące dziełem Mądrości Bożej, które jest źródłem wszelkich praw (KKK 1950–1953).

USA: Nie dla aborcji

Aż 65 proc. Amerykanów domaga się większego uszczelnienia przepisów umożliwiających aborcję – pisze „ND", powołując się na zrealizowane w dniach 22–29 sierpnia przez The 19th i SurveyMonkey badanie z udziałem 20 799 dorosłych Amerykanów. Tylko 31 proc. jego uczestników uznało, że aborcja powinna być legalna we wszystkich możliwych przypadkach. „Pada forsowany przez środowiska lewackie i feministyczne mit, jakoby aborcja była wyznacznikiem nowoczesności, społeczeństwa w pełni ją popierały czy wręcz uważały za coś normalnego" – uważa autor tekstu Rafał Stefaniuk. Za ograniczeniem dostępu do aborcji opowiedziało się 61 proc. uczestniczących w sondażu kobiet i 70 proc. mężczyzn.

Zniszczone świątynie

Od rozpoczęcia wojny do 20 września 2022 r. co najmniej 270 obiektów sakralnych w 14 regionach Ukrainy zostało całkowicie zniszczonych lub ucierpiało w różnym stopniu w wyniku zbrojnego ataku Rosji: kościoły, meczety, synagogi, sale spotkań, budynki oświatowe i administracyjne wspólnot wyznaniowych Ukrainy. Poinformowała o tym Państwowa Służba Ukrainy ds. Etnopolityki i Wolności Sumienia.

52 proc. (136 z 270) zniszczonych obiektów chrześcijańskich, które uległy całkowitemu lub częściowemu zniszczeniu w wyniku rosyjskiego ataku, należy do Ukraińskiego Kościoła Prawosławnego Patriarchatu Moskiewskiego. Najwięcej zniszczonych obiektów sakralnych znajduje się w obwodach donieckim (67), ługańskim (58), kijowskim (43) i charkowskim (35)./**wś**

Sprzeciw z Uzbekistanu

Wyznawca islamu nie może uczestniczyć w jakichkolwiek działaniach zbrojnych, oprócz obrony swojej ojczyzny – stwierdziła Rada Muzułmanów Uzbekistanu. Podkreśliła, że gdyby ktoś chciał wziąć udział w takiej wojnie, popełniłby grzech.

Autorzy oświadczenia zwrócili uwagę, że członkowie pewnych „organizacji terrorystycznych domagają się zwerbowania wierzących do udziału w konflikcie na Ukrainie na podstawie «dżihadu», czyli świętej wojny". Swe oświadczenie najwyższa władza religijna Uzbekistanu wydała wkrótce po zaproponowaniu przez rząd Rosji przyspieszonej procedury przyznawania obywatelstwa tego kraju cudzoziemcom, którzy zgłoszą się do armii./**wś**

Dariusz Kowalczyk SJ

Kryzys lekcji religii?

Mamy spadek liczby uczniów uczęszczających na lekcje religii. W szkołach średnich większy niż w szkołach podstawowych, bo w tym ostatnim przypadku o chodzeniu na religię zasadniczo decydują rodzice, wciąż przekonani, że znajomość Biblii, w tym Dekalogu, nie zaszkodzi. Poza tym mniejsze dzieci nie mają jeszcze tak spranych mózgów, jak wielu ich starszych kolegów, którym wmówiono, że religia jest obciachowa, a fajne jest oklaskiwanie „autorytetów" na imprezach u Owsiaka i Trzaskowskiego, np. Nitrasa postulującego „opiłowanie" katolików, Kurdej-Szatan wyzywającej polskich funkcjonariuszy Straży Granicznej od „morderców" albo Donalda Tuska, który wskazał na pierwszy – nie licząc wyprowadzenia wiadomo kogo w kajdankach – punkt swojego programu, a mianowicie aborcję do dwunastego tygodnia ciąży. Do spadku liczby uczniów uczęszczających na religię dodajmy fakt, że spada liczba katechetów i w niektórych szkołach dyrektorzy muszą się wysilić, by znaleźć nauczycieli religii. Choć brak nauczycieli dotyczy nie tylko katechezy, ale także innych przedmiotów.

Lekcje religii weszły, a właściwie wróciły do szkół 30 lat temu jako przedmiot nieobowiązkowy. Wtedy uczestnictwo w szkolnej katechezie deklarowało ponad 90 procent uczniów w Polsce. Środowiska postkomunistyczne i lewicowo-liberalne straszyły wówczas, że dzieci niechodzące na religię będą szykanowane, bo – wiadomo – katolicka Polska jest wysoce nietolerancyjna. Nic takiego oczywiście nie miało miejsca. Wręcz przeciwnie! Dzisiaj w niektórych szkołach narażony na drwiny jest ten, kto chodzi na religię, a nie chodzi na manifestacje typu „hej, hej, aborcja jest okej". Kiedy się zajrzy do Internetu, to widać, że szczególnie takie środowiska jak gazeta.pl odnotowują wszelkie spadki uczestnictwa w katechezie, szczególnie w dużych miastach na czele z Warszawą. Ponadto są zatroskane, czy aby jakaś szkoła nie utrudnia formalnie „wypisania się" z religii. Wyliczają też, ile to milionów muszą dorzucać samorządy do pensji dla katechetów, a przecież pieniądze te – należy się domyślać – można by wydać na coś „prawdziwie pożytecznego". A co jest prawdziwie pożyteczne, to zapewne mogliby nam powiedzieć tacy ludzie, jak np. prezydent miasta Warszawy i jego ekipa.

> **Brak podstawowej wiedzy religijnej nie dowodzi nowoczesności, ale raczej swego rodzaju ciemnoty.**

We Włoszech fakt, że w szkołach średnich wielu uczniów nie chodzi na katechezę, nie jest przedmiotem wielkich dyskusji. Zdążyli się do tego przyzwyczaić sami katecheci. Co więcej, pewna znajoma katechetka, ucząca w jednym z renomowanych liceów w Rzymie, twierdzi, że woli mieć na lekcji 10 uczniów, którzy są zmotywowani, by uczyć się religii, niż 25, z których większość próbowałaby po chamsku zademonstrować, że są niewierzący. Choć bywa, że na katechezę zapisują się także ci, którzy deklarują swój agnostycyzm lub ateizm. Uważają oni, że nie sposób zrozumieć historii, kultury, sztuki i literatury bez pewnej wiedzy na temat chrześcijaństwa, w tym głównie Kościoła katolickiego. Współbrat jezuita z Portugalii, który przez kilka lat uczył religii, opowiadał, że najlepszym jego uczniem z punktu widzenia posiadanej wiedzy był pewien… muzułmanin. Ów wyznawca islamu powtarzał, że urodził się w Portugalii i chce rozumieć jej dzieje, a to jest niemożliwe bez znajomości katolicyzmu. Przypominam sobie pewnego uniwersyteckiego profesora historii, z którym na początku lat 90. zrobiłem wywiad. Ateista, przez dziesięciolecia członek PZPR. Profesor przyznał, że wychowywał syna całkowicie z dala od Kościoła. Zrozumiał, że coś poszło nie tak, kiedy jego osiemnastoletni już syn, widząc w muzeum obraz przedstawiający półnagą parę i węża na drzewie, zapytał, co to jest. Rzeczywiście! Nieznajomość historii kuszenia pierwszych rodziców w raju nie dowodzi nowoczesności, ale raczej swego rodzaju ciemnoty.

Co będzie dalej z lekcjami religii? Pożyjemy, zobaczymy. Być może wbrew zapowiedziom wieszczącym rychły upadek Kościoła, a wraz z nim katechezy w szkołach, nie będzie żadnych istotnych zmian w najbliższych dziesięcioleciach. A być może nastąpią jakieś zmiany, np. takie, że religia w szkołach średnich powróci do salek parafialnych. W każdym razie zacietrzewieni przeciwnicy wiedzy religijnej to nie żadna nowoczesność ani postęp. To raczej ciemnota porównywalna z ciemnotą „czerwonych krawacików" z lat 50., którzy przekonywali, że Boga nie ma, bo Gagarin był w kosmosie i nikogo takiego nie widział.

dkowalczyk@jezuici.pl

Autor jest profesorem Wydziału Teologicznego Papieskiego Uniwersytetu Gregorianum w Rzymie

Zwycięstwo prawicy

Włoski blok centroprawicy na czele z partią Bracia Włosi Giorgii Meloni otrzymał około 43 procent głosów w niedzielnych wyborach parlamentarnych, a centrolewica – 26 procent – takie cząstkowe wyniki podały telewizja RAI i stacja SkyTG24.

Bracia Włosi będą pierwszą partią w Izbie Deputowanych i Senacie. Ugrupowanie to otrzymało około 24–25 procent głosów. Na drugim miejscu jest centrolewicowa Partia Demokratyczna z wynikiem około 19–20 procent głosów. Ruch Pięciu Gwiazd uzyskał od 15 do 16 procent głosów. Kolejne miejsca zajmują sojusznicy Braci Włochów: Liga Matteo Salviniego i Forza Italia Silvio Berlusconiego, z wynikami około 8 procent.

Przywódczyni zwycięskiej w wyborach parlamentarnych partii Bracia Włosi Giorgia Meloni oświadczyła, że wyborcy dali jasny sygnał dla przywództwa centroprawicy. „To noc dumy", to „czas odpowiedzialności" – mówiła w sztabie swego ugrupowania. – Jeśli zostaniemy wezwani do rządzenia krajem, będziemy to robić dla wszystkich, by zjednoczyć naród, podnosząc to, co łączy, a nie to, co dzieli – zapewniła Meloni, wskazywana jako prawdopodobna kandydatka na premiera./**wś**

Rakiety dla Ukrainy

Prezydent Ukrainy Wołodymyr Zełenski potwierdził, że do jego kraju dotarły pierwsze dwa systemy obrony powietrznej NASAMS. Dodał jednak, że Ukraina potrzebuje więcej takich systemów, by zapewnić bezpieczeństwo swoich miast.

NASAMS (narodowy zaawansowany system rakietowy ziemia–powietrze) to amerykańsko-norweski system średniego zasięgu zdolny do obrony miast m.in. przed pociskami manewrującymi./**wś**

fot. archiwum prywatne o. Kopczaka

Dwadzieścia obrazów Boga

Z o. **Jarosławem Kupczakiem** OP, profesorem teologii dogmatycznej i znawcą myśli św. Jana Pawła II, rozmawia Barbara Stefańska

Dwadzieścia lat temu Jan Paweł II ogłosił list apostolski „Rosarium Virginis Mariae", wprowadzający tajemnice światła. Jakie znaczenie ma ten dokument w kontekście całości pontyfikatu?

Cały pontyfikat Jana Pawła II trzeba widzieć jako znaczące pogłębienie i docenienie kultu maryjnego. Po Soborze Watykańskim II obowiązywała „uboga" mariologia, którą w pewien sposób zaproponował sam Sobór, przede wszystkim ze względów ekumenicznych, żeby wyciągnąć rękę do innych wyznań, zwłaszcza protestanckich. Konstytucja o Kościele „Lumen gentium" zawiera jeden, ostatni rozdział, na temat Matki Bożej. W czasie obrad soborowych toczył się spór o miejsce mariologii, przy czym ówczesny biskup Karol Wojtyła mocno podkreślał, że zubożenie nauki o Maryi przyczyni się do zdeformowania eklezjologii. Rzeczywiście, Kościół po Soborze na Zachodzie zaczął być postrzegany jako organizacja charytatywna, stowarzyszenie wiernych służące celom społecznym.

Jan Paweł II od początku pontyfikatu wskazywał na znaczenie kultu Matki Bożej. Nie robił tego na pokaz. Bóg w swojej Opatrzności zechciał, by polski papież od dzieciństwa był niesłychanie maryjny. Potem maryjne „Totus Tuus" stało się jego dewizą biskupią i papieską. Wydaje się, że w 2. połowie XX w. nikt nie uczynił tyle dla rozpowszechnienia różańca, podkreślenia jego znaczenia, co właśnie Jan Paweł II – poprzez swoje wypowiedzi, takie jak list o różańcu, a przede wszystkim przez przykład. Miliony ludzi widziało go z różańcem w ręku podczas spacerów po Watykanie, wypraw górskich czy w innych sytuacjach.

W ten sposób Jan Paweł II pokazał, że modlitwa różańcowa jest dla każdego?

To jest drugi istotny kontekst. Po Soborze wykreowano spór pomiędzy tzw. pobożnością ludową, do której zaliczano różaniec, a tym, co błędnie nazwano pobożnością soborową, rzekomo rozumną, wyrażającą się przede wszystkim w czytaniu Pisma Świętego. Ta bzdura na fali rewolucji posoborowej została rozpowszechniona i znalazła miejsce w poczytnych tygodnikach i w niektórych środowiskach inteligencji katolickiej. Także w Polsce.

Przeciwstawienie dwóch rodzajów pobożności w wielu kościołach Zachodu doprowadziło do fatalnych skutków, czyli zlikwidowania nabożeństw różańcowych, procesji Bożego Ciała czy wystawienia Najświętszego Sakramentu. Jan Paweł II od początku swego pontyfikatu bardzo świadomie to fałszywe rozróżnienie przekraczał. On sam jest przykładem wysublimowanego intelektualisty, filozofa, teologa, który śpiewał z siostrami nabożeństwa majowe i czerwcowe, odmawiał różaniec czy przywrócił procesje *Corpus Christi* w Rzymie.

To wszystko stanowi szeroki kontekst listu Jana Pawła II o różańcu i jego znaczenia dla pobożności oraz tożsamości katolickiej.

Jan Paweł II podkreśla w liście, że różaniec jest modlitwą kontemplacyjną. Co to oznacza?

Nie przepadam za słowem „kontemplować", które sugeruje wyspecjalizowany rodzaj modlitwy, do której potrzeba specjalnych kompetencji. Wystarczy, że powiemy, że różaniec jest bardzo ważną formą modlitwy. Każda modlitwa jest spotkaniem z Bogiem, a każde spotkanie łączy się z patrzeniem na drugą osobę, o czym pięknie

O. Jarosław Kupczak (ur. 1964) – dominikanin, profesor nauk teologicznych, kierownik Katedry Antropologii Teologicznej na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie, dyrektor Ośrodka Badań nad Myślą Jana Pawła II UPJPII oraz prezes polskiego Towarzystwa Teologów Dogmatyków.

pisze papież w tym liście. Za wyrafinowanym słowem pochodzącym z łacińskiego *contemplatio* kryje się coś bardzo prostego: spotykając się z Bogiem, trzeba patrzeć na Niego. A dwadzieścia tajemnic różańca podzielonych na części pokazuje nam dwadzieścia obrazów Boga, na którego – jak pisze papież – możemy patrzeć razem z Maryją. Mamy dwadzieścia ikon Boga, przed którymi, dzięki czasowej strukturze tej modlitwy, trzeba się zatrzymać. To jest jak w galerii obrazów – nie wystarczy przejść korytarzem, kluczowe jest zatrzymanie się przed każdym obrazem i popatrzenie na niego.

Proste formy pobożności to droga do świętości. Różaniec jest dostępny dla nas wszystkich. Pokazał to św. Jan Paweł II.

Co do tej galerii obrazów Boga wnoszą tajemnice światła?

Przez pięćset lat katolicy odmawiali trzy części różańca. Radosną, w której Matka Boża w pewnym sensie odgrywa najważniejszą rolę, potem dwie części związane z tajemnicą paschalną – bolesną i chwalebną. Jan Paweł II uzupełnił go o część czwartą, dotyczącą życia publicznego Jezusa. To jest pięć fundamentalnych wydarzeń, przez które – jak pięknie pisze papież – prześwieca światło dotyczące tajemnicy Chrystusa. Dzięki temu chrześcijanie uzyskali pełniejszy obraz życia Chrystusa – pięć dodatkowych świateł dotyczących jego działalności publicznej.

W „Rosarium Virginis Mariae" czytamy o pewnym kryzysie modlitwy różańcowej. Czy on trwa?

Kompetentna odpowiedź wymagałaby precyzyjnych badań socjologicznych. Ale myślę, że dzięki temu, że Jan Paweł II był „supergwiazdą" – wszyscy widzieli zdjęcia z nim i mogli się przekonać, że papież nie lekceważy tego, co można by nazwać pobożnością ludową – bardzo wielu katolików dowiedziało się, że drogą do świętości chrześcijańskiej nie są tylko jakieś wysublimowane formy pobożności, ale również te proste – śpiewanie pieśni, pielgrzymka, procesja. Widzimy to nie tylko w nauczaniu i twórczości Jana Pawła II, ale i w jego życiu – sam pielgrzymował, odprawiał nabożeństwa, modlił się na różańcu. Proste formy pobożności. Nie trzeba zamykać się na miesiąc w pustelni, jechać gdzieś daleko czy podejmować niesłychanych postów. Różaniec jest dostępny dla nas wszystkich.

Papież podkreśla też, że różaniec jest modlitwą o pokój.

Jedno z pięknych wezwań Litanii loretańskiej to „Królowo pokoju". Jan Paweł II odwoływał się w szczególności do Matki Bożej, gdy wiedział, że światu zagraża wojna. Mocnym tego przykładem są lata 1987–1988, kiedy był przekonany, dysponując różnymi informacjami wywiadowczymi, o nieuchronności konfliktu światowego. Wówczas napisał encyklikę o Matce Bożej i ogłosił rok maryjny (1987–1988). W efekcie nie tylko nie doszło do wybuchu wojny światowej, ale również te lata stały się kluczowe w upadku komunizmu.

Istnieją różne sposoby odmawiania różańca. Na co powinniśmy zwrócić szczególną uwagę?

Kiedyś zapytałem znakomitego biblistę, jak czytać Pismo Święte. – Na wszelkie możliwe sposoby – odpowiedział. Czyli ciągiem i na wyrywki, medytacyjnie, z komentarzem naukowym i na wakacjach. Tak samo jest z odmawianiem różańca – na wszelkie możliwe sposoby.

Moim ulubionym sposobem jest głośne odmawianie w samochodzie. Polecam to innym. Dziś wiele osób spędza długie godziny w samochodzie, w korkach, a jednocześnie skarży się, że nie ma czasu na modlitwę. A to przecież jest cudowny czas, żeby porozmawiać z Panem Bogiem. Ta modlitwa w żaden sposób nie zaszkodzi bezpieczeństwu na drogach, wprost przeciwnie: poprawi je, bo ostudzi emocje, nie będziemy robić szalonych manewrów.

Dzięki wprowadzeniu dwadzieścia lat temu tajemnic światła wierni odmawiający różaniec uzyskali pełniejszy obraz życia Chrystusa.

Cenię też ludzi odmawiających różaniec w drodze do pracy – w tramwajach, pociągach. Jednocześnie widząc w środkach komunikacji czy na ulicy ludzi cierpiących, smutnych, chorych, pokłóconych, można ich włączać do swojej modlitwy.

Jan Paweł II przypominał o jednym uprzywilejowanym sposobie odmawiania różańca – ze swoimi bliskimi, szczególnie w rodzinie. Pod koniec listu o różańcu pisze, że kiedy patrzymy wspólnie na Chrystusa, uczymy się patrzeć na siebie nawzajem. Chyba nie można piękniej powiedzieć o skutkach rodzinnego odmawiania różańca. Gdyby taka praktyka była powszechna lub często spotykana, to znacznie przyczyniłoby się to do poprawy atmosfery w polskich rodzinach.

A jeśli trudno jest skupić uwagę na rozważanej tajemnicy?

Ja też się rozpraszam, bo jest to pewną ludzką cechą. Często nie jesteśmy w stanie utrzymać koncentracji. Na to niebezpieczeństwo rozproszenia różaniec jest znakomitym lekarstwem, gdyż jest modlitwą o charakterze psychofizycznym. Nawiązuje do dawnych praktyk modlitewnych, które łączą się z powtarzaniem pewnych formuł, jak to jest np. w przypadku modlitwy Jezusowej w tradycji prawosławnej – obejmującej nie tylko słowa, ale też praktykę oddechu, pewnego uspokojenia. Różaniec, zwłaszcza recytowany głośno, ma bardzo podobne znaczenie. Tak naprawdę jedynym sposobem na rozproszenia jest nieprzerywanie go, doprowadzenie do końca.

Co decyduje o „skuteczności" różańca?

Warto podkreślić, że różaniec nie jest magiczną formułą z Harry'ego Pottera. Jest formą modlitwy. Będzie miał swoje skutki jedynie w duszy człowieka, który szuka Boga, chce się z Nim spotkać. Gdy ktoś jest w stanie łaski uświęcającej albo wykazuje gotowość pojednania się z Bogiem, chce szukać Jego woli, różaniec stanie się liną ratowniczą, drogą do spotkania z Panem. Jeśli zaś jest w stanie buntu przeciw Bogu lub duchowego zamętu, to nie odmówi różańca.

Więc nie jest tak, że jeśli odmówimy magiczną formułkę – bez względu na stan ducha – to coś się wydarzy. Modlitwa nie działa w ten sposób. Podstawą jest gotowość serca do nawrócenia, spotkania z Bogiem. Jeśli ktoś ma taką intencję, to wspomniane rozproszenia nie stanowią problemu.

Dlaczego? Różaniec jest w swojej istocie modlitwą maryjną, eklezjalną, tzn. wszystkie rozproszenia, które zdarzają się w trakcie jego odmawiania, powinny zostać włączone w modlitwę. Kiedy jadę samochodem i widzę przez szybę wściekłych kierowców albo zdenerwowanych lub cierpiących ludzi, to nie jest to rozproszenie, ale zaproszenie do tego, aby te sytuacje i tych ludzi, moje miasto, twarze, które spotykam – żeby te wszystkie intencje ująć w różańcu. W ten sposób razem z Maryją Matką Kościoła rozszerzamy nasze serca, włączamy wszystko, co przeżywamy, w różaniec, patrząc na Chrystusa.

Irena Świerdzewska

Siła paciorków

Od kiedy Matka Boża w XIII w. objawiła św. Dominikowi modlitwę różańcową, na przestrzeni wieków za jej pośrednictwem działy się cuda.

Obok niezliczonych cudów wymadlanych dla chorych, cierpiących, żyjących bez Boga, są też te, które zmieniły bieg historii świata. Dokonywały się wbrew ludzkiej kalkulacji, przeczyły prawom fizyki, wskazywały, w czyich rękach jest teraźniejszość i przyszłość.

– Losem świata kieruje Boża Opatrzność, ale nie znaczy to, że nie mamy wpływu na dzieje świata. Skuteczna, ufna, wytrwała modlitwa zmienia przebieg wydarzeń. Dlatego w każdej sytuacji mamy wykorzystywać nasze możliwości, a Bóg dokona rzeczy niemożliwych – mówi ks. Jacek Gancarek, krajowy moderator Żywego Różańca.

Ocalenie Europy

Gdyby nie modlitwa różańcowa, kontynent europejski dziś zapewne nie byłby chrześcijański. Wojska osmańskie w 1571 r. wybrały dogodny moment ataku na Europę, skłóconą i osłabioną religijnie po reformacji. Szybkie zwycięstwo miało gwarantować uderzenie od morza w pobliżu portu Lepanto – obecnego miasta Nafpaktos w środkowej Grecji, u wejścia do Zatoki Korynckiej.

W „Supremi apostolatus officio", jednej ze swoich dwunastu encyklik o różańcu, papież Leon XIII podkreślił znaczenie modlitwy różańcowej dla zwycięskiej bitwy pod Lepanto: „Skuteczność i moc tego nabożeństwa ujawniły się w XVI w., kiedy potężne siły tureckie zagrażały niemal całej Europie, chcąc narzucić jej jarzmo przesądów i barbarzyństwa. W owym czasie Najwyższy Pasterz, św. Pius V, po obudzeniu wśród wszystkich władców chrześcijańskich gorliwości do wspólnej obrony, zabiegał z wielką żarliwością o uzyskanie dla chrześcijaństwa łaski najpotężniejszej Matki Bożej. (…) Dopomogła ubłagana Pani, (…) flota chrześcijańska bez wielkiej straty w swych ludziach, rozpędziwszy i pobiwszy nieprzyjaciela, odniosła świetne zwycięstwo. Dlatego też św. ów Papież na pamiątkę otrzymanego dobrodziejstwa rocznicę tak sławnej walki poświęcił czci Maryi Zwycięskiej. Grzegorz XIII potwierdził to święto, zmieniając nazwę na uroczystość Różańca". Do dziś w dzień zwycięstwa pod Lepanto, czyli 7 października, czcimy Matkę Bożą Różańcową.

Leon XIII przypomina w tejże encyklice, że dzięki modlitwie różańcowej możliwe było także zwycięstwo „nad wojskami tureckimi, raz pod Temeszwarem na Węgrzech, to znów pod wyspą Korcyrą, a to w dniach poświęconych Najświętszej Dziewicy i po odprawionych wpierw modłach różańcowych. „To spowodowało, że poprzednik Nasz, Klemens XI, z wdzięczności ustanowił święto Matki Boskiej Różańcowej w całym Kościele".

Modlitwa różańcowa towarzyszyła kolejnym zwycięstwom, które uchroniły Europę przed panowaniem imperium osmańskiego: w 1673 r. pod Chocimiem i w 1683 r. pod Wiedniem z udziałem Jana III Sobieskiego.

Jezuici z Hiroszimy

6 sierpnia 1945 r. o godz. 8.16 amerykański bombowiec B-29 zrzucił nad Hi-

fot. xtz

Juan de Austria, dowódca wojsk chrześcijańskich pod Lepanto, otrzymuje błogosławieństwo od legata papieskiego – fresk Cesare Vagariniego w kościele Nawiedzenia w Ain Karem

roszimą śmiercionośny ładunek o nazwie „Little Boy". W odległości jednego kilometra od epicentrum wybuchu temperatura dochodziła do 3 tys. stopni Celsjusza, fala gorąca uderzała z prędkością dźwięku. W centrum wybuchu, w obrębie 13 km kw., z zabudowań został popiół. Po godzinie na miasto spadł ciężki, czarny, radioaktywny deszcz. Wyrosły na wysokość 15 km grzyb dymu i pyłu przez wiele godzin widoczny był z odległości 600 km. Zginęło wtedy niemal 90 tys. ludzi. Kolejne ćwierć miliona z powodu ran i poparzeń zmarło w ogromnych cierpieniach w ciągu najbliższych pięciu lat.

Modlitwie różańcowej zawdzięczane są zwycięstwa, które ochroniły Europę przed panowaniem imperium osmańskiego.

W pierwszej strefie rażenia, niespełna kilometr od miejsca wybuchu, jedynym ocalałym budynkiem był dom zamieszkiwany przez jezuitów. O. Schiffer wspominał tamten moment: „Nagle potężna eksplozja wstrząsnęła powietrzem. Niewidzialna siła uniosła mnie w górę, wstrząsała mną, rzucała, wirowała niczym liściem podczas jesiennej zawieruchy". Gdy upadł na podłogę, miał tylko niewielkie zadrapania z tyłu szyi. Żaden z pozostałej trójki zakonników nie ucierpiał, a kiedy wyszli na zewnątrz, zobaczyli zdumieni, że nietknięty został ich zakonny ogródek z pomidorami i innymi warzywami oraz krzewy winogron. Pozostałych ośmiu mieszkańców domu – czterech jezuitów i czterech świeckich współpracowników misji – przebywało w tym czasie w innych miejscach Hiroszimy. Oni także przeżyli wybuch. Na przedmieściach Hiroszimy w dzielnicy Nagatsuka znajdował się drugi dom jezuicki. Chociaż w tym rejonie fala uderzeniowa poczyniła duże szkody, dom został nietknięty. Setki ekspertów przez kolejne 30 lat badało fenomen – jak mówili – „jezuickiego cudu". U żadnego z zakonników nie wystąpiły objawy choroby popromiennej. Dociekano, czym mógł różnić się budynek zgromadzenia od innych w mieście. Jezuici mówili jedno: „W naszym domu żyliśmy przesłaniem fatimskim, codziennie odmawialiśmy różaniec i czyniliśmy pokutę".

Wyjście Rosjan

Niezwykłe wydarzenia za sprawą modlitwy różańcowej miały miejsce w 1955 r. w Austrii, gdzie Sowieci okupowali wschodnią część kraju. Cud różańcowy dokonał się z udziałem o. Petrusa Pavlicka, franciszkanina, byłego więźnia obozu niemieckiego. Kiedy franciszkanin przeczytał broszurę poświęconą objawieniom w Fatimie, nabrał przekonania, że jedynym ratunkiem przed komunizmem jest zawierzenie Maryi i odmawianie różańca. W 1947 r. założył Pokutną Krucjatę Różańcową, która miała służyć wypełnieniu orędzia fatimskiego przez wezwanie Austriaków do pokuty, modlitwy i nawrócenia. Jeździł z tą misją do poszczególnych miast. Na Msze święte przychodziło tak wielu ludzi, że nie mieścili się w kościołach. Do konfesjonałów ustawiały się długie kolejki. Zdarzyło się, że o. Pavlicek spowiadał w konfesjonale przez 72 godziny bez przerwy. Pomyślał o zorganizowaniu procesji światła w intencji wycofania wojsk okupacyjnych z Austrii. Z takim pomysłem udał się do kanclerza ówczesnego rządu, Leopolda Figla, i zyskał jego aprobatę. Tysiące ludzi z różańcami w ręku i świecami przyszło w Wiedniu na pierwszą procesję, a potem na kolejne. Największa odbyła się 8 grudnia 1954 r., czyli w setną rocznicę ogłoszenia przez Piusa IX dogmatu o Niepokalanym Poczęciu Najświętszej Maryi Panny. Zgromadziła w Wiedniu ok. 80 tys. ludzi, a w całej Austrii pół miliona. Na kolejne starania austriackich polityków w sprawie wycofania wojsk okupacyjnych władze sowieckie miały jedną odpowiedź: „niet!". Na początku 1955 r. Wiaczesław Mołotow podkreślił: „My, Rosjanie, to, co raz wzięliśmy w posiadanie, tego już nigdy nie wypuszczamy z naszych rąk". Figl powiedział wtedy do o. Pavlicka: „Nie pozostaje nam nic innego, jak tylko modlić się z jeszcze większym oddaniem i gorliwością". Codziennie 500 tys. osób odmawiało różaniec.

Decyzja o wycofaniu Armii Czerwonej z Austrii zapadła 13 maja – w dniu objawień Matki Bożej w Fatimie.

Po Wielkanocy 1955 r. kolejna delegacja austriacka udała się do Moskwy na rozmowy. Kanclerz rządu Julius Raab poprosił o. Petrusa, żeby wszyscy członkowie krucjaty modlili się w tym czasie. Kościoły w Austrii zapełniły się ludźmi odmawiającymi różaniec. Decyzja o wycofaniu Armii Czerwonej zapadła w czasie pertraktacji między stroną sowiecką a austriacką 13 maja – w dniu objawień Matki Bożej w Fatimie. 15 maja 1955 r. nastąpiła ratyfikacja traktatu dotyczącego ustanowienia niezawisłego państwa austriackiego.

Wolność na Filipinach

Jednym z ostatnich wielkich cudów różańcowych XX w. było obalenie dyktatury Ferdinanda Marcosa na Filipinach. Czternastoletnie rządy prezydenta doprowadziły skorumpowany kraj do zapaści ekonomicznej oraz rosnących podziałów na bogatych i biednych. Marcos, nie chcąc oddać władzy, przed zbliżającym się końcem kadencji zlikwidował wolną prasę, uwięził przywódców opozycji oraz sprzyjających im żołnierzy i oficerów. Kiedy 22 lutego 1986 r. prezydent wydał rozkaz aresztowania ministra obrony, trzystu wojskowych z zastępcą dowódcy sił zbrojnych zamknęło się w kwaterze głównej sił zbrojnych przy autostradzie w alei Objawienia Świętych. Prezydent postawił ultimatum: „Kapitulacja albo śmierć". Osadzeni telefonicznie połączyli się z kard. Jaime L. Sinem, prosząc o radę i pomoc. Po modlitwie kardynał przez katolickie radio „Veritas" wezwał obywateli, by wyszli na ulice. Dwa miliony ludzi stanęło wokół koszar. Kiedy ruszyły czołgi, modlący się uklękli, wznosząc do góry ręce z różańcami. Czołgiści zatrzymali pojazdy, nie wykonali rozkazu atakowania cywilów. Prezydent Marcos wydał wtedy rozkaz rozpędzenia tłumów gazem. Niespodziewanie wiatr zmienił kierunek i gaz poszedł na atakujących, podobnie stało się przy drugiej takiej próbie. Kolejny atak – ostrzelanie buntowników ogniem z moździerzy – także się nie powiódł, oficerowie dowodzący odpowiedzieli, że nie będą strzelać do cywilów, a kolejni nie mogli odpalić dział – były same niewypały. Z kolei wysłane do akcji helikoptery wylądowały wśród rebeliantów, a ich załogi przyłączyły się do protestujących.

25 lutego 1986 r. Corazon Aquino, żona opozycjonisty zabitego wcześniej przez Marcosa, ogłosiła przejęcie władzy. Kard. Jaime Sin powstrzymał lewicowe bojówki przed zabiciem dyktatora. Skłonił prezydenta Ronalda Reagana do udzielenia azylu Marcosowi. Trzy lata później Marcos zmarł w Stanach Zjednoczonych.

– Przebieg i finał wielu wydarzeń, które możemy śledzić na kartach historii, ma źródło w modlitwie – mówi ks. Jacek Gancarek. – Modlitwa nie działa jednak jak amulet. Czasem potrzeba, by była długotrwała, ze wstawiennictwem wielu osób. Maryja w objawieniach prosi o taką modlitwę, w każdym z objawień wskazuje, że różaniec jest narzędziem pokoju.

W SKRÓCIE

■ **Metropolita z paliuszem.** W archikatedrze w Białymstoku odbyła się uroczystość nałożenia paliusza metropolicie białostockiemu abp. Józefowi Guzdkowi przez

fot. PAP/Artur Reszko

nuncjusza apostolskiego w Polsce abp. Salvatore Pennacchio. Paliusz to symbol misji pasterskiej i więzi ze Stolicą Apostolską.

■ **Ukraińcy wciąż w potrzebie.** W Polsce działają już 32 Centra Pomocy Migrantom i Uchodźcom prowadzone przez Caritas. Zapewniają m.in. pomoc rzeczową, żywnościową, psychologiczną, prawną, w zakwaterowaniu czy znalezieniu pracy – ostatnio głównie Ukraińcom. Pomóc można, dokonując wpłaty przez stronę caritas.pl/ukraina, przekazując dowolną kwotę na konto 77 1160 2202 0000 0000 3436 4384 (z dopiskiem UKRAINA) lub wysyłając SMS o treści UKRAINA pod numer 72052.

■ **Bóg i alkohol.** Ponad dwa miliony osób w Polsce pije alkohol w sposób patologiczny. – Nadużywanie alkoholu powoduje, że wielu ludzi odchodzi od Pana Boga, traci wiarę – podkreślił bp Tadeusz Bronakowski, przewodniczący Zespołu KEP ds. Apostolstwa Trzeźwości i Osób Uzależnionych, podczas jesiennej sesji dla diecezjalnych duszpasterzy i świeckich apostołów trzeźwości w Bydgoszczy. Jak stwierdził, rodzina zdrowa, kochająca, jest miejscem, w którym problemy związane z nadużywaniem alkoholu, sięganiem po używki czy zachowaniami prowadzącymi do uzależnień są znikome.

■ **Ksiądz oczyszczony z zarzutów.** Kancelaria adwokacka reprezentująca ks. Mirosława Króla, kanclerza polonijnego ośrodka w Orchard Lake w Michigan w USA, w przesłanym KAI oświadczeniu stwierdza, że nagłośniona sprawa rzekomych nadużyć duchownego została oficjalnie zakończona i zamknięta. „Toczyła się ona z powództwa cywilnego. Co istotne, nigdy w tej sprawie nikomu nie przedstawiono zarzutów kryminalnych. Rzeczone postępowanie, a co za tym idzie zgromadzony w jego ramach materiał dowodowy, nie doprowadziło zatem do potwierdzenia kłamliwych oskarżeń kierowanych pod adresem ks. Mirosława Króla oraz władz polonijnego ośrodka w Orchard Lake" – czytamy w oświadczeniu.

NIE TYLKO GUSTLIK

„Swoje przeżyłem, śmierci się nie boję (…) jeśli z życia by się odjęło transcendencję, to takie życie nie ma sensu" – mówił Katarzynie Stoparczyk w rozmowie rzece „Jak mieć w życiu frajdę" zmarły 23 września Franciszek Pieczka. Urodzony w 1928 r. aktor wychowywał się w rodzinie górniczej. W młodości grywał na organach w miejscowym kościele parafialnym. Studia na Politechnice Śląskiej zamienił na Państwową Wyższą Szkołę Teatralną. Zadebiutował w „Pokoleniu" Andrzeja Wajdy. Występował na deskach Teatru Dolnośląskiego, Teatru Ludowego w Nowej Hucie i Teatru Powszechnego w Warszawie. Popularność zdobył jako Gustlik w serialu „Czterej pancerni i pies". Zagrał też m.in. w „Perle w koronie", „Rękopisie znalezionym w Saragossie", „Ziemi obiecanej", „Jańciu Wodniku" oraz „Ranczu".

fot. PAP/Jakub Kamiński

RODZINNE WSPÓLNOTY POKOJU

Pod hasłem „Rodzina wspólnotą pokoju" na Jasnej Górze odbyła się 38. Pielgrzymka Małżeństw i Rodzin (24-25 września). Przypomniano, że rodzina jest fundamentem, na którym człowiek buduje własną tożsamość i osobowość. – Można powiedzieć, że pokój na świecie to jest suma pokoju w naszych rodzinach, w naszych domach – mówił ks. Robert Wielądek, dyrektor Krajowego Ośrodka Duszpasterstwa Rodzin.

Bp Wiesław Śmigiel, przewodniczący Rady ds. Rodziny KEP, podkreślił, że styl życia rodziny, wyznawane wartości, metody wychowania, kultywowane tradycje, budowanie więzi, okazywanie miłości to bogactwo, które zabieramy z domu i niesiemy w świat. Pielgrzymi wysłuchali też konferencji i świadectw poświęconych dialogowi jako drodze miłości.

fot. BP Jasna Góra

Centralnej Mszy świętej przewodniczył bp Romuald Kamiński. Ordynariusz diecezji warszawsko-praskiej prosił wszystkich o codzienną modlitwę za małżeństwa i rodziny, dołożenie wszelkich starań do przygotowania młodych, by w powołaniu do bycia mężem, żoną, matką, ojcem zobaczyli wyjątkowy Boży dar.

PIĘĆ LAT OPERY KRÓLEWSKIEJ

fot. PAP/Leszek Szymański

W niedalekiej odległości od Teatru Stanisławowskiego w Łazienkach Królewskich stanie nowy gmach Polskiej Opery Królewskiej – poinformował wicepremier, minister kultury i dziedzictwa narodowego Piotr Gliński. Opera rozpoczęła działalność jako państwowa instytucja kultury 1 sierpnia 2017 r., na razie nie ma jednak stałej siedziby. Jej trzon stanowią muzycy zwolnieni z Warszawskiej Opery Kameralnej.

Na razie Opera wystawiła 580 spektakli, również za granicą – głównie Wolfganga Amadeusza Mozarta, ale także „Credo" Krzysztofa Pendereckiego, „Dziady – Widma" Stanisława Moniuszki czy „Nędzę uszczęśliwioną" Macieja Kamieńskiego. Od początku istnienia inspiruje współczesnych kompozytorów do tworzenia dzieł scenicznych oraz składa zamówienia kompozytorskie. Ich owocem są opery takie jak „Hiob" Krzesimira Dębskiego, inspirowany dramatem Karola Wojtyły, czy „Noc kruków" Zygmunta Krauzego na kanwie „Ballad i romansów" oraz „Dziadów" Adama Mickiewicza.

fot. Justyna Zacharek

POWOŁANI, KONSEKROWANI, ORGANIŚCI

Sanktuarium Matki Bożej Licheńskiej Bolesnej Królowej Polski zgromadziło wiernych podczas Pielgrzymki Stowarzyszenia Wspierania Powołań Kapłańskich Archidiecezji Gnieźnieńskiej, IV Kongresu Młodych Osób Konsekrowanych oraz XX Sesji Naukowej poświęconej ocenie efektów kształcenia w nauczaniu gry organowej. Wobec ponad 500 pielgrzymów wicekustosz sanktuarium ks. Adam Stankiewicz MIC wyraził przekonanie, że powołanie wielu duchownych to owoc ich modlitwy. Do zebranych na tej samej Mszy świętej uczestników Kongresu bp Radosław Orchowicz mówił o konieczności wspólnego budowania w Kościele jedności w różnorodności. – Nie ma być podziału na duchownych, którzy kierują, i świeckich, którzy wypełniają zadania – stwierdził. Otwierający spotkanie organistów kierownik naukowy sesji prof. Andrzej Chorosiński, twórca koncepcji brzmieniowej licheńskich organów, wyraził także nadzieję na to, że Licheń może stać się w kraju centrum promocji muzyki kościelnej. Gościem specjalnym był prof. Andrzej Jasiński, polski pianista, pedagog i juror, który z uczestnikami podzielił się osobistymi refleksjami o systemach weryfikacji na światowych konkursach. Wykładom towarzyszyły warsztaty z akompaniamentu liturgicznego oraz improwizacji organowej./**Justyna Zacharek**

WSPARCIE DLA POGRANICZNIKÓW

Podczas uroczystej przysięgi wojskowej żołnierzy 1 Podlaskiej Brygady Obrony Terytorialnej w Kolnie minister obrony narodowej Mariusz Błaszczak poinformował o koncepcji powołania w ramach WOT Komponentu Obrony Pogranicza. Będzie się on składać z dziesięciu batalionów w czterech województwach na granicy wschodniej: podlaskim, warmińsko-mazurskim, lubelskim i podkarpackim.

fot. PAP/Artur Reszko

W miarę rozwoju służący w nim żołnierze, wyposażeni w odpowiedni sprzęt, będą mogli wspierać Straż Graniczną.

JUŻ NIE CHATKA PUCHATKA

Na Połoninie Wetlińskiej w Bieszczadach – w miejscu popularnej „Chatki Puchatka" – otwarto nowe schronisko turystyczne.

fot. PAP/Darek Delmanowicz

W SKRÓCIE

■ **Szturm do Nieba.** 18 października dzieci z całego świata ponownie chwycą za różaniec. Papieskie Stowarzyszenie Pomoc Kościołowi w Potrzebie zaprasza najmłodszych do udziału w tegorocznej kampanii „Milion dzieci modli się na różańcu". Udział w akcji mogą wziąć parafie, grupy modlitewne, przedszkola, szkoły i całe rodziny. Symbolicznym miejscem, które ponownie stanie się sercem wielkiej modlitwy różańcowej dzieci, jest sanktuarium Matki Bożej Fatimskiej na Krzeptówkach w Zakopanem. Poczucie wspólnoty ma zapewnić najmłodszym transmisja. Chętni mogą zgłaszać swój udział poprzez formularz na stronie www.modlitwamilionadzieci.pl.

■ **Czytelnicy na start.** Ruszyła kolejna odsłona ogólnopolskiej kampanii społeczno-informacyjnej Narodowego Programu Rozwoju Czytelnictwa 2.0, promująca czytelnictwo oraz biblioteki. Do 20 października w radiu, telewizji i Internecie będą emitowane spoty przekonujące, że książki są dobrymi towarzyszami naszej codzienności, a czytanie – wartością samą w sobie, pobudza bowiem wyobraźnię, poprawia pamięć, uczy krytycznego myślenia i komunikowania się z innymi. Czytanie to szansa, żeby być na bieżąco, integrować się, rozwijać relacje z rodziną i przyjaciółmi. To także dobry relaks. „Nieważne, gdzie czytasz, ile, kiedy ani dlaczego" – przekonują bohaterowie spotu. W mediach społecznościowych czytelnictwo promować będą także kilkusekundowe materiały wideo, przygotowane z myślą o użytkownikach tych kanałów. Za kampanię odpowiada Narodowe Centrum Kultury.

■ **Poszukiwanie ofiar.** Ruszają poszukiwania mogił ofiar obozu NKWD w Trzebusce (woj. podkarpackie), gdzie po wojnie działał obóz Trybunału Wojennego i Frontu Ukraińskiego Armii Czerwonej. Śledztwo prowadzone jest przez Oddziałową Komisję Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Rzeszowie.

■ **Druga odsłona wojny.** Do 3 października obok galerii Kordegarda można oglądać zorganizowaną przez Narodowe Centrum Kultury wystawę „Wojna", upamiętniającą agresję sowiecką na Polskę we wrześniu 1939 r. Pierwsza część ekspozycji, zainaugurowana 1 września, poświęcona była wybuchowi II wojny światowej. Wystawa prezentuje archiwalne fotografie opatrzone faktograficznymi komentarzami w języku polskim i angielskim.

fot. nck.pl

Jacek Karnowski

Włosi wybrali

Wybory w kraju tak dużym jak Włochy zawsze zasługują na uwagę. Tym razem jednak śledziliśmy je z zapartym tchem, bo rozstrzygał się los nie tylko Italii, ale w pewnej mierze także i nasz. W momencie gdy francusko-niemieckie centrum forsuje coraz większy zamordyzm i próbuje dokończyć budowę imperium, spychając słabsze państwa do roli bezwolnych prowincji, pojawia się nadzieja. 60-milionowe Włochy wybierają kurs na tożsamość i suwerenność. Z naszej perspektywy wygląda to tak, jakby w krytycznej chwili na horyzoncie pojawiła się odsiecz.

Skala zwycięstwa prawicy we Włoszech jest oszałamiająca. Koalicja Braci Włochów Giorgii Meloni, Ligi Matteo Salviniego oraz Forza Italia Silvio Berlusconiego zdobyła około 43 proc. głosów, a blok centrolewicowy – 26 proc. Nowy rząd będzie miał komfortową większość w obu izbach parlamentu. Co ważne, spośród trzech partii prawicowych to Bracia Włosi okazali się najsilniejsi, zdobywając samodzielnie ok. 26 proc. głosów. Oznacza to, że siły do niedawna proroszyjskie – a więc Salvini i Berlusconi – nie będą mogły narzucać kompromitującej polityki zagranicznej. Giorgia Meloni też miała różne wypowiedzi, ale dziś jej partia należy do Europejskich Konserwatystów i Reformatorów – tej samej w Parlamencie Europejskim, którą założyło Prawo i Sprawiedliwość. W sprawie Rosji wypowiada się trzeźwo, wspiera Ukrainę i NATO. Z polskimi przywódcami pozostaje w bardzo dobrych relacjach.

Wypowiedzi Meloni są jasne i mocne. „Ja jestem Giorgia, jestem kobietą, jestem matką, jestem Włoszką, jestem chrześcijanką, nie odbierzecie mi tego! Nie odbierzecie!" – przekonywała w czasie wieców, dodając: „Nie wierzę w państwo, które stawia życzenie homoseksualisty, by legalnie zaadoptować dziecko, przed prawem tego dziecka do posiadania ojca i matki tylko dlatego, że homoseksualista głosuje, a dziecko nie". Innym razem wygłosiła swoiste credo polityczne: „Nie ma kompromisów. Albo jesteś na tak, albo jesteś na nie. «Tak» dla naturalnej rodziny. «Nie» dla lobby LGBT. «Tak» dla tożsamości płciowej. «Nie» dla ideologii gender. «Tak» dla kultury życia. «Nie» dla czeluści śmierci. «Tak» dla Krzyża. «Nie» dla przemocy islamu. «Tak» dla bezpiecznych granic. «Nie» dla masowej imigracji. «Tak» dla zatrudnienia dla naszych obywateli. «Nie» dla dużych międzynarodowych finansjer. «Tak» dla suwerenności ludu. «Nie» dla biurokratów w Brukseli. (…) Niech żyje Europa patriotów!".

Ursula von der Leyen niechcący pomogła wygrać włoskiej prawicy.

Ale jej świat jest bardziej złożony. Meloni mieszka z partnerem, znanym dziennikarzem o raczej lewicowych poglądach, z którym ma dziecko, ale nie zamierza brać ślubu. Wymyka się więc jednoznacznym kliszom. Ważne jednak, że rozumie zagrożenie, które niesie ze sobą kolejna fala rewolucji, uderzającej w same podstawy naszej cywilizacji: w język, rodzinę, płeć, historyczne dziedzictwo.

Ostatnie dni włoskiej kampanii wyborczej zdominowały reakcje na wypowiedź Ursuli von der Leyen, które zabrzmiały jak groźba. „Zobaczymy, jaki będzie wynik wyborów. Jeśli sprawy potoczą się w trudnym kierunku, mamy narzędzia, jak w przypadku Polski i Węgier" – mówiła szefowa Komisji Europejskiej, ingerując tym samym w proces wyborczy. Włosi zareagowali oburzeniem – zarówno włoska prawica, jak i lewica. W sumie von der Leyen niechcący pomogła Braciom Włochom, ale przy okazji ujawniła, że ataki wymierzone w Warszawę i Budapeszt, a zwłaszcza blokowanie należnych funduszy, to narzędzia polityczne, a nie wynik obiektywnej oceny sytuacji. Nerwowość Brukseli jest jednak zrozumiała. Włochy to nie Polska i nie Węgry. To zawodnik wagi ciężkiej. Jeśli Rzym opowie się przeciwko postępującej centralizacji, jeśli zażąda stosowania traktatów – tak, jak zostały one napisane – to może dojść do oczekiwanego przesilenia. Od dawna było jasne, że rzeczywistą zmianę w Unii może przynieść tylko zmiana w którymś z kluczowych krajów wspólnoty.

Reakcja lewicy była łatwa do przewidzenia. „Włochami pokieruje najbardziej skrajnie prawicowy rząd od czasów faszystowskiej ery Benito Mussoliniego" – ogłosiła CNN. Niemiecki „Die Welt" informuje: Bruksela obawia się, że „zagrożone są fundamenty i wspólne wartości UE". Ciekawe, że gdy wygrywa lewica, nawet radykalna, to nigdy nie grozi nam żaden ekstremizm. W istocie Meloni prezentuje zdroworozsądkowy konserwatyzm, który próbuje odpowiedzieć na rzeczywiste problemy naszej epoki. Pewnie nie uniknie błędów i nie ma odpowiedzi na wszystkie pytania. Ale jej zwycięstwo jest szansą na Europę, która przestanie zmierzać w kierunku nowej wersji „centralizmu socjalistycznego" i zacznie szanować to, co jest jej największym skarbem, czyli dziedzictwo różnorodności.

Autor jest redaktorem naczelnym tygodnika „Sieci"

Energia o. Rydzyka

Po kilkunastu latach pokonywania trudności 12 października w Toruniu zostanie oficjalnie uruchomiona nowoczesna ciepłownia geotermalna – ogłasza na czołówce „Nasz Dziennik". Początek zmagań stanowiło wykonanie odwiertu TG-1, badawczego, który potwierdził, że pod Toruniem jest woda geotermalna o temperaturze około 64 stopni Celsjusza.

Autor tekstu podkreśla znaczenie tej inwestycji w dobie kryzysu energetycznego, podkreślając wagę geotermii w kontekście niezależności energetycznej i tzw. neutralności klimatycznej.

Obrońca religii

fot. PAP/Tomasz Wiktor

Na fasadzie bazyliki NMP Anielskiej w Dąbrowie Górniczej odsłonięto tablicę upamiętniającą abp. Jana Cieplaka. Ten sługa Boży był profesorem Akademii Duchownej w Petersburgu, sufraganem i administratorem archidiecezji mohylewskiej w Rosji. W latach 1917–1923 bronił praw religijnych katolików w sowieckiej Rosji. Sąd bolszewicki skazał go na śmierć. Pod naciskiem światowej opinii publicznej i po ostrzeżeniu ze strony rządu polskiego wyrok zamieniono na 10 lat więzienia. Wydalony do Polski, wyjechał do USA; w ramach wizyt duszpasterskich odwiedził ok. 70 polskich parafii. W 1925 r. został mianowany ordynariuszem i pierwszym metropolitą w Wilnie. Zmarł 17 lutego 1926 r. w Passaic k. Nowego Jorku. Został pochowany w katedrze wileńskiej.

Zawieszone domki

Projekt budowy dziesięciu domków dla kilkudziesięciorga uchodźców z Ukrainy, które z inicjatywy abp. Grzegorza Rysia miały powstać w Łodzi, został zawieszony z powodu protestów mieszkańców.

Domki miały być wspólnym dziełem archidiecezji łódzkiej, Caritas i władz Łodzi. Kościół rozpoczął zbiórkę środków – na początek fundusze na budowę jednego domu ofiarował papież Franciszek (30,5 tys. dol.), kolejne dwa zobowiązał się sfinansować arcybiskup łódzki – jak zaznaczył – ze swoich prywatnych funduszy, m.in. uzyskanych z honorariów autorskich za książki. Władze miasta zobowiązały się sprzedać teren z 99-procentową bonifikatą.

Wartość całej inwestycji szacowano na 2,5 mln zł. W przyszłości, gdyby uchodźcy po zakończonej wojnie powrócili do swoich domów, osiedle miało służyć osobom wychodzącym z kryzysu bezdomności, bo – jak zaznaczyła prezydent Łodzi Hanna Zdanowska – miasto wciąż potrzebuje „mieszkań i dla nich, i dla kobiet przebywających w Domu Samotnej Matki.

Pierwsze problemy się pojawiły, gdy określono lokalizację: najpierw miało to być osiedle Radogoszcz-Zachód, później Lublinek-Pienista, czyli okolice lotniska. Mieszkańcy obu osiedli oprotestowali lokalizację, argumentując, że domki zaplanowano na terenach rekreacyjnych, pojawiły się też argumenty przeciwne tworzeniu, jak to określono, „etnicznego getta" i sugerujące, by domy rozmieścić w tkance miasta. – Nie będziemy tworzyć dzieł miłosierdzia w atmosferze niezrozumienia i wojny – podsumował sprzeciw mieszkańców abp Ryś i wycofał projekt z sesji rady miasta. Obecnie archidiecezja łódzka rozważa budowę domków w innej, niekontrowersyjnej lokalizacji. Zbiórka jest prowadzona nadal: Caritas Archidiecezji Łódzkiej, 90-507 Łódź, ul. Gdańska 111, Pekao S.A. V O/Łódź, PLN: 48 1240 1545 1111 0000 1165 5077, z dopiskiem OSIEDLE. Rachunki w innych walutach: www.caritas.lodz.pl/kontakt.

Młodzi u Karoliny

Młodzież i księża odpowiedzialni za Katolickie Stowarzyszenie Młodzieży w Polsce spotkali się w Zabawie, w sanktuarium swojej patronki bł. Karoliny Kózkówny, aby rozmawiać o tym, jak tworzyć młodzieżową organizację kościelną, która będzie odpowiadała na potrzeby młodych w dzisiejszych czasach. – Młody katolik, formujący się w organizacji, powinien być świadkiem i wizytówką Stowarzyszenia w swoim otoczeniu. Aby zbudować dobrą markę, trzeba także konsekwentnie i spójnie o niej komunikować – mówił prof. Piotr Kosiak, menedżer, filozof i etyk biznesu. Bp Andrzej Jeż stawiał za przykład bł. Karolinę Kózkównę, mówiąc, że potrafiła wpływać na swoje otoczenie, ale najpierw dbała o własną formację. Z kolei bp Artur Ważny przedstawił ABC budowania wspólnoty: adoracja, braterstwo, caritas, duch uczniostwa i ewangelizacja.

Laureatami nagrody im. ks. prał. Antoniego Sołtysika zostali w tym roku: bp Antoni Pacyfik Dydycz, Bolesława Paradowska, druh Janusz Leśniak.

Katolickie Stowarzyszenie Młodzieży zrzesza ludzi w wieku od 14 do 30 lat. Głównym celem Stowarzyszenia jest kształtowanie dojrzałych chrześcijan, a także aktywne uczestnictwo we wspólnocie i misji Kościoła poprzez szerzenie i upowszechnianie katolickich wartości oraz zasad we wszystkich dziedzinach życia społecznego i kulturalnego.

Nowy Rok 5783

Rozpoczął się 5783 rok kalendarza żydowskiego. „Życzę, aby każdy dzień nowego roku był napełniony dobrem, nadzieją i pokojem" – napisał przewodniczący Konferencji Episkopatu Polski abp Stanisław Gądecki z okazji święta Rosz Haszana. List z noworocznymi życzeniami dla Wspólnoty Żydów Polskich został przesłany na ręce Michaela Schudricha, naczelnego rabina Polski.

Święto Rosz Haszana (Rosz ha-Szana), czyli żydowski Nowy Rok, jest obchodzone pierwszego i drugiego dnia żydowskiego miesiąca Tiszrej. Według kalendarza gregoriańskiego w 2022 r. trwa od wieczora 25 września do wieczora 27 września.

fot. PAP/Tomasz Gzell

Strzelba Krasińskiego

Unikatowa strzelba myśliwska hrabiego Wincentego Krasińskiego, utracona z polskich zbiorów w czasie II wojny światowej i odzyskana w maju dzięki działaniom restytucyjnym prowadzonym przez resort kultury, została zaprezentowana przez wicepremiera, ministra kultury i dziedzictwa narodowego prof. Piotra Glińskiego i przekazana do zbiorów Muzeum Historii Polski na ręce dyrektora Roberta Kostro. W uroczystości wzięli udział również przedstawiciele Stanów Zjednoczonych: ambasador USA w Polsce Marek Brzeziński oraz funkcjonariusze Federalnego Biura Śledczego.

REKLAMA

Piotr Kościński

W Rosji ogłoszono częściową mobilizację. Pod broń ma być powołanych 300 tys. młodych ludzi. W ten sposób „specjalna operacja wojskowa", jak Władimir Putin nazwał agresję na Ukrainę, przekształca się w wojnę. A to Rosjan niespecjalnie cieszy.

Nie chcą umierać za Putina

Niestety, dyktator – a Putin coraz bardziej staje się dyktatorem – nie może przegrać zbrojnego starcia z innym państwem. Jeśli przegra, po prostu straci władzę, a może i życie. Dlatego też stara się uczynić wszystko, by nie przegrać, nawet jeśli potencjalnie może być to katastrofalne dla całego państwa.

Porażka drugiej armii świata

„Specjalna operacja wojskowa" miała trwać tydzień, może dwa. Armia rosyjska planowała błyskawiczne zajęcie Kijowa. Wówczas pojawiłby się tam nowy, prorosyjski rząd, złożony z ludzi starannie dobranych przez Putina. A ukraińska armia poszłaby w rozsypkę.

Tak się jednak nie stało. Nie miejsce tu na szczegółową analizę przyczyn porażki tego planu, wypada jednak zwrócić uwagę na kilka rzeczy. Po pierwsze, Ukraińcy dysponowali doskonałymi informacjami wywiadowczymi, uzyskiwanymi głównie od Zachodu, w tym z USA. Po drugie, Rosjanie źle zaplanowali swoje uderzenie, usiłując nacierać w kilku kierunkach równocześnie, rozdrabniając przy tym swoje siły. Po trzecie, sprawność rosyjskich wojsk i jakość ich uzbrojenia okazała się słaba. I wreszcie po czwarte, armia ukraińska okazała się doskonale przygotowana i bardzo skuteczna.

W efekcie Rosjanie zajęli tylko część ukraińskiego terytorium i mozolnie, powoli przesuwali się do przodu. Tracili przy tym mnóstwo ludzi i sprzętu. Tymczasem Ukraińcy byli wyposażani przez Zachód – w tym przez Polskę – w duże ilości broni i amunicji, również tej najnowocześniejszej.

Aż wreszcie wojska ukraińskie wykonały przeciwuderzenie, odbijając z rąk przeciwnika kilkanaście miejscowości i kilka tysięcy kilometrów kwadratowych terenu. To nie był żaden przełom w tej wojnie, ale Rosjanie przeżyli szok: „specjalna operacja wojskowa" najwyraźniej się nie powiodła.

Orędzie Putina

Putin postanowił więc zadziałać metodą najprostszą: spróbować wzmocnić siły na froncie. Tyle że nie ma już wystarczającej liczby żołnierzy do dyspozycji.

– W celu ochrony naszej ojczyzny, jej suwerenności i integralności terytorialnej oraz zapewnienia bezpieczeństwa naszego narodu i ludzi na wyzwolonych terytoriach uważam za konieczne poparcie propozycji Ministerstwa Obrony i Sztabu Generalnego przeprowadzenia częściowej mobilizacji w Federacji Rosyjskiej – oznajmił w swym transmitowanym przez telewizję oświadczeniu. – Mówimy o częściowej mobilizacji. Czyli tylko obywatele, którzy aktualnie znajdują się w rezerwie, a przede wszystkim ci, którzy służyli w siłach zbrojnych, posiadają umiejętności wojskowe i odpowiednie doświadczenie – dodał.

Winą za rozwój wydarzeń obciążył Zachód. – Dziś nasze siły zbrojne działają na linii frontu, która przekracza 1000 km, przeciwstawiając się nie tylko formacjom neonazistowskim, ale całej machinie wojskowej zbiorowego Zachodu. NATO prowadzi działania wywiadowcze na południu Rosji. Waszyngton, Londyn i Bruksela wprost popychają Kijów do przeniesienia działań zbrojnych na terytorium naszego kraju. Otwarcie mówią, że Rosja powinna zostać pokonana na polu bitwy w każdy dostępny sposób – mówił. Jego zdaniem sprawa jest jasna: „celem Zachodu jest osłabienie, podział i ostatecznie zniszczenie naszego kraju".

Rosyjski prezydent dowodził, że Zachód stosuje „szantaż nuklearny", twierdząc, że to właśnie NATO przekonało Kijów do ostrzelania elektrowni atomowej w Zaporożu – gdy wiadomo dokładnie, że elektrownia była

Po ogłoszeniu mobilizacji w 38 miastach doszło do protestów, które zakończyły się brutalną interwencją policji.

ostrzeliwana przez samych Rosjan. Dowodził też, że „wysocy rangą przedstawiciele państw NATO mówili o możliwości użycia broni masowego rażenia przeciwko Rosji", gdy nikt nigdy czegoś takiego nie mówił. Jednak w ten sposób uzasadnił możliwość zastosowania broni atomowej przez Rosjan. – Chciałbym przypomnieć tym, którzy wypowiadają się w taki sposób o Rosji, że nasz kraj też dysponuje różnymi środkami rażenia, a w niektórych przypadkach są one bardziej nowoczesne niż państw NATO. Kiedy integralność terytorialna naszego kraju jest zagrożona, oczywiście użyjemy wszelkich dostępnych nam środków, aby chronić Rosję i nasz naród – podkreślał, po czym dodał, że „to nie jest blef".

Według Moskwy działania wojenne po aneksji czterech ukraińskich obwodów toczyłyby się w Rosji. Wtedy Putin mógłby zagrozić bronią atomową.

Plan bezprawnej aneksji

Putin chce też osiągnąć inny sukces – w rzeczywistości sukces pozorny. Zamierza bowiem formalnie przyłączyć do Rosji część terytorium Ukrainy. I to w sposób całkowicie nielegalny z punktu widzenia prawa międzynarodowego. W podobny sposób postąpił Związek Radziecki po zajęciu ziem wschodnich II Rzeczypospolitej w wyniku agresji 17 września 1939 r.: przeprowadził wybory, w których ludność dwóch tworów – „Zachodniej Ukrainy" i „Zachodniej Białorusi" – w „nieskrępowany" i „wolny" sposób wyłoniła „zgromadzenia ludowe", które zagłosowały za przyłączeniem do ZSRR. Putin, podobnie jak wówczas Stalin, postanowił przeprowadzić referenda.

Miały się one odbyć w dwóch samozwańczych republikach, donieckiej i ługańskiej, uznanych przez Rosję za niepodległe państwa tuż przed inwazją na Ukrainę, ale w rzeczywistości ściśle przez Moskwę kontrolowanych. Co więcej, o ile cały obwód ługański jest w rękach rosyjskich, o tyle zaledwie 60 proc. obwodu donieckiego pozostaje pod kontrolą rosyjską. Ale podobne referenda mają się też odbyć w dwóch innych częściowo okupowanych obwodach Ukrainy: chersońskim i zaporoskim.

Jak to może wyglądać? Władze rosyjskie ustanowiły w okupowanym Chersoniu „administrację wojskowo-obywatelską" z Władimirem Saldo na czele. Ten były deputowany do Rady Najwyższej Ukrainy i były mer Chersonia postanowił po prostu współpracować z najeźdźcą. Działa przy nim „rada społeczna", która wydała uchwałę stwierdzającą, że „przystąpienie do Rosji nie tylko będzie triumfem sprawiedliwości dziejowej, ale także zapewni bezpieczeństwo terytorium obwodu".

Już wiadomo, że mieszkańcom okupowanych ziem zagrożono represjami (np. zwolnieniem z pracy), jeśli nie pójdą zagłosować. Wyniki tych głosowań zostały już z pewnością przygotowane w Moskwie…

fot. PAP/EPA/Anatoly Maltsev

Po co referenda?

– Te referenda są afrontem dla zasad suwerenności i integralności terytorialnej, które leżą u podstaw systemu międzynarodowego – oznajmił doradca prezydenta USA ds. bezpieczeństwa narodowego Jake Sullivan. Jak podkreślił, „Stany Zjednoczone nigdy nie uznają roszczeń Rosji do rzekomo anektowanych części Ukrainy". Z kolei szef dyplomacji Unii Europejskiej Joseph Borrell powiedział, że „Rosja, jej przywódcy polityczni i wszyscy zaangażowani w te «referenda» i inne naruszenia prawa międzynarodowego na Ukrainie zostaną pociągnięci do odpowiedzialności". Na Moskwę mogą zostać nałożone kolejne sankcje.

Po co więc Putinowi tak jawne łamanie prawa międzynarodowego, w tym Karty ONZ, a na dodatek „przyłączanie" terenów, których jego wojsko nie kontroluje? Odpowiedź może być bardzo niepokojąca. Oto bowiem obecnie wojna toczy się wyłącznie na terytorium Ukrainy. Po aneksji czterech ukraińskich obwodów działania wojenne – z punktu widzenia Moskwy – będą się jednak toczyć w Rosji! Co więcej, ewentualna ukraińska ofensywa w rejonie Chersonia może zostać uznana za atak na Rosję i zagrożenie dla jej integralności terytorialnej.

I właśnie wtedy Putin mógłby zagrozić użyciem broni atomowej. Dotyczący zasad stosowania tej broni rosyjski dokument z 2020 r. zakłada, że może to nastąpić w czterech przypadkach: użycie broni jądrowej lub broni masowego rażenia przeciwko Rosji lub jej sojusznikom; dane wskazujące na wystrzelenie rakiet balistycznych skierowanych na Rosję lub jej sojuszników; atak na najważniejsze obiekty rządowe lub wojskowe, który osłabiłby siły jądrowe kraju; użycie broni konwencjonalnej przeciwko Rosji, „gdy zagrożone jest samo istnienie państwa". Co prawda istnienie państwa rosyjskiego nie jest w żaden sposób zagrożone, ale Putin może dowodzić zupełnie inaczej…

Nie chcą na front

Jak wynika z badań opinii publicznej, Rosjanie popierają agresję na Ukrainę. Ale do wojska iść nie chcą. Po ogłoszeniu mobilizacji w 38 miastach doszło do protestów, które zakończyły się brutalną interwencją policji – zatrzymano półtora tysiąca ludzi. A tymczasem ci, którzy spodziewali się wezwania do wojska, ruszyli na lotniska – usiłowali dotrzeć tam, gdzie nie potrzebują wiz, na przykład do Turcji i do Armenii. Ceny biletów lotniczych wzrosły do równowartości 10 tys. dolarów i więcej. Tłumy wsiadły do samochodów, by dojechać do Gruzji czy Azerbejdżanu; zdjęcia z przejść granicznych wyglądały, jakby tłum uchodźców rzucił się, by uciec przed jakimś najazdem… Niektóre państwa nie chcą przyjmować rosyjskich dezerterów, ale są i takie, jak np. Niemcy, które ich zapraszają.

Kolejne doniesienia wskazywały, że w Rosji zapanował chaos. W odległych republikach, jak Jakucja czy Buriacja, wezwania do wojska dostawali ludzie w ogóle nie zaznajomieni z bronią, a nawet… zmarli. W buriackiej stolicy Ułan Ude policja zawitała na miejscowy uniwersytet, by „zgarnąć" studentów. W kilku miastach podpalono „wojenkomaty", czyli lokalne komendy uzupełnień.

Czy to oznacza, że Putin stracił poparcie rodaków? Niekoniecznie, ale wszystko to pokazuje, że Rosjanie nie chcą ginąć w wojnie, która wcale nie służy obronie ich ojczyzny. I nie zamierzają słuchać prawosławnego patriarchy Moskwy Cyryla, który oznajmił: „pamiętaj, że jeśli umrzesz za swój kraj, będziesz z Bogiem w jego królestwie, chwale i życiu wiecznym". Po prostu nie chcą umierać za Putina i jego „Russkij Mir", czyli „Rosyjski Świat".

fot. Dominik Nienartowicz

Zapomniany spowiednik świętej

Z o. **Józefem Augustynem** SJ, profesorem Akademii Ignatianum w Krakowie, rozmawia Iwona Budziak

Rozmawiamy w domu zakonnym przy ulicy Kopernika 26 w Krakowie, gdzie żył i pracował o. Józef Andrasz, kierownik duchowy siostry Faustyny, kapłan może nieco zapomniany, a przez wielu uważany za świętego.

Gdy dziesięć lat temu z redakcji „Życia Duchowego" wysłaliśmy do biskupów wznowienie książki Andrasza „Miłosierdzie Boże. Historia spisana przez spowiednika s. Faustyny", w odpowiedzi otrzymaliśmy kilkadziesiąt listów, w których wielu zachęcało nas – jezuitów – do rozpoczęcia procesu beatyfikacyjnego. To prawda, że przez dziesięciolecia niewiele mówiło się o o. Andraszu, ale każdy, kto czytał uważnie „Dzienniczek" Faustyny, dobrze go zna i ceni. Święta wspomina go z najwyższą atencją i wdzięcznością. „Kiedy się modliłam w intencji o. Andrasza, poznałam jak bardzo jest miły Bogu. Od tej chwili większy mam dla niego szacunek, jak dla świętego" – pisze w „Dzienniczku" (978). Pani ma jednak rację, że został „nieco zapomniany", zwłaszcza przez duchownych, a może szczególnie przez współbraci.

Kiedy o. Andrasz rozpoczął swoją działalność w Krakowie i na czym ona polegała?

Po święceniach kapłańskich w 1919 r. został skierowany do pracy w Wydawnictwie Apostolstwa Modlitwy. Był świadkiem budowy potężnej świątyni przy Kopernika 26, która miała stanowić centrum kultu Serca Jezusa dla całej Polski. Nowa świątynia, poświęcona w 1921 r., oraz Wydawnictwo Apostolstwa Modlitwy, działające od 1872 r., tworzyły prężny ośrodek odnowy moralnej i duchowej; działał Krajowy Sekretariat Apostolstwa Modlitwy, Sodalicja Mariańska, wydawany był „Posłaniec Serca Jezusowego", ukazywały się liczne publikacje książkowe. W każdy z tych obszarów o. Andrasz angażował się z całym oddaniem. Zainicjował prestiżową serię wydawniczą – Bibliotekę Życia Wewnętrznego, w której ukazywały się publikacje ascetyczno-mistyczne znanych światowych autorów. Część dzieł sam tłumaczył. Były to pierwsze lata niepodległości odzyskanej po 123 latach niewoli, panował entuzjazm.

W środowisku krakowskim o. Andrasz dał się szybko poznać jako charyzmatyczny kierownik duchowy i spowiednik; wiele osób szukało u niego pomocy w rozeznaniu najtrudniejszych duchowych doświadczeń.

Był między innymi spowiednikiem i kierownikiem duchowym znanej mistyczki krakowskiej bł. Anieli Salawy, służebnicy Bożej Zofii Tajber, założycielki Zgromadzenia Najświętszej Duszy Chrystusa Pana. Z polecenia księcia biskupa Sapiehy pomagał jej w kierowaniu założonym przez nią zgromadzeniem.

O. Andrasz był prawdziwym tytanem pracy. W sposób mistrzowski łączył trzy aktywności: pracę redakcyjną, wydawniczą

i pisarską, pracę kaznodziei i rekolekcjonisty oraz posługę kierownika duchowego i spowiednika. Te trzy pola wzajemnie się dopełniały. Tak rodziło się jego niezwykłe doświadczenie w sztuce duchowego rozeznania. Szeroka wiedza ascetyczna i mistyczna łączyła się z jego osobistym doświadczeniem oraz doświadczeniem duszpasterskim.

W taki sposób Bóg przygotowywał go do spotkania z s. Faustyną Kowalską?

Józef Andrasz od 1924 r. był spowiednikiem sióstr Matki Bożej Miłosierdzia w podkrakowskim Józefowie, w Łagiewnikach. W kwietniu 1933 r. s. Faustyna odprawiała tutaj swoje rekolekcje przed ślubami wieczystymi. Na zakończenie poszła do spowiedzi do o. Andrasza i otworzyła przed nim duszę. Ten, bez poddawania jej jakiejkolwiek próbie, bez długiego badania i weryfikacji, stwierdził w sposób jednoznaczny, że jej doświadczenia mistyczne, które przedstawiła mu z całą szczerością i pokorą, były autentyczne. Po udzieleniu jej kilku prostych rad powiedział: „Przyjmij to wszystko ze spokojem. (…) Bóg przygotowuje siostrze wiele łask szczególnych, ale niech się siostra stara, ażeby życie siostry było czyste jak łza przed Panem, nie zważając, co kto o siostrze sądził będzie. Niech ci wystarczy Bóg" („Dzienniczek" 55). Słowa te, wypowiedziane z całym autorytetem, uspokoiły i uskrzydliły Faustynę.

Każdy, kto czytał uważnie „Dzienniczek" s. Faustyny, dobrze zna i ceni o. Józefa Andrasza.

Bł. Michał Sopoćko nie miał już takiej pewności odnośnie do autentyczności mistycznych doświadczeń s. Faustyny. Potrzebował dłuższego czasu na rozeznanie, a nade wszystko chciał poprzez badania psychiatryczne wykluczenia, że doświadczenia Faustyny nie są przejawami choroby.

Wszystkim jednak kierował sam Bóg. Dla późniejszego kościelnego rozeznania autentyczności mistycznych doświadczeń Faustyny i jej charyzmatu była to bardzo szczęśliwa okoliczność, już na wstępie bowiem zostało wykluczone oskarżenie o urojenia czy też chorobę psychiczną. Jak Andrasz stwierdził jednoznacznie, że jej doświadczenia są autentyczne, tak pani psychiatra stwierdziła równie jednoznacznie, że Faustyna jest psychicznie zdrowa. Było to dla Faustyny bardzo upokarzające doświadczenie, o czym wspomina w „Dzienniczku".

W powszechnej świadomości to ks. Michał Sopoćko jest znany jako spowiednik świętej, o. Andrasz jest mniej rozpoznawalny.

Kiedy czytamy uważnie „Dzienniczek", widzimy, że w rozeznaniu autentyczności doświadczeń mistycznych Faustyny obaj kierownicy duchowi byli zgodni, a s. Faustyna jednakowo ceni pomoc obu. „Udręki moje już dobiegają końca. Pan daje mi obiecaną pomoc, widzę ją w dwóch kapłanach – to jest w ojcu Andraszu i ks. Sopoćko" – notuje w „Dzienniczku" (141).

Obaj byli wielkimi, świętymi kapłanami. Ks. Sopoćko miał stopień doktora teologii i był profesorem teologii pastoralnej na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie, o. Andrasz miał natomiast pogłębione studium literatury ascetyczno-mistycznej i ono lepiej służyło praktyce duchowego rozeznania. Byli mniej więcej w tym samym wieku: Józef Andrasz 1891–1963, ks. Sopoćko 1888–1975.

Jest jeszcze jedna istotna okoliczność, która ma znaczenie w posłudze kierownictwa duchowego o. Andrasza. Jako jezuita odprawił on dwukrotnie całe „Ćwiczenia duchowe": w nowicjacie oraz w czasie „trzeciej probacji" (rodzaj drugiego nowicjatu) przed ostatnimi ślubami. W ten sposób jako jezuita zapoznawał się z regułami duchowego rozeznawania, metodami modlitwy, ale przede wszystkim uczył się uważnie „badać" swoją duszę; rozeznawać duchy dobre i złe, oddziałujące na niego.

O. Andrasz był prawdziwym tytanem pracy.

Co w naszym doświadczeniu pochodzi bezpośrednio od Boga? Co pochodzi jedynie z naszych ludzkich pragnień i potrzeb?

A co jest z inspiracji ducha ciemności? Były to zasadnicze pytania, jakie kierowała s. Faustyna do kapłanów, u których szukała pomocy. Tylko spowiednik, który jest w stanie „zbadać", „rozeznać" duchy działające w nim samym, może pomagać innym duszom.

Jaki był wpływ o. Andrasza jako kierownika duchowego s. Faustyny po jej wyjeździe do Wilna?

O. Andrasz był do jej dyspozycji, ale sam nigdy nie szukał kontaktu i nie podejmował inicjatywy. Jezus dał s. Faustynie nowego przewodnika duchowego. A ona miała świadomość, że w razie potrzeby może odsłonić swoją duszę przed o. Andraszem.

O. Andrasz odegrał też niezwykłą rolę w rozwikłaniu trudnej sprawy dla s. Faustyny, jaką było jej gwałtowne wewnętrzne przynaglenie, aby wystąpić ze Zgromadzenia Sióstr Matki Bożej Miłosierdzia, w którym żyła, i założyć nowe zgromadzenie, oparte na regule napisanej przez siebie. O. Andrasz odwodził ją od tego zamiaru, zdając sobie sprawę, że był to pomysł szalony. A gdy siostra nalegała na niego, powiedział jej, że może to uczynić, ale na własną odpowiedzialność. Dał jej do zrozumienia, że jest wolna. Siostra wpadła w duchowe ciemności i zamęt. Był to dla niej znak, że zamysł ten nie pochodził od Boga. Ostatnią spowiedź, w dniu śmierci (5 października 1938 r.), s. Faustyna odbyła u o. Andrasza.

Po drugiej wojnie światowej o. Andrasz zabiegał, najpierw u prymasa Hlonda, a po jego śmierci u prymasa Wyszyńskiego, o zawierzenie narodu polskiego Sercu Jezusa. Wydarzenie miało miejsce w 1951 r. i było ono w dużej mierze jego zasługą. Jak to możliwe, że ten święty kapłan został na dziesięciolecia właściwie zapomniany?

Był człowiekiem bardzo pokornym, skromnym. Nie obnosił się ze swoimi pracami i całym swoim zaangażowaniem na polu pisarskim, duszpasterskim. „Nie masz proroka w swojej ojczyźnie" – przysłowie to bardzo pasuje do sytuacji Józefa Andrasza. Rzecz znamienna, że to wierni świeccy, z terenów Sądecczyzny, gdzie urodził się i wychował o. Andrasz, zapraszają nas jezuitów, byśmy odkrywali świętość życia i posługi kapłańskiej naszego współbrata. To oni nas mobilizują, byśmy podjęli starania o wyniesienie na ołtarze tego wielkiego, gorliwego i pokornego kapłana. A poza tym – tak widocznie podoba się Bogu. Wierzę, że ma On swoje zamiary.

We wstępie do jego biografii autorstwa Stanisławy Bogdańskiej napisał ojciec, że jest on „wzorem kapłana na nasze czasy".

O. Andrasz był kapłanem rozmiłowanym w Sercu Jezusa, gorliwym duszpasterzem, obdarzonym niezwykłą duchową i mistyczną przenikliwością, a przy tym skromnym i szlachetnym człowiekiem. Myślę, że w dzisiejszych czasach zagubienia, niewierności i grzechu jego kapłańska świętość może każdego, a szczególnie nas – zakonników i kapłanów – inspirować do nawrócenia. Jeśli dziś o nim mówimy, to nie po to, by sławić jego wielkość, ale by oddać chwałę Panu Bogu. Ona było sensem jego życia.

Marek Jurek

Rzym, czyli Europa

Przed wyborami we Włoszech przewodnicząca Komisji Europejskiej Ursula von der Leyen zapowiedziała sankcje, jeśli nowy rząd będzie prowadził politykę nieodpowiadającą władzom Unii Europejskiej („mamy narzędzia, jak w przypadku Polski i Węgier"). Ta oburzająca wypowiedź (rzeczy oburzające również, a nawet szczególnie, należy analizować) świadczy o rosnącej izolacji klasy rządzącej UE, o jej oderwaniu od rzeczywistości politycznej państw Europy i od rzeczywistości w ogóle. Sygnałem ostrzegawczym powinno być dla niej wystąpienie Wielkiej Brytanii z Unii Europejskiej. Było jasne, że następne do wyjścia z UE mogą być nie środkowoeuropejskie kraje wyzwolone spod dominacji sowieckiej (jak Polska czy Węgry), ale kraje wolne od doświadczenia narzuconego komunizmu.

U nas – nie tylko w naszym kraju, ale w całej Europie Środkowej – obawom przed oddzieleniem od Zachodu towarzyszy kompleks każący traktować Zachód jako rzeczywistość zewnętrzną, istniejącą bez nas, a jednocześnie jako niepodzielny blok, bez zauważania różnic i dylematów europejskich państw i kierunków opinii. Co więcej, ów – jak powiedziałby Brzozowski – „Zachód fantastyczny" (choć lepiej byłoby mówić „urojony") reprezentować miałyby szczególnie instytucje międzynarodowe, takie właśnie jak Unia Europejska, Europejski Trybunał Praw Człowieka itp.

Zachód urojony dla jego wyznawców jest ważniejszy nie tylko od krajów Europy, ale od jej kultury, do której przywiązanie ludzie żywiący ten kompleks traktują jako przejaw naszego zacofania, pozbawiony znaczenia politycznego. Kompleks wobec Zachodu urojonego słabnie, ale jest jeszcze dość silny; dostatecznie, by ludzi, którzy chcą nasze kraje z niego uleczyć, czekała jeszcze ciężka i zapewne dość długa praca.

Co innego kraje nie doświadczone narzuconym komunizmem, w których ten krępujący kompleks nie działa. W państwach takich jak Włochy czy Austria, na przykład w sytuacji, gdy sfanatyzowane władze UE będą chciały narzucić im swoją politykę imigracyjną czy ingerować w budżet – krytyka Unii Europejskiej może łatwo przerodzić się w postulat uwolnienia się od niej i jej ingerencji.

Giorgia Meloni jest krytyczką, a nie przeciwniczką Unii Europejskiej. Krytykuje politykę władz UE i podobnie jak polski rząd uważa, że dla Włoch od Unii Europejskiej ważniejsze są relacje ze Stanami Zjednoczonymi i udział w Przymierzu Atlantyckim. Dla przewodniczącej von der Leyen to wystarczający powód, by Włochom grozić. Jeśli będzie więcej takich wypowiedzi, a tym bardziej jeśli przerodzą się w działania – nowy włoski rząd z pewnością zrewiduje swój stosunek do Unii. Nikt nie twierdzi, że premier Cameron, który ogłosił brytyjskie referendum o opuszczeniu Unii Europejskiej, chciał Brexitu. To nie on, to władze UE przekonały Brytyjczyków o złudności nadziei na to, że Unia Europejska może się zmienić. i

W duchu wdzięczności

Skierowane przez św. Pawła do Tesaloniczan słowa „W każdym położeniu dziękujcie" (1 Tes 5, 18) są tematem najnowszego numeru kwartalnika „Pastores". Pismo ukazuje się pod patronatem Komisji Episkopatu Polski ds. Duchowieństwa.

I właśnie o Apostole Narodów św. Pawle jako nauczycielu wdzięczności okazywanej Bogu i ludziom pisze biblista ks. prof. Waldemar Chrostowski, podkreślając, że w relacjach z Bogiem nie ma prawdziwej wdzięczności bez rzetelnego rachunku sumienia. Świecki teolog dr Sławomir Zatwardnicki, wyjaśniając związek Eucharystii z życiem eucharystycznym, przywołuje teologię Josepha Ratzingera.

„Obecny styl wychowania jest swego rodzaju chowaniem pod kloszem i podsuwaniem przyszłym duchownym wszystkiego na tacy, bez wychowania do męskiej odpowiedzialności" – pisze rekolekcjonista i kierownik duchowy ks. Mieczysław Kożuch SJ. Jako pomoc proponuje „Ćwiczenia duchowne" św. Ignacego Loyoli.

Z kolei przeor benedyktynów z Tyńca o. Konrad Małys w swoim artykule zauważa: „Jak zatem dziękować, gdy wszystko się wali! Odpowiedź jest jedna: najprościej, najzwyczajniej i z całego serca, modlitwa wdzięczności w takiej sytuacji jest bowiem jednym z największych zwycięstw ludzkiej duszy nad ciemnościami zła i namiętnościami targającymi nią samą". Z kolei Irmina Nockiewicz pisze o prześladowaniach chrześcijan w Syrii, a ks. Andrzej Persidok doradza księżom, co czytać, zwracając uwagę, że „czytanie ma swoją wartość wtedy, kiedy czyni nas mądrzejszymi, a nie bardziej oczytanymi".

Z wywiadów warto zwrócić uwagę na ten z ks. Maciejem Zacharą MIC, liturgistą, zatytułowany „Wdzięczność i błaganie" na temat zamawianych intencji mszalnych, Mszy trydenckiej i pochówków z urnami. „Praktyka, w ramach której ciało zostaje spalone bez żadnej uprzedniej modlitwy, ma w sobie coś barbarzyńskiego" – podkreśla ks. Zachara, wyjaśniając, że kremacja jest przez Kościół tolerowana, ale nie polecana. W cyklu „Pytania i odpowiedzi" o. Artur Borkowski OFMCap. pisze o problemach związanych ze spowiedzią dzieci.

„Dlaczego Maryja wielbi Boga?" to temat artykułu ks. Dariusza Michalskiego SJ, kustosza sanktuarium Matki Bożej Różańcowej w Poznaniu. Ks. prof. Piotr Mazurkiewicz pisze o sporach wokół drogi synodalnej Kościoła w Niemczech. Ks. Janusz Chyła, teolog związany z seminarium w Pelplinie oraz proboszcz z Chojnic, jest autorem tekstu „Skąd się biorą katecheci?". Marianin, profesor KUL ks. Kazimierz Pek wskazuje na moc pamięci o rodzinie Ulmów. Są też ciekawe świadectwa, w tym ks. Stefana Batrucha, proboszcza parafii greckokatolickiej w Lublinie, oraz s. Karoliny, franciszkanki służebnicy Krzyża posługującej na Ukrainie.

Pasjonująca lektura także dla świeckich./**wś**

Checklista

ks. Stefan Moszoro-Dąbrowski

Każdy z was, młodzi przyjaciele,
znajduje też w życiu jakieś swoje „Westerplatte".
Jakiś wymiar zadań, które musi podjąć i wypełnić.
(…) Wreszcie – jakiś porządek prawd i wartości,
które trzeba „utrzymać" i „obronić".

Jan Paweł II

„Jestem. Mam. Byłem. Odmówiłem". To cztery poprawne odpowiedzi podczas katechezy w latach osiemdziesiątych: jestem obecny, mam zeszyt, byłem na Mszy w niedzielę, odmówiłem dzisiaj pacierz. W tamtym okresie w obszarze kultury zachodniej świat się mocno zmieniał. Sekularyzacja, która bardzo dała o sobie znać w latach sześćdziesiątych, zwolniła nieco tempo za pontyfikatu św. Jana Pawła II i ponownie agresywnie ruszyła w ostatnim dziesięcioleciu. Kultura masowa, prawo, trendy, mody nie sprzyjają praktykowaniu wiary. Według różnych badań wielu młodych ludzi na pytanie o uczestnictwo w katechezie, Mszy świętej czy osobistą modlitwę odpowie: „Nie czuję takiej potrzeby".

Kultura masowa, prawo, trendy, mody nie sprzyjają praktykowaniu wiary.

Już w kwietniu 1987 r. w Buenos Aires, podczas pierwszego Światowego Dnia Młodzieży, do tego zjawiska nawiązywał święty papież: „Zadaliście mi pytanie, jaki problem ludzkości niepokoi mnie najbardziej. Otóż najbardziej gnębi mnie myśl o ludziach, którzy jeszcze nie znają Chrystusa, którzy jeszcze nie odkryli wielkiej prawdy o Bożej miłości; niepokoi mnie obraz ludzkości, która coraz bardziej oddala się od Boga, która dąży do rozwoju, spychając Boga na margines lub zaprzeczając Jego istnieniu. Ludzkości pozbawionej Ojca, a tym samym pozbawionej miłości, osieroconej i zdezorientowanej, zdolnej nadal zabijać ludzi, których nie uważa za braci, a przez to zmierzającej ku samozniszczeniu i zagładzie. Dlatego, moi drodzy, jako apostołom nowej ewangelizacji zadane jest wam budowanie cywilizacji, pamiętajcie – cywilizacji miłości".

Odpowiedź na te wezwania naszych czasów można obrazowo zawrzeć również w tych czterech odpowiedziach. „Jestem", czyli dbam o własną tożsamość chrześcijańską. Trudne czasy wymagają autentycznej odpowiedzi, bardziej świadomego wyboru wynikającego z osobistego zaangażowania. „Jestem", czyli praktykuję i uczestniczę w życiu Kościoła, bo chcę. Czuję się wolny i taką decyzję podejmuję i podtrzymuję.

Druga odpowiedź – „mam" – oczywiście nie sprowadza się do posiadania zeszytu, ale do chęci posiadania głęboko uformowanej wiary. „Mam Pismo Święte i często z niego korzystam, systematycznie czytam nauczanie Kościoła oraz dobre książki religijne". Trzecia odpowiedź to „regularnie uczestniczę w Eucharystii i na tym fundamencie buduję moją relację z Jezusem i Kościołem.

Ostatni, ale nie mniej ważny punkt, to kontrola systematycznej modlitwy pod hasłem „odmówiłem". Usystematyzowana pobożność może się stać rutyną, lecz niestety zaniedbana modlitwa nieodzownie prowadzi do obojętności wyrażanej w „nie czuję takiej potrzeby".

Autor jest duchownym Prałatury Opus Dei w Warszawie

Do zakochania jeden krok…

Anna Wardak

Randka małżeńska – czy to klasyczny oksymoron, jak „zimne ognie" lub „wirtualna rzeczywistość"? Randka to przecież romantyczne spotkanie dwojga zakochanych ludzi. Romantyzm, zakochanie to terminologia z czasów narzeczeńskich, ale teraz? Tyle lat po ślubie?

Jednak ślub to początek, a nie koniec drogi, którą mamy iść aż do końca – nie „do czasu". Życia małżeńskiego w całym jego bogactwie odcieni nie da się streścić krótkim „żyli długo i szczęśliwie". Nie wiemy, czy będziemy żyć długo, ale na pewno możemy zawalczyć o nasze szczęście. O to, by miłość, także ta romantyczna, nie zwiędła, lecz rozkwitała i smakowała coraz lepiej.

Nic, co dobre, nie dzieje się samo. Ogród, dom, samochód… „niezaopiekowane" marnieją i niszczeją. Rzeczy dobre i wartościowe zawsze wymagają czasu i wysiłku, często również planowania. Dlatego warto znaleźć i zaplanować czas na to, by świadomie, a nie „przy okazji" albo „jak się uda", albo „gdy dzieci dorosną", pielęgnować małżeńską relację. Musimy zrozumieć i przyjąć, że to ta relacja jest fundamentem, na którym opiera się cała nasza rodzina i od którego zależy jej szczęście. Randki małżeńskie, czyli czas poświęcany konkretnie na dbanie o naszą miłość, to jeden z naprawdę prostych sposobów, które w tym pomagają.

Jak przejść od słów do czynów? Po prostu, trzeba to zrozumieć, potraktować priorytetowo (jako inwestycję) i… zacząć to robić. Oto kilka podpowiedzi: randki powinny być regularne (nasze ciało karmimy i poimy systematycznie, tak samo sprzątamy nasz dom, pielęgnujemy ogród, tankujemy samochód). Warto wpisać sobie do kalendarza stałe terminy i starać się nie odwoływać ich z błahych przyczyn (przecież tak postępujemy w przypadku innych ważnych spotkań). Raz na jakiś czas – wspólny wyjazd na kilka dni, na weekend albo chociaż na jedną noc. Opieka do dzieci? Przecież udaje się wam ją znaleźć, gdy musicie poświęcić czas na inną istotną dla was sprawę. Niech waszej randki nie zdominują tematy rodzinne, wychowawcze, organizacyjne… Postarajcie się wyrwać na moment z kołowrotka codzienności: spojrzeć sobie czule w oczy, przytulić czy wziąć za rękę w kinie lub przy kawiarnianym stoliku. Chodzi o to, żebyście za każdym razem wracali bardziej zakochani i bliżsi sobie, a nie pokłóceni i obrażeni z powodu zaległych rachunków i kłopotów szkolnych dzieci. Swoją drogą, wszystkie te codzienne wspólne zmagania też będą łatwiejsze, jeśli najpierw zadbacie o wzajemną relację. Nie odkładajmy troski o naszą miłość na później, bo „później" często oznacza „za późno". Życie to nie serial na Netflixie ani gra komputerowa; niektórych rzeczy nie da się już niestety cofnąć, nadrobić i przeżyć jeszcze raz według innego scenariusza.

Warto znaleźć i zaplanować czas na to, by świadomie, a nie „przy okazji" albo „gdy dzieci dorosną", pielęgnować małżeńską relację.

Autorka jest doradcą rodzinnym, moderatorką Akademii Familijnej, mamą dziesięciorga dzieci

Karanie za dobro?

ODPOWIADA **ks. Marek Kruszewski**

Możliwe, że w diecezji Księdza jest inaczej, ale zauważyłem smutną rzecz, a mieszkałem na terenie dwóch diecezji. Jak młody ksiądz jest dobry i pokorny, to mu kuria daje trudnego proboszcza. Jak jest dobry proboszcz, to mu kuria daje jakiegoś wikariusza z problemami. W ten sposób nie ułatwia się ofiarnym księżom pracy. Czy to działa dla dobra duszpasterstwa, kiedy się za dobro karze, a za zło nagradza? Sam nie wiem – co robić z trudnymi księżmi?

Kościół jest na zewnątrz bardzo ludzki i brudny grzechami ludzi. Jest też przepiękny, zwłaszcza od wewnątrz, rozświetlony pięknem Chrystusa. Jezus wciąż posługuje się Kościołem w dziele zbawienia. Sam powołał apostołów, posłał ich, wybrał Piotra, stworzył Kościół. W Kościele żyje On, prawdziwe Słowo Boga i sakramenty.

Struktury złożone z ludzi zawsze będą miały wady ludzi. Kurie także. Najwięcej zależy od biskupa. Odgrywa on decydującą rolę w strukturze Kościoła, ale też jest tylko człowiekiem z zaletami i wadami. Choćby biskup otaczał się ludźmi najmądrzejszymi i najuczciwszymi, też będą z nimi problemy. Każda kuria jest urzędem i ma wady wszystkich urzędów. Urzędnicy przez lata

zapracowani z natury odpychają problemy od siebie, przerzucają je na innych, bronią się przed kolejnymi odpowiedzialnościami. Nie ma w tym intencji, żeby „karać” dobrych. Są raczej ludzkie ograniczenia, przemęczenie, odkładanie kłopotów, przerzucanie obowiązków na innych. Urzędnik – jak człowiek w każdej profesji – z biegiem lat staje się mniej wrażliwy.

„Karanie za dobro” dokonuje się wszędzie na świecie. Dobry człowiek, miły pracownik jest zawsze przeciążony, a nieuprzejmy i odstraszający żyje sobie wygodniej. Choć w zakładach pracy i ten przykry pracownik się przydaje, bo w motywacji oprócz dobrych marchewek używa się złych kijów. Czy w Kościele nie powinno być inaczej? Tak, wolałbym i ja, żeby było sprawiedliwiej, żeby urzędnik nie przerzucał problemów na petenta, żeby mąż nie przerzucał swoich obowiązków na żonę, starsze dzieci na młodsze. Ale nie zmienię świata.

Jako księża codziennie modlimy się za naszego biskupa. Ja modlę się osobiście także za moją kurię. Wspominam słowa pewnego księdza: „Nie pracuję dla kurii, tylko dla Boga, ale jestem posłuszny Kościołowi. Nie zgadzałem się często z moim biskupem, ale uważam, że jego decyzje wobec mnie były ostatecznie zawsze błogosławione”. To potrzebne nam wszystkim spojrzenie z wiarą. Bóg na krzywych liniach ludzkich działań potrafi pisać proste litery zbawienia.

xmarekk@o2.pl
Autor jest proboszczem parafii św. Patryka w Warszawie

RECENZJE

Ścieżki modlitwy

Kiedy pada pytanie: „Co to jest modlitwa?”, zwykle w jednej z pierwszych odpowiedzi usłyszymy, że to rozmowa z Bogiem. Jednak w relacjach z innymi ludźmi doświadczamy tego, że rozmowa może wyglądać bardzo różnie, na co wpływa szereg czynników. Podobnie rozmowa z Bogiem nie zawsze przebiega tak samo.

Różne ścieżki, którymi można podążyć na modlitwie, to temat cyklu wywiadów, które przeprowadziła Małgorzata Terlikowska. W gronie rozmówców znaleźli się m.in. ks. Robert Skrzypczak, ks. Dariusz Piórkowski SJ, o. Szymon Hiżycki, bp Michał Janocha i o. Tomasz Grabowski OP. Autorka wraz z gośćmi prezentują różnorakie formy i aspekty modlitwy: lectio divina, różaniec, ignacjański rachunek sumienia, modlitwę Jezusową, modlitwę uwielbienia, a także dotykają roli muzyki, piękna i liturgii. Wspólnym mianownikiem każdej z rozmów jest próba odpowiedzi na pytanie, które pada już na samym początku: „Od dziecka w kościele słyszę, że trzeba się modlić, ale jak to robić sensownie?”.

Dużym atutem książki jest fakt, że łączy teologiczne przemyślenia z praktycznym wymiarem codzienności. Jak stwierdza jeden z rozmówców Małgorzaty Terlikowskiej: „Nasze życie przypomina rozbite lustro. Jesteśmy rozbici na mnóstwo różnych wątków, za którymi gonimy. Potrzebujemy czegoś, co będzie nam to życie jednoczyło, co będzie nam pomagało wrócić do głównego wektora. Dokąd idziesz? Po co żyjesz? Czego pragniesz? Znalezieniu odpowiedzi na te pytania służy modlitwa”. A Czytelnikom życzymy owocnej lektury i poszukiwań!/**amd**

Małgorzata Terlikowska
„Twarzą w twarz. Dziesięć dróg modlitwy”
Wydawnictwo eSPe
Kraków 2022

Muzeum pod niebem

Jak wybrać się w podróż, nie wychodząc z domu? Potrzebna jest tylko odrobina wyobraźni, by myślami przenieść się w dowolne miejsce na świecie. Tym razem do Rzymu zaprasza Czytelników ks. Witold Kawecki CSsR, który podczas studiów spędził w Wiecznym Mieście pięć lat. To – jak stwierdza autor – „wystarczająco długo, aby się w nim zakochać” i dlatego też nazywa Rzym „swoim miastem”.

Lektura książki to wyjątkowa wędrówka przez tętniące życiem uliczki miasta, które – przeniknięte historią – jest miejscem spotkania różnych epok i stylów. Wraz z autorem możemy z Kapitolu podziwiać starożytne Forum Romanum, wspiąć się po schodach bazyliki św. Jana na Lateranie, przystanąć przy fontannie na Piazza Navona, zapatrzeć się w piękno Kaplicy Sykstyńskiej lub odpocząć w jednej z kafejek na Zatybrzu. Poznajemy sztukę, historię, obyczaje, kuchnię i niepowtarzalną atmosferę Wiecznego Miasta. Mamy szansę spojrzeć na Rzym przez pryzmat dzieł Michała Anioła, Rafaela, Caravaggia czy Berniniego. Książka stanowi przewodnik nie tyle turystyczny, ile artystyczny i duchowy. Artystyczny, ponieważ „sztuka jest tu wybitna i przemawia tak samo mocno, jak przemawiała wtedy, kiedy powstawała”. Duchowy dlatego, że opisuje osoby, miejsca, kościoły, obrazy czy rzeźby, „przy których można pomedytować nad cywilizacją, z której wyrośliśmy”. Wraz ze szklanką herbaty pachnącej imbirem i pomarańczą przewodnik ten będzie tworzyć zgrany duet, który w jesienny wieczór pomoże zachwycić się pięknem „wielkiego muzeum pod gołym niebem”./**amd**

Witold Kawecki CSsR
„Rzym, moje miasto. Najpiękniejszy przewodnik”
Wydawnictwo Jedność
Kielce 2022

Trwanie w obecności Bożej, w chwili obecnej, powtarzając wybrane formuły – taką formę modlitwy praktykują wspólnoty medytacji chrześcijańskiej.

fot. Patryk Lubryczyński

Bardziej są

Patryk Lubryczyński

Powstanie Warszawskiej Grupy Medytacyjnej wiąże się z Ośrodkiem Medytacji Chrześcijańskiej w klasztorze benedyktynów w Lubiniu, powstałym w 1988 r. z inicjatywy o. Jana Berezy OSB. Obecnie w całej Polsce jest ponad dwadzieścia wspólnot medytacji chrześcijańskiej, należących do szerszej Lubińskiej Wspólnoty Grup Medytacyjnych. Warszawska wspólnota dołączyła do tego grona w 2008 r. i od tej pory regularnie spotyka się na medytacji.

Korzenie tej formy medytacji chrześcijańskiej sięgają okresu ojców pustyni (II–V w.), którzy inspirowani Pismem Świętym, szukali konkretnego sposobu odpowiedzi na zachętę do modlitwy nieustannej. Drogę do takiej modlitwy widzieli w praktyce przyzywania imienia Jezus, która polega na regularnym powtarzaniu wybranej formuły modlitewnej, przykładowo: „Boże, wejrzyj ku wspomożeniu memu", „Panie, pośpiesz ku ratunkowi memu", „Panie Jezu Chryste", „Marana tha", harmonizując ją z wdechem i wydechem, koncentrując się na wypowiadanych słowach.

Ks. Marek Danielewski, opiekun duchowy Warszawskiej Grupy Medytacyjnej, tłumaczy, że główną zasadą w przyjmowaniu postawy ciała na medytacji jest bezruch i proste plecy. – Dobrze znaleźć taką postawę, która pozwoli na wytrwanie bez poruszania się przez 25 minut medytacji, co nie zawsze jest łatwe dla mniej doświadczonych osób.

„Formuła jest jak kotwica, która kotwiczy nas w chwili obecnej. Bóg jest w chwili obecnej. On nie jest w przyszłości ani w przeszłości. On jest tutaj, teraz i chce być z nami właśnie tu i teraz (…). Właściwie praktykowana modlitwa chrześcijańska ma prowadzić do tego, aby On wzrastał, a ja się umniejszał (J 3, 30)" – pisze o. Maksymilian Nawara OSB.

Formacja

Formacja w Warszawskiej Grupie Medytacji Chrześcijańskiej odbywa się w kilku wymiarach: codzienna indywidualna praktyka w domu podejmowana przez członków wspólnoty, cotygodniowe spotkania w kościele Monastycznych Wspólnot Jerozolimskich w Warszawie, którym towarzyszy wprowadzenie do medytacji. Praktyka ta zajmuje około godziny siedzenia w ciszy i powtarzania formuły modlitewnej. Na zakończenie jest spotkanie przy herbacie oraz możliwość podzielenia się owocami modlitwy, z przestrzenią na zadawanie pytań. Kolejnym elementem formacji są sesje medytacyjne w klasztorach benedyktyńskich (zazwyczaj jest to Lubiń, Sampor na Słowacji lub opactwo benedyktynów w Tyńcu) oraz rekolekcje w Żdżarach k. Nowego Miasta, w czasie których przewodnikiem po tej formie modlitwy jest mnich kościoła greckokatolickiego z klasztoru Zaśnięcia NMP w Uniowie k. Lwowa, studyta o. Alipij Fedun. Biorą w nich udział zarówno osoby doświadczone, jak i początkujące. Spotkania są kilkudniowe, obejmują poza medytacją konferencję o modlitwie, udział w Eucharystii oraz pracę fizyczną w klasztorze podejmowaną w duchu benedyktyńskiej reguły „Ora et labora".

W chwili obecnej

Należąca do grupy Monika Cieślak mówi, że zainteresowała się medytacją trzydzieści lat temu, do wspólnoty należy od siedmiu lat. Jej mąż był uzależniony od alkoholu i chory na schizofrenię. W tych trudnych doświadczeniach medytacja podtrzymywała ją i zakorzeniała w Jezusie. – Przeprowadziła mnie przez ciemności, obdarowała pokojem serca, dała nadzieję oraz umocniła wiarę. Nauczyła mnie, bym nie przywiązywała się do rzeczy, akceptowała stratę w różnych obszarach życia. Przyjmowała innych z całym bagażem ich życiowych doświadczeń. Dziś jestem wdzięczna za życie i cieszę się każdą chwilą. Medytacja przyniosła mi również głęboką przyjaźń ze Stwórcą oraz możliwość towarzyszenia drugiemu człowiekowi – przyznaje. Z kolei Kamila Dreżek, która jest psychologiem, podkreśla, że motywacją, która towarzyszyła wyborowi Warszawskiej Grupy Medytacji Chrześcijańskiej, było szukanie sposobu na harmonię i wyciszenie oraz odnalezienie własnej drogi do Boga. Ks. Marek Danielewski dodaje, że po raz pierwszy z praktyką medytacji chrześcijańskiej spotkał się po maturze, gdy rozpoczynając studia, natrafił na wspólnotę studentów praktykujących tę formę modlitwy, według nauczania o. Johannesa Lotza SJ. Przewodnikiem ks. Marka był ojciec duchowy z opactwa benedyktynów w Tyńcu. – Medytacja uświadomiła mi, że im lepiej i głębiej przeżyję chwilę obecną, tym lepiej przeżyję całe życie – puentuje.

Spotkania Warszawskiej Grupy Medytacyjnej odbywają się co środę o godz. 19.30 w kościele Matki Bożej Jerozolimskiej przy ul. Łazienkowskiej 14 w Warszawie, e-mail: markdan@o2.pl, www.medytacja.waw.pl, tel. 607 223 512.

W skrócie

■ **Inauguracja w praskim seminarium.** Msza święta z okazji rozpoczęcia roku akademickiego w Wyższym Seminarium Duchownym Diecezji Warszawsko-Praskiej, pod przewodnictwem bp. Romualda Kamińskiego, zostanie odprawiona 5 października o godz. 16.00 w kaplicy seminaryjnej przy ul. Mehoffera 2 na warszawskim Tarchominie. Po Eucharystii sesja inaugurująca w auli głównej.

■ **Rozpoczęcie w seminarium metropolitalnym i Akademii Katolickiej.** Nowy rok akademicki w Wyższym Metropolitalnym Seminarium Duchownym w Warszawie oraz w Akademii Katolickiej rozpocznie się Mszą świętą, która będzie celebrowana pod przewodnictwem kard. Kazimierza Nycza 10 października o godz. 16.00 w kościele seminaryjnym przy ul. Krakowskie Przedmieście 52/54 w Warszawie.

■ **Eucharystia dla DA „Arka".** W parafii Nawrócenia św. Pawła przy ul. Kobielskiej 10 w Warszawie 2 października o godz. 19.30 bp Jacek Grzybowski odprawi Mszę świętą inaugurującą nowy rok akademicki Duszpasterstwa „Arka". Po Eucharystii spotkanie w Akademiku „Arki" przy ul. Grochowskiej 194/196.

■ **Inauguracja na UKSW.** Msza święta z okazji rozpoczęcia roku akademickiego na UKSW zostanie odprawiona 7 października o godz. 9.30 pod przewodnictwem kard. Kazimierza Nycza w kościele św. Józefa przy ul. Wóycickiego 1 w Warszawie. O godz. 11.00 uroczysta sesja inaugurująca w Auditorium Maximum UKSW przy ul. Kazimierza Wóycickiego 1/3 (aula Schumana).

■ **Msza dla Politechniki.** Eucharystii inaugurującej rok akademicki 2022/2023 Politechniki Warszawskiej 2 października o godz. 20.30 w parafii Najświętszego Zbawiciela przy ul. Marszałkowskiej 37 w Warszawie będzie przewodniczył kard. Kazimierz Nycz.

■ **Warszawski różaniec.** W parafii św. Dominika przy ul. Dominikańskiej 2 w Warszawie 1 października o godz. 10.00 odbędzie się Warszawski Dzień Modlitwy Różańcowej. W programie m.in.: 12.00 – Msza święta dziękczynna za beatyfikację bł. Pauliny Jaricot, po Eucharystii agapa, 20.30 – modlitwa śpiewem Akatystu ku czci Bogarodzicy, 21.30 – konferencja ks. dr. Macieja Będzińskiego „Od modlitwy do apostolatu – na przykładzie bł. Pauliny Jaricot", 22.00 – modlitwa różańcowa o pokój dla Ukrainy.

■ **Świątynia z historią.** Parafia Wszystkich Świętych przy pl. Grzybowskim 3/5 w Warszawie zaprasza 9 października o godz. 10.30, 12.00, 13.30 na bezpłatne oprowadzanie po świątyni z przewodnikiem.

fot. www.archwwa.pl

SZPITALNI KAPELANI

Kapelani oraz pracownicy i wolontariusze szpitali, domów opieki i hospicjów obu warszawskich diecezji spotkali się 23 września w Domu Arcybiskupów Warszawskich na sesji formacyjno-szkoleniowej. Uczestnicy wysłuchali referatów na temat miejsca opieki duchowej we współczesnej medycynie oraz o współpracy kapelana z lekarzem w praktyce. W spotkaniu uczestniczyli metropolita warszawski kard. Kazimierz Nycz oraz biskup warszawsko-praski Romuald Kamiński.

DOM DZIENNEGO POBYTU

fot. www.targowek.um.warszawa.pl

Nowoczesny dom dziennej opieki dla osób starszych i osób z niepełnosprawnościami powstał na terenie dzielnicy Targówek, przy ulicy Radzymińskiej 154. Placówka przeznaczona jest dla osób po sześćdziesiątym roku życia, a także cierpiących na zaburzenia pamięci, w tym chorobę Alzheimera. W godz. 8-16, od poniedziałku do piątku, 45 podopiecznych może korzystać z zajęć terapeutycznych usprawniających pamięć i wpływających na utrzymanie dobrej kondycji psychicznej i fizycznej oraz wspierających kreatywność.

DULAG 121

W Pruszkowie 24 września świętowano Dzień Pamięci Więźniów Obozu Dulag 121 i Niosących Im Pomoc. Uroczystości odbyły się pod pomnikiem „Tędy przeszła Warszawa" na terenie byłego obozu Durchgangslager 121 w Pruszkowie. Zebrani wzięli udział w Mszy świętej polowej w intencji ofiar obozu przejściowego, koncelebrowanej przez ks. prał. Mariana Mikołajczaka i ks. kan. Bogdana Przegalińskiego, proboszcza parafii Niepokalanego Poczęcia NMP w Pruszkowie. – Jesteśmy dumni, że w historii naszego narodu jest wiele osób, które doskonale wiedziały, co to znaczy Bóg, honor i ojczyzna – powiedział w homilii ks. Przegaliński.

fot. PAP/Rafał Guz

fot. ks. Paweł Kłys

PRZYGOTOWANIA DO ŚDM

Na 300 dni przed Światowymi Dniami Młodzieży, które w dniach 1–6 sierpnia 2023 r. odbędą się w Lizbonie w Portugalii, w domu arcybiskupa łódzkiego blisko 100 młodych ludzi z całej archidiecezji w sposób oficjalny rozpoczęło diecezjalne przygotowanie do spotkania młodych całego świata z Ojcem Świętym Franciszkiem. – Dziś młodych należy zachęcać przez młodych i temu właśnie służy to dzisiejsze spotkanie. Jak oni będą ambasadorami Światowych Dni Młodzieży, to uzbieramy się w piękne i duże zgromadzenie. Dzisiaj nie działają już takie rzeczy jak ogłoszenia czy plakaty, dziś wszystko odbywa się przez relacje – najlepiej rówieśnicze – powiedział abp Grzegorz Ryś./**ks. Paweł Kłys**

GABRIEL – ŚWIĘTY UŚMIECHU

Pod takim hasłem w parafii św. Mateusza Apostoła i Ewangelisty przy ul. Ostródzkiej 172 w Warszawie odbył się festyn rodzinny. Atrakcji było co niemiara – z koncertami miejscowej scholi, chóru parafialnego, treningiem fitness, tańcami i zabawami integracyjnymi. Zebrane podczas festynu środki wesprą budowę sanktuarium św. Gabriela i Młodych Świętych. Patronat medialny sprawował tygodnik „Idziemy”.

fot. www.facebook.com/ParafiaOstrodzka

SUTANNA I ADMISSIO

W parafii Chrystusa Króla w Łodzi 24 września odbyły się obłóczyny kleryków III roku WSD połączone z obrzędem admissio. Liturgii przewodniczył abp Grzegorz Ryś, który poprowadził obrzęd kandydatury oraz pobłogosławił sutanny dla sześciu alumnów łódzkiego seminarium oraz pięciu alumnów Seminarium 35+. Zwracając się do alumnów, powiedział: – Musimy bardzo uważać. Niech każdy człowiek, którego otrzymujemy, będzie darem, bo jak tego nie ma, to będziecie się chować za te swoje sutanny przed ludźmi. Najpierw za sutanny będziecie się chować, a potem za wysokie płoty, a potem będzie napis: „Uwaga zły pies” – mówił arcybiskup łódzki./**ks. Paweł Kłys**

fot. ks. Paweł Kłys

W SKRÓCIE

■ **Promocja lektorska.** 8 października o godz. 10.00 w kościele konkatedralnym przy ul. Grochowskiej 365 na Kamionku w Warszawie odbędzie się uroczystość mianowania nowych lektorów i ceremoniarzy. Z kolei nowy centralny kurs lektorski na rok 2022/2023 rozpocznie się 15 października o godz. 14.30 w Wyższym Seminarium Duchownym DWP przy ul. Mehoffera 2 na Tarchominie.

■ **Pielgrzymka do grobu bł. Prymasa.** Federacja Caecilianum i Komisja Muzyki Kościelnej archidiecezji warszawskiej zapraszają chóry, schole, organistów i muzyków kościelnych do udziału w pielgrzymce dziękczynnej do grobu bł. kard. Stefana Wyszyńskiego w archikatedrze warszawskiej 8 października o godz. 10.00. Mszy świętej dla pątników będzie przewodniczył metropolita warszawski.

■ **Spotkanie środowisk twórczych.** Spotkanie środowisk twórczych diecezji warszawsko-praskiej odbędzie się 5 października o godz. 19.00 w kaplicy kurialnej przy ul. Floriańskiej 3, gdzie zostanie odprawiona Msza święta, a następnie w Akademiku Praskim odbędzie się część organizacyjno-zapoznawcza.

■ **Rekolekcje KSM.** Katolickie Stowarzyszenie Młodzieży diecezji warszawsko-praskiej zaprasza na rekolekcje, które odbędą się w dniach 14–16 października przy ul. Wspólnej 45 w Sulejówku w domu Sióstr Służebnic Ducha Świętego. Nauki rekolekcyjne poprowadzą ks. Łukasz Turek, koordynator Odnowy w Duchu Świętym diecezji warszawsko-praskiej, oraz s. Tomasza Potrzebowska CSC. Osoby należące do KSM proszone są o zapisy przez platformę www.platforma.ksm.org.pl, młodzież nienależąca do żadnego z oddziałów – mailowo na adres e-mail: ksm@florianska3.pl.

■ **Dla zelatorów różańca.** Diecezjalny moderator Żywego Różańca ks. Roman Kot zaprasza na rekolekcje maryjne dla zelatorów kół Żywego Różańca w Loretto w dniach 7–9 października. Hasło rekolekcji: „Zróbcie wszystko, cokolwiek wam powie”. Poprowadzi je ks. Dariusz Krajewski, moderator Żywego Różańca diecezji łomżyńskiej.

■ **Program dla małżeństw.** 3 października o godz. 15.00 startuje ostatnia w tym roku edycja bezpłatnego programu dla małżeństw „Formacja serca do przebaczenia”. – To unikalny program odbudowania jedności i bliskości w małżeństwie. Jest to możliwe dzięki oparciu procesów terapeutycznych na mądrości Pisma Świętego oraz modlitwie – zapewniają osoby z fundacji FarmaSerca. Szczegóły na www.farmaserca.pl/formacjaserca.

Dzień Seniora i Chorego

fot. Robert Śliwiński

W sanktuarium św. Ojca Pio na warszawskim Gocławiu 24 września odbył się V Diecezjalny Dzień Seniora i Chorego Diecezji Warszawsko-Praskiej. Mszy świętej z możliwością przyjęcia sakramentu namaszczenia chorych przewodniczył bp Jacek Grzybowski. W koncelebrze wzięło udział kilku księży, w tym kustosz sanktuarium ks. prał. Andrzej Kuflikowski oraz krajowy duszpasterz służby zdrowia ks. dr Arkadiusz Zawistowski.

Bp Grzybowski, nawiązując w homilii do liturgii Słowa, wyjaśnił naukę płynącą z Księgi Koheleta i omówił szeroko pojęcie przemijania. Nawiązał do słów Ewangelii według św. Łukasza: „Oto wszyscy byli pełni podziwu dla wszystkich czynów Jezusa". – Weźmy sobie do serca słowa, które wypowiedział wtedy Jezus: „Syn Człowieczy będzie wydany w ręce ludzi". To jest dla nas wskazówka w momencie, kiedy nam się powodzi, gdy jesteśmy szczęśliwi, gdy czujemy się silni – pamiętajmy, że to przeminie – mówił biskup.

Zanim rozpoczęła się Eucharystia, z koncertem wystąpił żeński Chór Kamionek z konkatedry Matki Bożej Zwycięskiej w Warszawie. Seniorzy i chorzy mieli także okazję wykonać podstawowe badania: poziomu cukru we krwi i ciśnienia. Jak powiedział „Idziemy" ks. Arkadiusz Zawistowski, seniorzy i chorzy mogli skorzystać z porad medycznych z zakresu chirurgii, ortopedii, interny, kardiologii, dermatologii, diabetologii, działał też punkt pielęgniarski. Rozmowy miały pomóc rozwiązać doraźne problemy lub ukierunkować ku dalszym działaniom medycznym. Po Mszy świętej z prelekcją, jak racjonalnie się leczyć i jak prowadzić zdrowy tryb życia, wystąpiła lek. med. Grażyna Rybak, autorka felietonów w „Idziemy".

Robert Śliwiński

Odpust u patrona Warszawy

Na warszawskim Ursynowie 25 września kard. Kazimierz Nycz przewodniczył Mszy świętej odpustowej w kościele bł. Władysława z Gielniowa, patrona Polski i Warszawy.

Mszę świętą koncelebrowało wielu kapłanów, wśród nich ks. inf. Jan Sikorski. Uczestniczyli w niej przedstawiciele Sejmu RP z wicemarszałek Małgorzatą Kidawą-Błońską oraz przedstawiciele służb mundurowych, samorządu Warszawy i Dzielnicy Ursynów.

W homilii metropolita warszawski zwrócił uwagę na osobę bł. Władysława, znanego literata i poety, który gdy w Europie łacina była językiem obowiązującym, wprowadził język polski w swoim pisarstwie, a zwłaszcza w pieśniach religijnych wykonywanych podczas liturgii. Całe swoje życie nieustannie dbał o piękno i kulturę języka polskiego.

W czasie Mszy świętej małżonkowie świętujący swoje rocznice ślubu odnowili przysięgę małżeńską. Po Eucharystii udano się w procesji pod pomnik błogosławionego przed świątynią, gdzie odśpiewano „Gaude Mater Polonia", a przedstawiciele władz i samorządów złożyli wieńce i kwiaty. Oprawę muzyczną uroczystości zapewnił Chór Archikatedry Warszawskiej.

Robert Śliwiński

fot. Robert Śliwiński

Dla singli

Chrześcijańska Kawiarnia Agere Contra, mieszcząca się na warszawskiej Woli, przy ul. Chłodnej 2/18, zaprasza singli na spotkania, by mogli się poznać, wziąć udział w ciekawych warsztatach i imprezie tanecznej.

10 października, godz. 18.30 – speed dating (szybkie randki): panowie i panie siadają naprzeciwko siebie, po pięciu minutach rozmowy zmieniają miejsca, by poznać kolejną osobę;

11 października, godz. 18.30 – bezpłatne szkolenie „Koniec bycia singlem", które pokaże najczęściej popełniane błędy w zapoznawaniu się i budowaniu relacji, a także gotowy przepis, jak umówić się na randkę;

12 października, godz. 18.00 – gra w planszówki, która jest także sposobem na poznawanie nowych ludzi;

13 października, godz. 18.30 – bezpłatne szkolenie „Po czym poznać, że się komuś podobasz"; ukradkowe spojrzenie, niewerbalna komunikacja i język ciała – co mówią nam o drugiej osobie;

14 października, godz. 18.30 – bezpłatne otwarte spotkanie przy kawie;

15 października, godz. 18.30 – impreza taneczna ze speed datingiem – dobra zabawa, gry, konkursy, a przede wszystkim integracja.

Nigdy nie wiesz, czy jedna rozmowa lub wspólny taniec nie przerodzi się w piękną i trwałą relację! – zachęcają do udziału organizatorzy. Na wszystkie wydarzenia wymagana jest rejestracja przez stronę chrzescijanscysingle.pl.

Oaza Modlitwy

fot. Aleksandra Plichta

Oaza Modlitwy Szkoły Animatora diecezji warszawsko-praskiej świętowała 24 września trzydziestolecie istnienia. Byli i obecni animatorzy Ruchu Światło-Życie zebrali się w Choszczówce, aby wspólnie świętować rocznicę OMSA pod hasłem „Wdzięczni Chrystusowi". Po uroczystym przywitaniu przez moderatora diecezjalnego Ruchu Światło-Życie, ks. Jarosława Gawrońskiego, oraz po modlitwie był czas na rozważanie Słowa Bożego, a następnie dzielenie się w małych grupach. Centrum dnia stanowiła Eucharystia pod przewodnictwem bp. Jacka Grzybowskiego.

– Trzydzieści lat temu rozpoczęliśmy przygodę ze Szkołą Animatora w Choszczówce, sprawiając, że właśnie to miejsce dla bardzo wielu ludzi z naszej diecezji nabrało wyjątkowego znaczenia. Tutaj dokonywały się przemiany, tu wieczorami i po nocach odbywały się gorące modlitwy, ważne rozmowy i trudne debaty. Tu zawiązały się przyjaźnie i relacje na całe życie, poznawały się małżeństwa, tu wzrastała cała trudna do objęcia rzesza animatorów Ruchu Światło-Życie, były piękne Msze święte, rozesłania, podsumowania, przygotowania, przełomowe spowiedzi, nawrócenia – mówił w czasie homilii bp Grzybowski, uczestnik tamtych spotkań.

Podczas wieczornicy łączącej pokolenia nie obyło się bez wspomnień, pięknych świadectw i salw śmiechu. Ostatni punkt wspólnie spędzonego czasu stanowiła wieczorna modlitwa w kaplicy.

Aleksandra Plichta

Oszczędzanie energii

Władze Warszawy wprowadzają plan oszczędzania energii w podległych sobie jednostkach i przestrzeni miejskiej. Wyłączone ma być podświetlenie mostów – jak zapewnia Ratusz, bez wpływu na oświetlenie jezdni. Czas świecenia ulicznych latarni skróci się o 30 minut dziennie.

Wyłączone ma być oświetlenie zewnętrzne budynków jednostek Urzędu m.st. Warszawy i urzędów dzielnicowych, w uzasadnionych przypadkach ograniczone do niezbędnego minimum, wyłączane najpóźniej o godz. 22.00. Ogrzewanie budynków administracyjnych ma być włączane dopiero, gdy temperatura na zewnątrz spadnie poniżej 12 stopni Celsjusza [w budynkach mieszkalnych ogrzewanie włączane jest, gdy temperatura wynosi poniżej 10 stopni Celsjusza – przyp. red.]. Optymalna temperatura wewnątrz budynków administracyjnych ma być ograniczona do 19 stopni Celsjusza, ale tylko tam, gdzie funkcjonują systemy BMS, czyli centralny system zarządzania budynkiem.

W budynkach administracyjnych ograniczona ma być liczba urządzeń AGD – np. czajniki elektryczne czy ekspresy do kawy dla pracowników mają być dostępne tylko w pomieszczeniach socjalnych. Jak informuje biuro prasowe Ratusza, pomiary wskazują, że urządzenia AGD w największym stopniu wpływają na wzrost zużycia energii elektrycznej w budynkach.

Ratusz planuje też wyłączać wszelkie zbędne odbiorniki energii w budynkach administracyjnych, jak wewnętrzne ekrany informacyjne czy wewnętrzne podświetlenia w budynkach, oraz ograniczyć zużycie energii i ciepła w budynkach administracyjnych do niezbędnego minimum.

Matki bez domu

Warszawski Ratusz zamyka Dom Samotnej Matki na stołecznej Pradze-Północ. W lokalu przy ulicy Szymanowskiego 4A przebywały samotne matki i ich dzieci, które często wcześniej były ofiarami przemocy domowej. Atutem domu był m.in. przylegający do niego ogród. Ratusz przekazał lokal Warszawskiemu Centrum Integracji „Integracyjna Warszawa", które będzie w tym miejscu świadczyć pomoc uchodźcom, w tym z Ukrainy, oraz osobom bezdomnym. Dom Samotnej Matki i Dziecka miałby zostać przeniesiony na daleką Białołękę, na ul. Chlubną. To może oznaczać m.in. utrudnienie powrotu matek na rynek pracy. Kobiety samotnie wychowujące dzieci będą musiały dowozić dzieci ponad godzinę do przedszkoli i szkół na Pradze-Północ. Aktywiści z Porozumienia Dla Pragi oceniają decyzję Ratusza jako absurdalną, wskazując, że „Integracyjna Warszawa" mogła otrzymać od Ratusza siedzibę w innym miejscu dzielnicy. Nie przekonuje ich też tłumaczenie władz stolicy, że decyzja została podjęta po kontroli wojewody mazowieckiego. Kontrola wykazała, że Dom Samotnej Matki funkcjonuje z naruszeniem zapisów ustawy o samorządzie gminnym. Rzeczniczka prasowa wojewody mazowieckiego Ewa Filipowicz podkreśliła w mediach, że kontrola wojewody nie zalecała likwidacji ani przeniesienia lokalu. Praski radny Ernest Jerzy Kobyliński napisał na Facebooku: „Dlaczego odbieracie lokal wbrew woli Zarządu Dzielnicy, Dyrekcji OPS i ZGN Praga-Północ? Jest wiele pustostanów, które Miasto mogło przejąć, a odbieracie lokal OPS, w którym od wielu lat funkcjonuje dobrze Dom Samotnej Matki".

Uroczystości u pallotynów

fot. Irena Świerdzewska

Obchody 78. rocznicy śmierci bł. ks. Józefa Stanka zorganizowała 23 września parafia prowadzona przez zgromadzenie pallotynów przy ul. Skaryszewskiej w Warszawie. W kościele dolnym znajdują się doczesne szczątki wyniesionego na ołtarze zakonnika. Przed Mszą świętą Reprezentacyjny Zespół Artystyczny Wojska Polskiego wystąpił z koncertem pieśni ku czci bohaterskiego kapłana i wszystkich powstańców warszawskich. Na wniosek Instytutu Historycznego Nurtu Niepodległościowego bł. ks. Stanek pośmiertnie został odznaczony Krzyżem Służby Niepodległości. Takie samo odznaczenie otrzymał ks. dr Józef Marcin Gontarz SAC, aktualny proboszcz miejscowej parafii.

Księża pallotyni koncelebrowali Mszę świętą pod przewodnictwem bp. Romualda Kamińskiego przy wystawionych relikwiach bł. ks. Stanka. – Najważniejszy egzamin w życiu człowieka to ten dotyczący jego wiary. Bł. ks. Stanek swoim życiem pokazał, kim jest dla niego Jezus Chrystus. Kiedy człowiek ma w sobie dobrze ugruntowaną tę prawdę, to wszystkie zadania, które podejmuje, może wypełnić w sposób doskonały. Wie, w kim złożył nadzieję, i widzi sens swoich działań, a sprawy, które podejmuje, nie są dla niego za trudne – mówił w homilii bp Kamiński.

Po Mszy świętej odbyło się nabożeństwo ku czci bł. ks. Stanka. Jest ono odprawiane każdego 23. dnia miesiąca w miejscowej świątyni.

W uroczystości udział wzięli przedstawiciele organizacji niepodległościowych, a także dyrekcja, wychowawcy i młodzież ze Szkoły Podstawowej w Łapszach Niżnych, miejscu urodzenia bł. ks. Józefa Stanka. – Co roku nasza młodzież wyrusza w rajd imienia patrona szkoły, uroczyście obchodzimy jego rocznicę śmierci i beatyfikacji – mówi Bogumiła Pirchała, nauczycielka ze szkoły im. ks. Stanka, pochodząca z rodziny błogosławionego. – Dziadek bł. ks. Stanka i mój byli rodzonymi braćmi. Wychowałam się w tym samym domu co Józef Stanek. Szczególną dla nas pamiątką jest zachowany obrus, którym nakrywany był świąteczny stół, kiedy mieszkał tu mój stryjeczny dziadek – mówi Bogumiła Pirchała.

Irena Świerdzewska

fot. Patryk Lubyczyński

Świadek do końca

W par. Matki Bożej Częstochowskiej przy ul. Zagórnej 5 w Warszawie kard. Kazimierz Nycz przewodniczył 23 września Mszy świętej w intencji poległych na Powiślu powstańców warszawskich. W wydarzeniu wzięły udział m.in. grupy rekonstrukcyjne zgrupowań „Kryska" i „Radosław", dyrektor Biura Upamiętniania Walk i Męczeństwa Adam Siwek oraz kombatanci. Po Eucharystii kard. Nycz poświęcił znajdującą się przy świątyni multimedialną ławeczkę bł. ks. Stanka, ufundowaną przez IPN. Inicjatorką przedsięwzięcia była Cecylia Melnik, przewodnicząca Akcji Katolickiej przy parafii Matki Bożej Częstochowskiej. – Chciałam w ten sposób szczególnie młodzieży przybliżyć tę wyjątkową postać – wyjaśniła.

Metropolita warszawski wspominał, że na warszawskim Czerniakowie ks. Stanek został powieszony przez niemieckich żołnierzy na jego własnej stule. – Historia życia bł. ks. Józefa Stanka była wyznaniem wiary w Jezusa Syna Bożego. Potrafił dobrze wykorzystać czas dla wartości, którym służył. Niech ławeczka przypomina nam wszystkim o jego miłości, poświęceniu i patriotyzmie, ilekroć będziemy obok niej przechodzić – zachęcał kard. Nycz. Miejscowy proboszcz ks. Włodzimierz Artyszuk dodał, że chciałby, aby miejsce sprzyjało refleksji. – Dla współczesnych ludzi bł. ks. Stanek może być świadkiem wierności i walki do końca o to, co najważniejsze – powiedział./**Patryk Lubryczyński**

Pamięć o ks. Stanku

Przy pomniku ks. Józefa Stanka w miejscu jego męczeńskiej śmierci, na rogu ul. Solec i Wilanowskiej w Warszawie, 23 września odbyły się uroczystości ku czci błogosławionego zorganizowane przez Urząd do spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych. Jan Józef Kasprzyk uhonorował medalami „Pro Patria" ludzi zasłużonych w kultywowaniu pamięci duchownego. – Chcę podziękować przede wszystkim nauczycielom, wychowawcom i uczniom szkoły z rodzinnej miejscowości bł. ks. Stanka, że przekazują wiedzę dla obecnych i przyszłych pokoleń o wielkim kapłanie i Polaku – powiedział szef UdsKiOR. Wspomniał, że męczennik wpisał się w korowód księży, którzy na przestrzeni polskich dziejów towarzyszyli walce o wolność i suwerenność. – Bł. ks. Józef Stanek był kolejnym po ks. Augustynie Kordeckim, ks. Ignacym Skorupce i wielu kapelanach powstania warszawskiego bohaterskim kapłanem, który ramię w ramię z żołnierzami bił się o najświętszą sprawę. Oddajemy mu hołd, dziękując Bogu, że został wyniesiony do chwały ołtarzy przez św. Jana Pawła II. Dziś może nas wspierać z nieba w dziele budowy wolnej i niepodległej ojczyzny – zaznaczył minister Kasprzyk. W uroczystości uczestniczył też m.in. kpt. Henryk Edward Piotrowski ze Zgrupowania „Kryska", którego kapelanem był bł. ks. Józef Stanek SAC./**oprac. plu**

FIAT LUX!

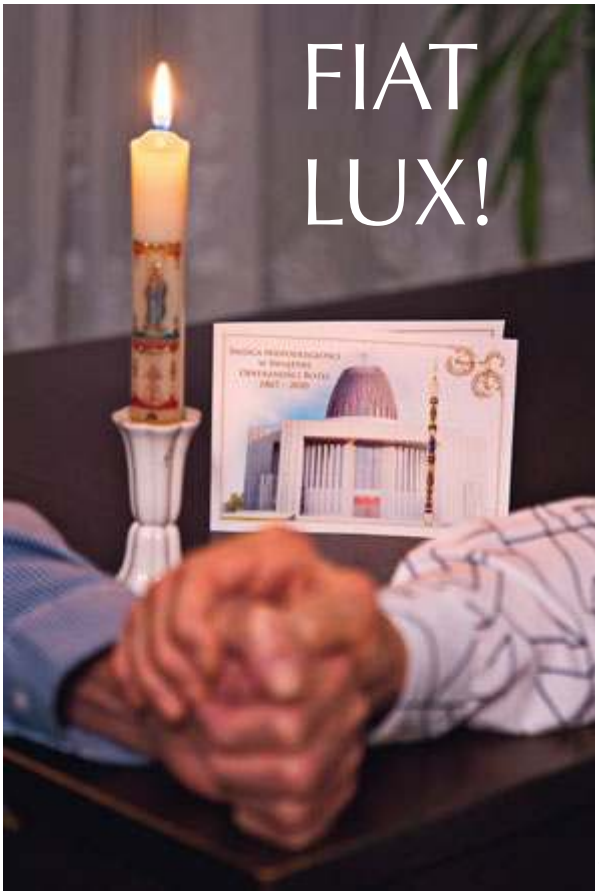

fot. ŚOB

W roku 2016 otwarte zostały dla wiernych drzwi Świątyni Opatrzności Bożej, której wybudowanie posłowie Sejmu Wielkiego obiecali Stwórcy w podzięce za uchwalenie Konstytucji 3 maja, mającej w zamiarze jej autorów przyczynić się do „ocalenia Ojczyzny naszej i jej granic". Od tego dnia uroczysta Eucharystia odprawiana w Świątyni inauguruje obchody Narodowego Święta Niepodległości, gromadząc tłumy wiernych, modlących się wraz z najwyższymi władzami Rzeczypospolitej w intencji naszej Ojczyzny.

W setną rocznicę odzyskania niepodległości do Świątyni Opatrzności Bożej trafił niezwykły artefakt – Świeca Niepodległości, ofiarowana w 1867 r. nieistniejącej wówczas Rzeczypospolitej przez błogosławionego Piusa IX, który był wielkim przyjacielem Polski.

Świeca, która przetrwała wojenną zawieruchę i cudem ocalała w gruzach zniszczonej Warszawy, przechowywana jest od tej pory z pietyzmem w gablocie znajdującej się w nawie Świątyni. Stało się tradycją, że raz w roku, podczas Eucharystii odprawianej w dniu Narodowego Święta Niepodległości, zapala ją przy ołtarzu prezydent Rzeczypospolitej, jako symbol suwerenności naszej Ojczyzny.

Staraniem Centrum Opatrzności Bożej powstały wierne, wykonane z ogromną troską o szczegóły, miniaturowe kopie tej świecy – świadka naszej burzliwej historii, a zarazem głębokiej wiary Polaków. Już w kilkudziesięciu tysiącach polskich domów zapalane są one 11 listopada, a przy ich blasku, w radosnym poczuciu wspólnoty, modlimy się o opiekę Opatrzności nad Polską. Otrzymujemy setki listów świadczących o tym, jak ważna jest dla wiernych ta chwila. Pisze Pani Maria z Bydgoszczy: *Z radością donoszę, że w pierwszej połowie lutego br. otrzymałam Świecę Niepodległości. Przechowam ją do tegorocznego Święta Niepodległości i może również uda mi się zgromadzić moje Dzieci i Wnuki, aby opowiedzieć Im piękną historię Świecy i wiarę Papieża w odzyskanie przez nasz kraj wolności.*

A Pani Zofia z Krakowa obiecuje: *Z wielką radością zapalę świecę 11 listopada i postawię ją w oknie.*

W tym roku podczas obchodów Narodowego Święta Niepodległości gorąco zapraszamy na Eucharystię rozpoczynającą się o godzinie 19.18 (co jest symbolicznym nawiązaniem do tak ważnej dla Polaków daty), w czasie której odmówimy uroczysty Akt dziękczynienia Polski, tak ważny w naszych niepewnych czasach, gdy za polską granicą toczy się wojna. Od stojącej przy ołtarzu Świecy Piusowej zapalone zostaną przyniesione przez wiernych jej miniaturowe kopie.

Po zakończonej Eucharystii wierni zgromadzą się z zapalonymi świecami u wejścia do Świątyni, aby wykonać pamiątkową fotografię, a następnie ruszą do swych domów, by donieść do nich migotliwy płomyk światła, które jest obecne w liturgii od zarania chrześcijaństwa.

SERDECZNIE ZAPRASZAMY!

REKLAMA

Film „Orlęta. Grodno ‘39” wzbudził wiele emocji, nim jeszcze wszedł na ekrany. Dyskutowali nad nim ludzie, którzy jeszcze go nie widzieli – głównie z przyczyn politycznych. Teraz, gdy już go poznaliśmy, warto porozmawiać na temat ukazywania wydarzeń historycznych na srebrnym ekranie.

Kadr z filmu

fot. materiały prasowe TVP

Ile Grodna w „Grodnie”?

Piotr Kościński

fot. materiały prasowe TVP

Prawicowcy zarzucali reżyserowi i autorowi scenariusza Krzysztofowi Łukaszewiczowi, że na głównego bohatera wybrał Żyda – gdy akurat przedstawiciele tej społeczności, ci o poglądach komunistycznych, z obroną Grodna mieli niewiele wspólnego. Ale na jednym z żydowskich portali pojawiła się krytyka, że Łukaszewicz zbyt łagodnie potraktował „polski antysemityzm” na przedwojennych Kresach. A Białorusini niepokoili się w mediach społecznościowych, że o nich w filmie nie ma nic…

Droga Leosia Rotmana

Tymczasem „Orlęta” tylko po części przedstawiają obronę Grodna. A reżyser miał prawo do swobodnego wyboru swego bohatera. Mógł to być słynny Tadzik Jasiński, który zginął, przywiązany do czoła sowieckiego czołgu; mógł to być major Benedykt Serafin, faktyczny dowódca obrony. Łukaszewicz podjął inną decyzję – i takie jest prawo artysty.

„Orlęta” opowiadają przede wszystkim o stosunkach żydowsko-polskich w mieście na Kresach. Akurat w Grodnie Polaków było 60 proc., a Żydów 37 proc.; podobnie było w innych miastach, np. w Białymstoku odsetek Żydów sięgał 42 proc. Relacje między obydwu nacjami nie były proste, co wydaje się oczywiste. Faktem jest, że akurat przedstawiciele narodowości żydowskiej byli nadreprezentowani w ruchu komunistycznym (choć na Kresach Północno-Wschodnich byli w nim i Polacy, i Białorusini). Być może powodem tego był fakt, że po pierwsze, wielu Żydów było biednych (a do takich trafiała propaganda komunistyczna), a po drugie – nie wszyscy utożsamiali się z państwem polskim.

Grany znakomicie przez Feliksa Mateckiego młody chłopiec Leoś Rotman jest rozdarty – ojciec chciał przejść na katolicyzm, ale nie żyje; matka pozostała wierna wyznaniu mojżeszowemu. On sam uczy się w polskiej szkole i Polska oraz jej historia mu imponują. Do tej Polski powoli zmierza, mimo najrozmaitszych przeszkód, które stają mu na drodze – także takich przeszkód, które stawiają mu Polacy: koledzy ze szkoły, nauczyciele.

Filmowe Grodno w niczym nie przypomina prawdziwego.

Być może przedwojenna Rzeczpospolita powinna bardziej zadbać o takich Leosiów Rotmanów. Bo przecież nie chodziło o to, by wyrzekli się swych korzeni, lecz by poczuli, że jest ich ojczyzną, że warto w niej żyć, uczyć się i pracować. Ale cóż – dziś możemy oczywiście wytykać błędy przedwojennym rządom, ale jesteśmy mądrzejsi, bo wiemy, co działo się w kolejnych latach.

Film to nie podręcznik

Jak było wiadomo z zapowiedzi, filmowe wydarzenia toczą się wiosną i latem 1939 r. Ale przychodzi jesień, wojna, a wreszcie sowiecka agresja 17 września. Sceny walk ulicznych z Sowietami pokazane są znakomicie, w sposób bulwersujący, wręcz chwytający za gardło. Ale… filmowe Grodno w niczym nie przypomina prawdziwego. To jasne, że w prawdziwym Grodnie Łukaszewicz mógłby nakręcić co najwyżej obraz wychwalający sowieckich agresorów. Jednak w dzisiejszych czasach w filmach, także serialach, tworzone są komputerowo dowolne miasta, a nawet planety i galaktyki. Chyba że nie ma pieniędzy. Żal, że nie zobaczyliśmy zamku Stefana Batorego czy choćby pomnika Orzeszkowej na ulicy jej imienia…

Zresztą, może Łukaszewicz potraktował Grodno umownie? Uproszczeń jest tu sporo. Przed wojną Żydów biją bojówki z opaskami ONR, który został zdelegalizowany w 1934 r., a jeśli ktoś jest komunistą, musi mieć ulotki Komunistycznej Partii Polski, zlikwidowanej przez Stalina w 1938 r.

Takich przekłamań jest w polskich filmach historycznych niemało. Zresztą, nie tylko w polskich. Amerykański film „Azyl” o dyrektorze warszawskiego zoo i jego żonie, ratujących Żydów podczas wojny, powstał w… czeskiej Pradze. Warszawy nie ma w nim ani trochę, najprawdopodobniej była droższa niż Praga. Choć poza tym „Azyl” dość wiernie trzyma się faktów. Przypomnijmy też skandal wokół „Tajemnicy Westerplatte”, gdy „wyciekł” scenariusz, krytykowany za niezgodność z prawdą historyczną. Ostatecznie „Tajemnica” okazała się tak słaba, że dyskutować nie było o czym.

Problem polega na tym, że na „Orlęta” pójdą tysiące ludzi, w tym uczniowie. I wyjdą z kin przekonani, że było dokładnie tak, jak pokazał to Łukaszewicz. Kto sięgnie po książkę czy obejrzy na YouTubie dokumentalny film „Krew na bruku. Grodno 1939”? Pewnie mało kto. Obraz stworzony przez Krzysztofa Łukaszewicza jest ciekawy i przejmujący – ale pamiętajmy, że nie jest podręcznikiem do historii.

fot. Kino Świat/Bartosz Mrozowski

Przemiany Zołzy

Mirosław Winiarczyk

Na przebój jesiennego repertuaru filmowego typowana jest nowa polska komedia „Zołza". Reklamowana jest jako inspirowana autentycznymi wydarzeniami opowieść z życia Ilony Łepkowskiej, wybitnej scenarzystki oraz producentki filmowej i telewizyjnej, nazywanej od lat 90. „królową polskich seriali". Istotnie, trzeba powiedzieć, że Łepkowska wprowadziła do rodzimych seriali i telenowel nowe, świeże pomysły dramaturgiczne i realizacyjne. To samo dotyczyło kilku komedii z przełomu lat 80. i 90. z cyklu „Kogel-mogel", do których autorka napisała scenariusze. Na czym polegała nowość i oryginalność twórczości Łepkowskiej? „M jak miłość", „Klan", „Na dobre i na złe" (są realizowane do dzisiaj) i inne firmowane przez nią pozycje nie były prostymi imitacjami filmów i seriali amerykańskich. Ich akcja i perypetie wszystkich bohaterów wydawały się zanurzone w polskich realiach i obyczajowości. Można oczywiście dyskutować, czy po dwudziestu kilku latach produkcji seriale te nie utraciły dawnej świeżości, dramaturgia nie stała się zbyt skomplikowana i nieprzejrzysta, a do wielu wątków nie wkradły się zbyt ostre tony publicystyczne, bardzo dziś ideowo modne.

W „Zołzie" Łepkowska jednak nie porusza powyższych problemów. Małgorzata Kożuchowska, będąca na ekranie upiększoną wersją scenarzystki, brawurowo i pomysłowo kreuje wielkie załamanie nerwowe bohaterki. Ale nie mamy tu do czynienia z polską wersją głośnego filmu Almodóvara. Łepkowska w skórze Kożuchowskiej w satyrycznej tonacji w pewnym sensie spowiada się na ekranie ze swoich grzechów, jakie w trakcie swoich największych sukcesów popełniała wobec współpracowników, bliźnich i rodziny. Swoim postępowaniem i zachowaniem od dawna zasłużyła sobie na przydomek Zołza. Filmowa afera zaczyna się od pozbawienia ról w serialu dwojga sympatycznych starych aktorów, których autorka z zemsty uśmierciła w scenariuszu. Za karę staruszkowie nachodzą wiecznie zadowoloną z siebie Annę z umownych zaświatów, ingerując w jej dostatnie i pełne sukcesów życie. Przez to Anna nieustannie wpada w coraz większe tarapaty zawodowe, wizerunkowe i rodzinne. W miarę nadchodzącego widma osobistego upadku i klęski jej życia bohaterkę coraz bardziej targają wyrzuty sumienia. Wymowę filmu można więc sprowadzić do prostej i banalnej konstatacji, znanej chociażby z wielu komedii amerykańskich. Kariera w mediach ma swoją cenę, więc swoją pracę twórcy powinni wykonywać z poszanowaniem godności wszystkich współpracowników i rodziny. Czy końcowy happy end nie wydaje się tu mało wiarygodny? Ważne jest jednak, że Ilona Łepkowska komediowym filmem „Zołza" jako nadal czynna scenarzystka i producentka zapewniła sobie moralne alibi.

„Zołza". Polska, 2022. Reżyseria – Tomasz Konecki. Scenariusz – Ilona Łepkowska. Wykonawcy – Małgorzata Kożuchowska, Artur Żmijewski, Anna Dymna, Leon Charewicz i inni. Dystrybucja – Kino Świat

RECENZJA

Polska ich nie zawiodła

W okresie rządów komunistycznych Kościół w Polsce pomagał znacznie bardziej doświadczanemu Kościołowi w Czechosłowacji na różne sposoby, a jedną z najważniejszych form pomocy były tajne święcenia kleryków z tego kraju. Szacuje się, że w latach 1958–1989 było ich co najmniej 53, a dotyczyły głównie zakonników.

O trzech z nich, z zakonu werbistów, pisze Mirosław Szumiło w książce „Tajni księża", wydanej przez IPN. Sprawa dotyczyła Štefana Horvátha, Jozefa Šaby'ego i Róberta Borika, którzy niedługo po wstąpieniu do działającego w ukryciu zakonu werbistów uciekli do Polski z zamiarem ukończenia studiów i przyjęcia święceń kapłańskich. W jaki sposób znaleźli się w naszym kraju? Ile razy byli przerzucani z miejsca na miejsce? Jak tropiła ich polska i czeska bezpieka – to materiał nie tylko na książkę, ale nawet na sensacyjny film. Po wielu perypetiach, także sądowych, zarówno ich, jak i polskich werbistów, którzy umożliwili im zrealizowanie planów, i po wyświęceniu młodych Słowaków przez bp. Lucjana Bernackiego w Gnieźnie, ostatecznie powrócili do swojej ojczyzny, gdzie niektórzy, choć po latach, jednak mogli pracować jako kapłani. Dziś już wszyscy nie żyją./**wś**

„Tajni księża. Historia nielegalnego pobytu słowackich werbistów w Polsce w latach 1957-1974"
Mirosław Szumiło
Instytut Pamięci Narodowej
Warszawa 2022, 296 s.

KONKURS

Od mamy s. Michaela Rak przejęła życiową maksymę „Bóg widzi więcej", co sprawia, że prowadzone przez nią hospicja – najpierw w Gorzowie Wielkopolskim, teraz w Wilnie – to sanktuaria miłości. W wywiadzie rzece „Mężczyźni mojego życia" (Esprit) red. Małgorzata Terlikowska wydobywa z s. Michaeli obraz kobiety spełnionej, jednocześnie silnej i ciepłej, ale i – jak sama przyznaje – cholerycznej. Daleko siostrze do cukierkowej miłości, a podtytuł książki „O miłości, miłosierdziu i dobrym pomaganiu" trafia w sedno jej osobowości i sposobu życia. Choć w dużej mierze to rozmowa o śmierci, która od kilkudziesięciu lat towarzyszy siostrze na co dzień, i o trudnych przeżyciach z dzieciństwa, jest to opowieść o radości życia.
Wśród czytelników, którzy 3 października między godz. 13.00 a 13.15 zadzwonią pod nr (22) 512 00 95 i odpowiedzą na pytanie: **Co, zgodnie z zapisem w „Dzienniczku" s. Faustyny – krystalizuje się w cierpieniu?** – rozlosujemy 3 egzemplarze książki.
Odpowiedź na pytanie konkursowe nr 39: Do Tesaloniki św. Paweł wysłał Tymoteusza. Zwycięzcom gratulujemy!

fot. Monika Odrobińska

Z genetykiem prof. **Andrzejem Kochańskim** rozmawia Monika Odrobińska

Era człowieka cybernetycznego?

Czego mamy oczekiwać od medycyny: naprawiania czy ulepszania człowieka?

Rozumiem, że nawiązuje pani do tematu XXVI Kongresu Światowej Federacji Lekarzy Katolickich (FIAMC) w Rzymie: „Medycyna: reparatywna czy transformatywna? Misja lekarzy chrześcijańskich". Przez kilka wrześniowych dni grono katolickich naukowców, lekarzy i duchownych szukało odpowiedzi na to pytanie. W dobie kryzysu macierzyństwa, kryzysu męskości, tożsamości płciowej i komplementarności płci nic już nie jest oczywiste. Z rozchwiania, które tym kryzysom towarzyszy, wyłania się ogrom zjawisk dotąd nieznanych lub znanych, ale nie na taką skalę.

Endokrynolog dr Paul Hruz z uniwersytetu w Waszyngtonie przyznał, że w USA coraz więcej młodych ludzi czuje się jakby uwięzionych w nie swoim ciele. W Polsce na razie dużo o tym rozmawiamy, manifestujemy, tymczasem tam trwa już następna faza – medyczna. To faza pacjentów klinik – zdrowych fizycznie osób z w pełni wykształconymi cechami płciowymi, które proszą o zmianę płci. Prócz psychoterapii proces ten obejmuje terapię hormonalną oraz szereg zabiegów operacyjnych z wieloma efektami ubocznymi. Wypowiedź tę uzupełnił, także zdjęciami, chirurg plastyczny dr Al Oliva. W rekonstrukcji np. prącia pobiera się tkankę z innej części ciała, przekształca ją w pożądany organ, po czym prowadzi się przez niego nową cewkę moczową. Podobnie bardzo skomplikowane jest wytworzenie pochwy. Przypominam, że nie mówimy o rekonstrukcji po urazie czy nowotworze…

Statystyki pokazują, że u pacjentów poddających się zmianie płci nie następuje poprawa jakości życia, ale wręcz pogłębiają się stany depresyjne.

Wracam więc do pytania o sens takiej medycyny: to jeszcze naprawianie czy już przeobrażanie?

Z pewnością tego typu zabiegi wykraczają już poza medycynę estetyczną. Obarczone są powikłaniami, które ryzykują zdrowi fizycznie ludzie. Jak twierdzi dr Oliva, badania na temat efektywności tych operacji nie spełniają kryteriów dobrych badań naukowych. Statystyki za to pokazują, że u pacjentów poddających się tranzycji nie tylko nie ma poprawy jakości życia, ale wręcz pogłębiają się stany depresyjne, rośnie liczba myśli i prób samobójczych. Swoje wystąpienie chirurg zakończył stwierdzeniem, że od dawna żyjemy w świecie postchrześcijańskim, ale od niedawna także w świecie postprawdy, czego dowodzą mizernej jakości badania naukowe dotyczące zabiegów zmiany płci.

Skoro lekarze pozwalają już pacjentowi „wyzwolić się z opresji" jego ciała, strach pomyśleć, co mogą zrobić z mózgiem…

To nie jest science fiction. Mówił na ten temat neurochirurg Paul Camarata z uniwer-

Andrzej Kochański (1971) – konsultant krajowy w dziedzinie genetyki klinicznej w latach 2019–2021, ekspert Zespołu ds. Bioetyki Konferencji Episkopatu Polski, profesor zwyczajny w Instytucie Medycyny Doświadczalnej i Klinicznej im. M. Mossakowskiego Polskiej Akademii Nauk w Warszawie, wykładowca WUM i Collegium Verum w Warszawie.

sytetu w Kansas. Dotąd zabiegi z jego dziedziny służyły poprawie funkcjonowania osób z padaczką, stwardnieniem zanikowym bocznym czy po udarze; powoli jednak wchodzimy w erę wzmacniania funkcji mózgu. U zdrowej osoby o przeciętnych możliwościach intelektualnych można próbować wzmocnić pamięć lub analizę danych również przez połączenie ze sztuczną inteligencją. Mówimy o sprzężeniu mózgu z maszyną, dlatego proces ten dr Camarata nazywa transhumanizmem, a jego wytwór – *homo cyber sapiens*, czyli człowiekiem cybernetycznym.

Pan w swoim wykładzie mówił o podobnym ryzyku ze strony edycji genomu w odniesieniu do komórek germinalnych. Wielu upatruje w niej metody na ukierunkowane leczenie. Dlaczego dla Pana jest prostą drogą do eugeniki?

Nie neguję możliwości tej technologii – ani terapeutycznych, ani, niestety, transhumanistycznych. Już dziś w bioreaktorach będących jakby prototypami sztucznych macic udaje się wyhodować zarodki mysie z zaczątkami układu nerwowego, układu pokarmowego i bijącym sercem. To najpewniej odpowiedź na palący problem współczesnej transplantologii – brak organów. Możemy sobie wyobrazić, że już niedługo będzie można z własnych komórek uzyskać komórki, które z czasem rozwiną się w bioreaktorze (sztucznej macicy) w organizm będący „magazynem części zamiennych". To będzie jakby nasz klon, dlatego ryzyko odrzucenia przeszczepu będzie bardzo niskie.

Brzmi obiecująco. Czego tu się czepiać?

Otóż obawiam się, że wiodącym nurtem, w którym edycja genomu byłaby wykorzystywana, wcale nie byłaby medycyna reparatywna. Przypuszczam, że chodzi o narządy do transplantacji, a mam podstawy wierzyć, że na pozyskiwaniu organów od wyhodowanych w bioreaktorach syntetycznych istot pozbawionych mózgu się nie skończy; dalej byłoby to projektowanie dzieci pod zamówienie, biopolityka i eugenika.

We wrześniu w czasopiśmie „Cell" pojawił się artykuł o hodowanych w bioreaktorach, czyli prototypach sztucznych macic, mysich embrionach. Na puszczonych w przyspieszonym tempie filmach z procesu ich dojrzewania widać, jak rozwijają się narządy. Przypuszczam, że właśnie o takich eksperymentach już w niedalekiej przyszłości, a nie o in vitro, pisał w podręczniku do HiT prof. Wojciech Roszkowski.

Sądzę jednak, że jeśli rodzice usłyszą, że jedynym ratunkiem dla ich chorego dziecka jest edycja genomu, nie będą się zastanawiali nad myszami w laboratorium…

I tak też opinię publiczną będą urabiać media – zadziała ten sam mechanizm co w przypadku in vitro: gra na bardzo silnych emocjach. Tak jak dziś prowadzone są zbiórki na kosztowne leczenie bardzo rzadkich chorób, tak za jakiś czas spotkamy się z tkliwymi apelami o zbiórkę na edycję genomu. I kogóż nie ruszy sumienie na widok dziecka czekającego na pomoc? Mało kogo z kolei obejdzie fakt, że efektem ubocznym dopuszczenia do wykorzystywania edycji genomu może być *homo cyber sapiens* i produkowanie ludzi na części zamienne. Ta metoda wykracza poza medycynę, jest kwestią biopolityki.

Efektem ubocznym dopuszczenia do wykorzystywania edycji genomu może być *homo cyber sapiens* i produkowanie ludzi na części zamienne.

Trudno będzie wytłumaczyć pacjentowi, że owszem, edycja genomu może pozwolić mu wstać z wózka, ale w przyszłym pokoleniu przekazany przez niego genom może ulec nieprzewidzianej modyfikacji. Rozumiem zresztą sytuację pacjentów, ale naukowcy i lekarze muszą kierować się etyką. Tymczasem w badaniach naukowych można zauważyć nowy nurt: „bioetycy, z drogi!". Wolałbym nie dożyć czasów, w których ich zabraknie.

Co się może stać, jeśli metoda ta wymknie się spod kontroli tych, którzy używaliby jej do leczenia?

Wyobraźmy sobie, że dzięki edycji genomu stwarzamy istotę ludzką – bo już chyba nie człowieka – która jest w stanie spać trzy godziny na dobę i wykazywać ogromną efektywność w pracy.

Idealny kandydat na pracownika korporacji!

Albo kopalni, jeśli zmodyfikujemy mu do tego gen kodujący białko receptora erytropoetyny, dzięki czemu zwiększy się jego wydolność oddechowa. Można by takich kreować na zamówienie. Pójdźmy dalej: do „genów skróconego snu i zwiększonej saturacji" dodajmy „gen ponadprzeciętnej siły fizycznej" i „gen zaniżonego ilorazu inteligencji", po czym zróbmy z takiej istoty żołnierza, a potem całe wojsko. Będzie to populacja robotów, których nie trzeba będzie nawet indoktrynować, bo i tak będą ślepo wypełniać swoje zadania. To z kolei „produkt" na miarę potrzeb wszelkiej maści dyktatorów, ale też nie wierzę, by w kontekście wykreowania cyberżołnierza edycją genomu nie interesował się sektor militarny.

Przy udziale edycji genomu można człowieka zaprogramować pod kątem danej potrzeby: intelektualnej, gospodarczej, militarnej, dlatego uważam, że ta metoda to wprowadzenie neoeugeniki tylnymi drzwiami.

I w tym przypadku mówimy już o medycynie nie reparatywnej, ale transformatywnej?

Zaczyna się od pytania o to, czy chcemy człowieka „naprawić", czy wyzwolić go z jego cielesnych ograniczeń, a kończy na tym, że w gruncie rzeczy wyciągniemy go spod praw natury i uczynimy nieodczuwającą bólu i nieśmiertelną, utalentowaną istotą – czystym intelektem. To już nie jest medycyna. Wszczepienie pacjentowi rozrusznika serca ratuje życie i mieści się w granicach medycyny reparatywnej. Ale jeśli zdrowemu człowiekowi wszczepimy elektrody, dzięki którym będzie w stanie komunikować się ze sztuczną inteligencją, mamy do czynienia z transhumanizmem. Z punktu widzenia medycyny nie ma bowiem takiej potrzeby.

Wobec tego, co wybrzmiało na konferencji w Rzymie, jakie są postanowienia co do misji lekarzy chrześcijańskich?

By pozostali wierni medycynie hipokratejskiej; by trwali przy swoich chorych, zamiast próbować ulepszać człowieka. I żeby nadal stosowali zasadę „Po pierwsze nie szkodzić".

Czyli jeśli do chirurga plastycznego przyjdzie zdrowa kobieta z prośbą o mastektomię i rekonstrukcję prącia, ten powinien odesłać ją do innego specjalisty?

Tak, bo nie ma on narzędzi do pełnego wyleczenia tej pacjentki. Może jedynie wprowadzić zmiany, które nie zagwarantują polepszenia życia. Mogą, ale – jak pokazują statystyki – nie muszą.

Płeć człowieka jest zdeterminowana genetycznie szeregiem genów o różnej sile działania. Ta determinacja jest pierwotna i niezmienna. Nie da się jej zmienić chirurgicznie czy hormonalnie. Istota płci człowieka tkwi w genach. Cechy płciowe można by w jakimś stopniu zmienić, ale musiałoby się to dziać na etapie ich formowania na najwcześniejszym etapie życia. Oznacza to, że chęć zmiany płci musiałby zgłosić… zarodek. A i wówczas, choć to sytuacja czysto hipotetyczna, można interweniować jedynie na drodze modyfikacji genomu. Z kolei na temat etycznej i biologicznej strony tego problemu już się wypowiedziałem.

fot. archiwum prywatne MK

Baranki na start!

Nina Baumann

Baranki to inna forma przygotowania do przyjęcia po raz pierwszy Najświętszego Sakramentu. W małych grupach, z zaangażowaniem całej rodziny. Wraz z początkiem roku szkolnego rozpoczął się kolejny cykl rocznych spotkań.

Pierwsza Komunia Święta poprzedzona jest zwykle całorocznymi przygotowaniami. W praktyce dla wielu dzieci oznacza to niekończące się zaliczanie modlitw, trenowanie ustawień przed wejściem do kościelnych ławek, recytowanie wierszyków podczas uroczystości. Na koniec wszystkich czekają wspaniałe prezenty od najbliższej rodziny. Ale czy o to w tym wszystkim chodzi? A może warto podejść do tematu inaczej?

– Przyjęcie Komunii Świętej po raz pierwszy to uroczystość rodzinna, a więc przygotowanie do niej również powinno odbywać się w rodzinie – twierdzą pomysłodawcy i ludzie zaangażowani we wspólnotę Baranki, która powstała po to, aby pomóc rodzinom wspólnie przeżywać wiarę i przekazywać ją swoim dzieciom.

Wspólnota powstała siedem lat temu w Krzyżowej niedaleko Korbielowa. Założyła ją Ola Sawicka z mężem Marcinem i o. Przemkiem Ciesielskim, dominikaninem. Zaczęło się od tego, że chcieli trochę inaczej przygotować dzieci do Pierwszej Komunii Świętej i spowiedzi. Fundamentem miała być rodzina. W ten sposób zrodziła się idea pierwszej grupy barankowej. Później zaś okazało się, że warto podzielić się tym pomysłem z innymi. Do Krzyżowej zaczęły zjeżdżać kolejne osoby, które – nie patrząc na odległość – chciały wziąć udział w takich spotkaniach. Potem ci, którzy zaangażowali się w działalność Baranków, przenosili tę ideę do swoich parafii, tworząc kolejne grupy. W ten sposób od września tego roku swoją przygodę z Barankami rozpoczyna już ponad pięćdziesiąt wspólnot w całej Polsce i jedna za granicą.

Całą rodziną

Różnic pomiędzy wysłaniem dziecka na katechezę a przygotowaniem go w Barankach jest bardzo wiele. – Przede wszystkim do wspólnoty należą dzieci, ich rodzice, a także rodzeństwo. Spotkania odbywają się zwykle raz w miesiącu, ale za to trwają cały weekend. Podczas spotkań nie jesteśmy tylko słuchaczami, ale bierzemy w nich czynny udział. Przez cały rok szkolny tworzymy jedną wielką barankową rodzinę, a często i potem spotykamy się regularnie, bo te doświadczenia niesamowicie jednoczą – wymienia jednym tchem Julia, mama „baranka".

Zamysł był taki, aby każdą grupę prowadzili małżonkowie, którzy mają już doświadczenie w tej wspólnocie, i kapłan, który będzie towarzyszył rodzinom w ciągu całego roku oraz tłumaczył dzieciom najważniejsze zagadnienia. – Ta grupa ma uświadomić rodzinom, że jesteśmy Kościołem i wspólnotą, a nie zbiorem przypadkowych ludzi. Łączy nas wiara, nadzieja i miłość. To jest wspólne wędrowanie, tak jak chrześcijaństwo też jest drogą, którą się podąża. Na nauczenie się formułek, praw i obowiązków jeszcze przyjdzie czas – tłumaczy o. Robert Glubisz, prowadzący w ubiegłym roku grupę Baranków w warszawskim klasztorze ojców dominikanów na Freta.

– Baranki to duże wyzwanie, szczególnie dla ludzi, którzy nie byli dotąd jakoś szczególnie zaangażowani w kościelne inicjatywy. My nie byliśmy. Doświadczenie bycia w Barankach, gdzie przygotowywaliśmy naszego syna, dało nam jednak pewność, że damy radę – opowiada Marek Masalski, który wraz z żoną wspierał o. Roberta podczas wszystkich spotkań. Jak zapewnia, sami również dużo się przez ten czas nauczyli.

Przestrzeń dla dzieci

Ojcu Robertowi i państwu Masalskim towarzyszyła także s. Beata Zawiślak, urszulanka, która angażowała się w oprawę spotkań, tworzyła scenariusze i wymyślała zadania dla rodzin. – Przez cały rok szkolny podążamy zgodnie z kalendarzem liturgicznym i scenariuszem zajęć, który został opracowany przez założycieli tej wspólnoty. Na początku poznajemy swoich świętych patronów – dzieci wylepiają ich postacie z gliny. Innym razem rodziny odkrywają swoje talenty i muszą przedstawić zdolności każdego z nich, a potem wszystkim o tym opowiedzieć. To jest zawsze wielkie przeżycie, bo niektórzy dopiero się dowiadują, że ich umiejętności są ważne i doceniane przez innych. Dzięki temu można odkryć o wiele więcej: siebie samego – tłumaczy s. Beata Zawiślak.

– Najbardziej zapamiętałam, jak mój brat był zdziwiony, że to, co jemu wydawało się mało ważne, jak np. rozbawianie innych, my widzimy jako jego talent. Wszyscy śmiali się też, kiedy napisaliśmy, że talent mojej mamy to „bycie ogarniętą" – wspomina Kornelka. Pamiętam też warsztaty z kaligrafii i to, jak zamknęliśmy się w kościele i poznawaliśmy każdy jego zakątek. Każdy musiał wtedy narysować jakiś ważny element, np. konfesjonał, tabernakulum albo ambonę, a potem ksiądz opowiadał nam krok po kroku, co dzieje się podczas Mszy świętej, i tłumaczył znaczenie różnych znaków i modlitw. Dzięki temu teraz uczestniczymy w Eucharystii bardziej świadomie – dodała.

Jak podkreśla o. Robert, dzieciaki szybko odkrywają różne tajniki wiary i starają się same je zgłębiać. – Na naszych spotkaniach często drążyły pewne tematy. O pewne nurtujące kwestie dopytywały się nawet podczas kazania, bo to były spotkania otwarte. Chcieliśmy dać im czas i przestrzeń na pytania – wyjaśnia dominikanin. – Podczas spotkania w ko-

ściele oswajaliśmy dzieci z tą przestrzenią, pokazując, że to jest ich dom i nie przychodzimy tam na jakąś akademię ku czci kogoś wielkiego, tylko na spotkanie, aby budować więź i relację z Panem Jezusem.

Przykład w domu

Zdaniem członków wspólnoty Baranki nieodzowna w tym procesie przygotowawczym jest rola rodziców, bo po spotkaniach to oni przejmowali na siebie ciężar odpowiedzi na pytania. To oni mieli rozmawiać z dziećmi o swoich doświadczeniach w Kościele, uczyć je się modlić i swoim zachowaniem świadczyć o miłości. – Teorię dzieci mają na lekcjach religii, ale potem w życiu to jest weryfikowane. One doskonale wyłapią nawet najdrobniejszy fałsz, bo co z tego, że mówimy im, czym jest miłosierdzie, kiedy w domu bliscy nie potrafią sobie wybaczać. Dlatego też udział w Barankach potrafi czasem odmienić całe rodziny – wyjaśnia Magdalena Masalska.

– Ten czas w Barankach to było wspaniałe doświadczenie, bo oprócz tego, że mogliśmy w naturalny sposób mówić dzieciom o swojej wierze, to jeszcze sami doświadczyliśmy „odświeżenia" w naszych małżeństwach – wspomina Michał. – My z żoną akurat przeżywaliśmy naszą dziesiątą rocznicę ślubu, kiedy wspólnota organizowała weekend wyjazdowy do Loretto. Pierwszego dnia zostaliśmy podzieleni: dorośli uczestniczyli w warsztatach o wychowaniu, dzieci zaś uczyły się lepić z gliny krzyże, które potem miały być wypalone, żeby ostatecznie po Komunii zawisnąć nad ich łóżkami jako własnoręcznie wykonana pamiątka. Po kolacji wszyscy mieliśmy położyć dzieci spać, a potem spotkać się w sali obok. Tam zaś organizatorzy stworzyli kameralne warunki, abyśmy mogli dzielić się swoimi doświadczeniami. Każdy opowiadał o tym, jak poznał swojego męża lub żonę i co wtedy czuł. Wspominaliśmy też okoliczności zaręczyn i była z tego kupa śmiechu – dodaje.

Dorośli uczestnicy spotkań nawet nie zauważyli, kiedy oprócz więzi, jakie zawiązały się między ich dziećmi, sami się ze sobą zaprzyjaźnili. – Na początku było nam łatwiej przekazywać wiarę swoim dzieciom w grupie. Jedni nieśli drugich. Teraz, mimo że od Pierwszej Komunii minęło już kilka miesięcy, wciąż mamy ze sobą kontakt, a co jakiś czas organizujemy zjazdy Baranków i po Mszy polowej mamy grilla, na którym wciąż wspominamy to wielkie wydarzenie – mówi Michał.

fot. archiwum prywatne MK

Ten Dzień

– Pamiętam, jak po roku wielu wyzwań i przygotowań do Tego Dnia wciąż było jeszcze wiele do zrobienia. Dzieciaki z niecierpliwością czekały na pierwszą spowiedź, która odbywała się podczas adoracji Najświętszego Sakramentu – wspomina Julia.

Dzieci wiele o niej słyszały, mimo to – jak mówi Filip – wciąż trochę się denerwowały. – Bałem się tego konfesjonału i tego, że może ksiądz będzie na mnie zły, ale wyglądało to zupełnie inaczej. Ksiądz siedział na schodkach blisko ołtarza, podszedłem do niego z rodzicami i usiadłem obok. Rodzice odeszli, a ja po prostu rozmawiałem z księdzem. Potem, kiedy dostałem rozgrzeszenie, mogłem już założyć białą albę – symbol czystości – i byłem już gotowy do przyjęcia Komunii – wspomina chłopiec.

Jak podkreśla s. Beata, niezwykle ważne jest, aby w procesie przygotowania do pierwszej spowiedzi odnieść się do perspektywy dobra i odkryć nasze talenty, a dopiero potem się zastanowić, co my z nimi robimy – czy ich nie zakopujemy. Dzięki temu dzieci nie przeżywają tego sakramentu jako kary, ale jako doświadczenie ogromnej miłości Boga, który pragnie, by serce człowieka było zawsze blisko Niego – wyjaśnia.

Jak wspominają rodzice Baranków, ostatnie dni przed Pierwszą Komunią to były bardzo wzruszające doświadczenia i trudno było opanować łzy. – Po tych wszystkich przygotowaniach byliśmy już prawie na mecie. Każdy dorosły miał już przydzielone zadanie. Jedni piekli chlebki komunijne, inni zajmowali się oprawą Mszy świętej, wszystkie mamy dziewczynek zaś spotkały się ostatniego dnia na pleceniu wianków. Doświadczona siostra uczyła nas, jak z gipsówki i mirtu uwić piękną ozdobę – opowiada Marta. – My dodatkowo robiliśmy też zaproszenia dla naszych gości, gdzie wszystkich uprzedzaliśmy, że to jest Komunia bez prezentów i fotografów. Bez tego całego blichtru, który teraz czasem dominuje nad uroczystością Pierwszej Komunii.

– To był jeszcze jeden bardzo ważny element naszych przygotowań – aby znaleźć w tym sakramencie dar dla siebie i nie szukać go już w postaci drogich przedmiotów i kupionych pamiątek – tłumaczy s. Beata Zawiślak.

Było więc bardzo skromnie. Najbliższa rodzina i ta nowa, która zawiązała się po roku przygotowań. Białe szatki, własnoręcznie uplecione zielone wianki i chlebki. Rodzice intonujący psalmy, głosem, który co chwila się łamał. Chcieli widzieć, aby zapamiętać jak najwięcej, ale z ich oczu wciąż sączyły się łzy radości. W końcu nadchodzi ta niezwykła chwila: dzieci u boku rodziców kolejno podchodzą do ołtarza. Mimo że bez prób wszystko odbywa się niezwykle uroczyście. Wszyscy trzymają się za ręce i wspólnie przyjmują Pana Jezusa. Największy Prezent. Na koniec ktoś zaczyna śpiewać piosenkę. Ich piosenkę:

Oto są Baranki młode
Oto ci, co zawołali Alleluja.
Dopiero przyszli do zdroju,
Światłością się napełnili
Alleluja, alleluja.

Więcej informacji, w jakich parafiach działają wspólnoty, można znaleźć na stronie mms.edu.pl/baranki lub pisząc na adres e-mail: baranki@mms.edu.pl

Bóg posyła nam aniołów

Na przełomie września i października Kościół przypomina nam o istnieniu i misji aniołów, którzy odegrali ważne role w historii zbawienia, wstawiają się za nami u Boga i strzegą nas, byśmy doszli do nieba. Warto odnowić swe relacje z nimi.

Dariusz Kowalczyk SJ

29 września obchodzimy liturgiczne święto archaniołów Michała, Gabriela i Rafała, a 2 października wspominamy aniołów stróżów. Tyle że w tym roku 2 października przypada w niedzielę, która ma pierwszeństwo przed wspomnieniem liturgicznym.

Biblia o aniołach

W Starym i Nowym Testamencie znajdujemy wiele fragmentów, które ukazują Boże działanie za pośrednictwem aniołów. Nie są oni jedynie jakąś metaforą, „rodzajem literackim", jakby tego chcieli niektórzy „nowocześni" teolodzy, szczególnie języka niemieckiego. W Księdze Wyjścia, po sformułowaniu różnych przykazań i napomnień, Bóg oznajmia swojemu ludowi: „Oto posyłam przed tobą anioła, aby cię strzegł podczas twojej drogi i doprowadził do miejsca, jakie dla ciebie przeznaczyłem. Poważaj go i słuchaj jego głosu; nie sprzeciwiaj mu się […], gdyż imię moje jest w nim" (Wj 23, 20-21). Aniołowie nie działają więc z własnej inicjatywy i we własnym imieniu, ale są posłańcami Boga. Zostali stworzeni, aby chwalić Boga i wspomagać ludzi. W Psalmie 91 znajdujemy pocieszające słowa: „Niedola nie przystąpi do ciebie, […] bo swoim aniołom dał rozkaz o tobie, aby cię strzegli na wszystkich twych drogach". Jedynie Bóg może zbawić człowieka, ale chce w to dzieło włączyć inne stworzenia, ludzi i właśnie aniołów. A zatem kult aniołów nie tylko nie umniejsza czci, jaką oddajemy Bogu, ale jest przyjęciem Bożego sposobu działania.

Sam Jezus poucza nas: „Strzeżcie się, żebyście nie gardzili żadnym z tych małych; albowiem powiadam wam: Aniołowie ich w niebie wpatrują się zawsze w oblicze Ojca mojego, który jest w niebie" (Mt 18, 10). Zapewne między innymi to zdanie z Ewangelii stoi u początku niezliczonej liczby obrazów przedstawiających aniołów chroniących dzieci przed zagrożeniami. Oczywiście, Kościół jest świadomy, że każdy kult może zostać źle zrozumiany i wynaturzony. Od początku obawiano się przesadnego kultu aniołów, który miałby posmak powrotu do swego rodzaju politeizmu. Dlatego już Paweł Apostoł przestrzegał: „Rzeczywistość należy do Chrystusa. Niechaj was nikt nie odsądza od nagrody, zamiłowany w uniżaniu siebie i przesadnej czci aniołów" (Kol 2, 17-18). Przed przesadną czcią aniołów może nas więc uchronić stawianie zawsze Chrystusa w centrum.

Jedynie Bóg może zbawić człowieka, ale chce w to dzieło włączyć inne stworzenia, ludzi i właśnie aniołów.

Stróżowie jednostek i społeczności

Biblijną naukę o aniołach streszcza Katechizm Kościoła katolickiego: „Życie ludzkie od dzieciństwa aż do zgonu jest otoczone opieką i wstawiennictwem aniołów" (nr 336). Błędem byłoby zatem myślenie, że modlitwa „Aniele Boży, stróżu mój…" dotyczy jedynie dzieci, które z czasem z niej wyrastają. Ciekawe, że w pierwszych wiekach mówiono raczej o aniołach stróżach społeczności niż jednostek. Klemens Aleksandryjski (II/III w.) napisał: „Między ludy i państwa są rozstawione posterunki aniołów, być może nawet pewne anioły zostały przydzielone poszczególnym ludziom". Św. Augustyn podzielał to przekonanie i w komentarzu do Psalmu 88 stwierdził: „Gdy Bóg uczynił z ludu Izraela swe dziedzictwo, to jednak nie zamknął źródła swej dobroci dla obcych narodów, które umieścił pod rządami narodów". A zatem opieka anielska w Starym Testamencie dotyczyłaby nie tylko narodu wybranego.

Jeden z pierwszych jezuitów, Piotr Faber, miał zwyczaj zwracania się do anioła stróża miejscowości, do której miał przybyć, aby był mu przychylny. Chodziło oczywiście o powodzenie w ewangelizacyjnej misji. Anielskiej opieki wypatrywano szczególnie w czasie zarazy, ale także w czasie wojen. W tym drugim przypadku pojawiał się problem, że obydwie strony konfliktu prosiły swoich aniołów stróżów o wsparcie. Dlatego niektórzy mądrzy teologowie radzili, aby w przypadku wojny zwracać się nie tylko do anielskiego stróża własnej społeczności, ale także do anioła strony przeciwnej, by prosić o to, aby ostatecznie wygrała sprawiedliwość i prawda. Wszak aniołowie nie mogą służyć złej sprawie. Ponoć król Węgier Olibar, który miał opinię okrutnika i niegodziwca, przed bitwą z muzułmanami usłyszał od swego anioła stróża zadziwiające ostrzeżenie: „Ustaliłem z aniołem księcia Tatarzynów, że kiedy rozpocznie się bitwa, to obydwaj razem z naszym wojskiem będziemy walczyć z tobą".

W zaufaniu opiece własnego anioła nie ma żadnej magicznej mocy czy jakiejś innej niestosowności. Anioł dba o nasze zbawienie, a nie o to, by wszystko szło po naszej myśli. Trzeba jednocześnie zauważyć, że to anielskie działanie nie ogranicza ludzkiej wolności. Rzeczywistość, w której żyjemy, jest nie tylko materialna, ale istnieją w niej, obok nas, także istoty duchowe: duchy dobre i duchy złe. Mogą nam one pomagać lub szkodzić, ale nie w taki sposób, żeby w jakiś sposób przekreślać naszą wolną wolę.

Od XVII w. zmieniają się akcenty kultu aniołów. Kult stróżów społeczności słabnie na rzecz kultu stróżów jednostek. Towarzyszyło temu rozważanie różnych kwestii, jak np. komu, kiedy i w jaki sposób przydzielany jest anioł stróż. Jedni uważali, że wszystkim ludziom, a inni, że jedynie wyznawcom Chrystusa. Ale także w tym pierwszym przypadku tym, kto posyła aniołów, jest Bóg, który działa przez Chrystusa i w Duchu Świętym. Co do momentu przyznania anielskiej opieki, to jedni łączyli go z poczęciem, inni z narodzeniem, a jeszcze inni z sakramentem chrztu. Zastanawiano się też, czy jeden anioł pełni misję stróża tylko jeden raz w odniesieniu do jednego człowieka, czy też po spełnieniu jednej misji otrzymuje nowe zadanie, czyli zaczyna opiekować się inną osobą. W tym drugim przypadku można by mówić o doświadczonych aniołach, którzy niejednego podopiecznego doprowadzili do nieba. W każdym razie nie mamy wystarczających danych objawienia, aby na tego rodzaju kwestie odpowiadać jednoznacznie. Nic więc dziwnego, że nauka o aniołach, czyli angelologia, z czasem przestała zajmować się dro-

Sen Jakuba: aniołowie zstępujący na ziemię i wstępujący do nieba – malowidło w Muzeach Watykańskich fot. xhz

biazgowymi zagadnieniami. Pozostała jednak istota rzeczy, a mianowicie prawda o istnieniu istot duchowych, czyli aniołów, których Bóg posyła, by nas strzegli.

Trzej archaniołowie

Nie znamy imion naszych osobistych aniołów. Ale z kart Pisma Świętego znamy imiona trzech archaniołów: Michała, Gabriela i Rafała. Archanioł Michał był i nadal jest uważany za jednego z najpotężniejszych aniołów, pogromcę aniołów upadłych, czyli duchów złych. Nic dziwnego, skoro w Księdze Apokalipsy czytamy, jak to Michał i jego aniołowie zmagali się ze Smokiem i jego aniołami, i Smok został strącony… (por. Ap 12, 7nn). Znany i przez wielu regularnie odmawiany egzorcyzm papieża Leona XIII odwołuje się właśnie do Michała: „Święty Michale Archaniele, wspomagaj nas w walce, a przeciw niegodziwości i zasadzkom złego ducha bądź naszą obroną…". To modlitwa na dzisiejsze czasy, w których szatan mnoży coraz to bardziej podstępne zasadzki.

Archanioła Gabriela kojarzymy od razu z Maryją, Matką Bożą. Piękna scena zwiastowania jest pełna znaczeń i pocieszeń. Warto wspomnieć, że zdaniem św. Bernarda Gabriel był aniołem stróżem Matki Bożej. Tak! Możemy wyobrażać sobie, że archanioł najpierw zwiastuje Dziewicy poczęcie dziecka, potem jest obecny przy narodzinach Jezusa, a następnie troszczy się o Maryję aż po krzyż i dalej, aż po chwalebne wniebowzięcie. Istnieje też tradycja, która widzi w Gabrielu anioła stróża Świętej Rodziny, który pojawił się we śnie Józefowi, by wyjaśnić mu macierzyństwo Maryi, a po latach w Ogrójcu umacniał Jezusa w obliczu męki. W każdym razie Gabriel jest par excellence aniołem, który przynosi wieści i wyjaśnia sens wydarzeń.

Błędem byłoby myślenie, że modlitwa „Aniele Boży, stróżu mój…" dotyczy jedynie dzieci, które z czasem z niej wyrastają.

Archanioła Rafała można uznać za wzór wszystkich aniołów stróżów. Wszak odnajdujemy go w Biblii, jak opiekuje się Tobiaszem podczas jego wędrówki. A ojciec Tobiasza pociesza swą żonę, która niepokoi się o syna, następującymi słowami: „Nie martw się i nie lękaj o niego! Towarzyszy mu bowiem dobry anioł, więc będzie miał szczęśliwą podróż i wróci zdrowy" (Tb 5, 22). Tak też się stało. Ponadto archanioł Rafał ujawnia się i pokornie tłumaczy: „To, że byłem z wami, zawdzięczacie nie mnie, lecz woli samego Boga" (Tb 12, 18). A zatem to Bogu należy się wdzięczność i chwała.

Historie z aniołem

Wiele lat temu miałem okazję prowadzić nocną audycję radiową z telefonami od słuchaczy. Tematem byli aniołowie, a konkretnie ich interwencje w naszym życiu. Chciałem skłonić słuchaczy do podzielenia się doświadczeniami, wydarzeniami, które sami interpretowali angelologicznie. Trochę się obawiałem, czy się uda, czy w ogóle będą telefony, albo czy nie zadzwonią ludzie zbyt egzaltowani, z dziwacznymi, niewiarygodnymi opowieściami. Ale wszystko poszło dobrze. Okazało się, że wielu ludzi ma ciekawe doświadczenia, w których rzeczywiście można dostrzec obecność i działanie anioła. Sam też opowiedziałem swoją „anielską" historię. Miałem sześć lat. Biegałem wokół rodzinnego domu, przy którym znajdowało się dopiero co zrobione szambo: sześć kręgów, w tym trzy kręgi wypełnione brudną wodą. Przykrywa była odsunięta, czego nie zauważyłem, i wpadłem do środka. Pamiętam do dziś plusk i pełne zanurzenie się w brudnej wodzie. Potem straciłem świadomość, a kiedy się ocknąłem, trzymałem się jedną ręką włazu, który znajdował się może 80 cm nad brudną wodą. Zacząłem krzyczeć. Chłopak mieszkający na stancji pospieszył mi z pomocą. Im więcej lat mija, tym bardziej jestem przekonany, że żyję dzięki nadzwyczajnej interwencji mojego anioła stróża. Bo zgodnie z prawami fizyki powinienem się utopić. Dlatego nigdy nie zaniechałem modlitwy „Aniele Boży, stróżu mój…".

fot. xhz

WIARA JAK ZŁOTA RYBKA?

Gdyby tak mieć wiarę jak ziarnko gorczycy. Może niewielką, ale dającą się zmierzyć i bardzo użyteczną. Można by wtedy góry przenosić i dębom nakazać, by wyrywały się z korzeniami i przesadzały na inne miejsce. Można by nawet beznadziejnie chorych leczyć jednym dotknięciem. A w razie potrzeby przywracać zmarłych do życia. Można by burze uciszać, nie tylko na morzu, ale i w ludzkich sercach. Można by chleb rozmnażać, gdyby tylko mieć wiarę, jak czarodziejską różdżkę, jak złotą rybkę, co spełnia trzy życzenia. Wiarę, która czyni cuda…

Wierzę, że natchnienie Ducha Świętego towarzyszyło Słowu Bożemu nie tylko podczas wypowiadania go przez Chrystusa, ale również podczas zapisywania i redagowania go przez ewangelistów. Dlatego musi być w tym jakiś sens, że przypowieść o słudze, który wraca upracowany z pola i przygotowuje posiłek swemu panu, sam zaś je i kładzie się spać jako ostatni, i nie oczekuje podziękowań za swoją pracę, znalazła się w Łukaszowym zapisie Ewangelii tuż po prośbie uczniów o pomnożenie ich wiary. Pewnie już trochę męczyło apostołów, że czasem Jezus wypominał im brak wiary, gdy nie radzili sobie z żywiołami przyrody, z ludzką słabością albo szatańskim opętaniem. Może stąd prośba: „Przymnóż nam wiary”?

Wiara jak ziarnko gorczycy – taki mały konkret – byłaby bardzo przydatna na życiowe problemy. Takie „dojście” do Boga, jak do kogoś wpływowego. Jak po wygranych wyborach, gdzie „swoi” pełnymi garściami czerpią profity z udzielonego wcześniej poparcia. A Jezus wzywa do całkowitej bezinteresowności, bez mierzenia swoich zasług przed Bogiem i spodziewania się przywilejów. Zwyczajnie: „Słudzy nieużyteczni jesteśmy”. Bo jakież to znowu zasługi, jeśli współpracujemy z Bogiem dla naszego zbawienia? Wszakże od Niego pochodzą nasze zdolności i dobre natchnienia.

Zamiast prośby o pomnożenie wiary bardziej szlachetna byłaby modlitwa o pomnożenie miłości ku Bogu. Nie chodzi przecież o to, by czynić cuda w imię Chrystusa. Bo nawet cudotwórcy mogą usłyszeć w dniu sądu Chrystusowe słowa: „Nie znam was”. I nie chodzi o to, by dzięki wierze nasze życie doczesne stawało się łatwiejsze. Wiara sama w sobie – choćby i wielka – prowadzi donikąd, bo przecież i szatan wierzy i drży. Ale czy będzie zbawiony?

Potrzeba nam takiej miłości do Boga, która pozwala zapomnieć o sobie i nie wyliczać przemodlonych godzin, przeposzczonych piątków i wykonanych uczynków miłosierdzia. Potrzeba nam miłości, która rodzi zawierzenie tak wielkie, że można przejść przez najtrudniejsze doświadczenia i nie zwątpić w dobrą wolę Boga nawet na dnie ciemnej doliny. A jeśli Bóg zechce się posłużyć naszą wiarą dla objawienia swojej mocy – to już Jego sprawa. Naszą sprawą jest gotowość i zawierzenie.

ks. Henryk Zieliński

XXVII NIEDZIELA ZWYKŁA

2 października 2022

Czytanie z Księgi proroka Habakuka
1, 2-3; 2, 2-4
Jak długo, Panie, mam wzywać pomocy – a Ty nie wysłuchujesz? Wołam do Ciebie: Na pomoc! – a Ty nie wysłuchujesz. Dlaczego ukazujesz mi niegodziwość i przyglądasz się nieszczęściu? Oto ucisk i przemoc przede mną, powstają spory, wybuchają waśnie.
I odpowiedział Pan tymi słowami: „Zapisz widzenie, na tablicach wyryj, by można było łatwo je odczytać. Jest to widzenie na czas oznaczony, lecz wypełnienie jego niechybnie nastąpi; a jeśli się opóźnia, ty go oczekuj, bo w krótkim czasie przyjdzie niezawodnie. Oto zginie ten, co jest ducha nieprawego, a sprawiedliwy żyć będzie dzięki swej wierności”.

Psalm responsoryjny
95, 1-2. 6-9

Refren: Słysząc głos Pana, serc nie zatwardzajcie.

Przyjdźcie, radośnie śpiewajmy Panu,
wznośmy okrzyki ku chwale Opoki naszego zbawienia.
Stańmy przed obliczem Jego z uwielbieniem,
z weselem śpiewajmy Mu pieśni.

Przyjdźcie, uwielbiajmy Go, padając na twarze,
klęknijmy przed Panem, który nas stworzył.
Albowiem On jest naszym Bogiem,
a my ludem Jego pastwiska i owcami w Jego ręku.

Obyście dzisiaj usłyszeli głos Jego
„Niech nie twardnieją wasze serca jak w Meriba,
jak na pustyni w dniu Massa,
gdzie Mnie kusili wasi ojcowie,
doświadczali Mnie, choć widzieli moje dzieła”.

Czytanie z Drugiego Listu św. Pawła Apostoła do Tymoteusza
1, 6-8. 13-14

Najdroższy: Przypominam ci, abyś rozpalił na nowo charyzmat Boży, który jest w tobie od nałożenia moich rąk. Albowiem nie dał nam Bóg ducha bojaźni, ale mocy i miłości oraz trzeźwego myślenia. Nie wstydź się zatem świadectwa Pana naszego ani mnie, Jego więźnia, lecz weź udział w trudach i przeciwnościach znoszonych dla Ewangelii mocą Bożą!
Zdrowe zasady, które posłyszałeś ode mnie, miej za wzorzec w wierze i miłości w Chrystusie Jezusie. Dobrego depozytu strzeż z pomocą Ducha Świętego, który w nas mieszka.

Aklamacja przed Ewangelią: Alleluja, alleluja, alleluja
Słowo Pana trwa na wieki,
to słowo ogłoszono wam jako Dobrą Nowinę.

Słowa Ewangelii według św. Łukasza
17, 5-10
Apostołowie prosili Pana: „Dodaj nam wiary”. Pan rzekł: „Gdybyście mieli wiarę jak ziarnko gorczycy, powiedzielibyście tej morwie: «Wyrwij się z korzeniem i przesadź się w morze», a byłaby wam posłuszna.
Kto z was, mając sługę, który orze lub pasie, powie mu, gdy on wróci z pola: «Pójdź i siądź do stołu»? Czy nie powie mu raczej: «Przygotuj mi wieczerzę, przepasz się i usługuj mi, aż zjem i napiję się, a potem ty będziesz jadł i pił»? Czy okazuje wdzięczność słudze za to, że wykonał to, co mu polecono? Tak i wy, gdy uczynicie wszystko, co wam polecono, mówcie: «Słudzy nieużyteczni jesteśmy; wykonaliśmy to, co powinniśmy wykonać»”.

Kalendarium liturgiczne

Poniedziałek, 3 października
Czytania mszalne: Ga 1, 6-12; Ps 111, 1b-2. 7-10c; Łk 10, 25-37

Wtorek, 4 października
Wspomnienie św. Franciszka z Asyżu
Czytania mszalne: Ga 1, 13-24; Ps 139, 1b-3. 13-15; Łk 10, 38-42

Środa, 5 października
Wspomnienie św. Faustyny Kowalskiej, dziewicy
Czytania mszalne: Ga 2, 1-2. 7-14; Ps 117, 1b-2; Łk 11, 1-4

Czwartek, 6 października
Dzień powszedni albo wspomnienie św. Brunona, prezbitera
Czytania mszalne: Ga 3, 1-5; Ps: Łk 1, 69-75; Łk 11, 5-13

Piątek, 7 października
Wspomnienie Najświętszej Maryi Panny Różańcowej
Czytania mszalne: Ga 3, 7-14; Ps 111, 1b-6; Łk 11, 15-26 albo Łk 1, 46-55 albo Łk 1, 26-38

Sobota, 8 października
Czytania mszalne: Ga 3, 22-29; Ps 105, 2-7; Łk 11, 27-28

fot. PAP/EPA/Vatican Media Handout

Z NAUCZANIA PAPIEŻA FRANCISZKA

MIGRANTÓW NALEŻY PRZYJMOWAĆ
Dzisiaj Kościół obchodzi Światowy Dzień Migranta i Uchodźcy na temat „Budować przyszłość z migrantami i uchodźcami”. Ponówmy wysiłek na rzecz budowania przyszłości według Bożego planu: przyszłości, w której każda osoba znajduje swoje miejsce i jest szanowana; w której migranci, uchodźcy, osoby przesiedlone i ofiary handlu ludźmi mogliby żyć w pokoju i z godnością. Bo Królestwo Boże realizuje się z nimi, bez wykluczenia.
To także dzięki tym braciom i siostrom wspólnoty mogą wzrastać na płaszczyźnie społecznej, ekonomicznej, kulturowej i duchowej, a dzielenie się różnymi tradycjami ubogaca Lud Boży. Zaangażujmy się wszyscy w budowanie bardziej integracyjnej i braterskiej przyszłości! Migrantów należy przyjmować, towarzyszyć im, promować i integrować.

Podczas pobytu w Materze 25 września

DZIEDZICTWO DUCHOWE JANA PAWŁA II
Pozdrawiam serdecznie Polaków. Dziękuję wam za dar modlitwy, którą towarzyszyliście mi podczas mojej pielgrzymki do Kazachstanu. Witam szczególnie uczestników obchodów 40. rocznicy powstania Fundacji Jana Pawła II, ustanowionej przez tegoż mojego Poprzednika. Dziękuję za waszą obecność i zachęcam was, abyście propagowali w świecie jego dziedzictwo duchowe, naśladując świętość jego życia. Niech Bóg wam błogosławi.

Podczas audiencji generalnej 21 września

O UDRĘCZONEJ UKRAINIE
Chciałbym także zwrócić uwagę na straszną sytuację na udręczonej Ukrainie. Kardynał Krajewski pojechał tam po raz czwarty. Wczoraj do mnie zatelefonował. Poświęca czas, aby pomóc im w okolicy Odessy i w całej tej strefie. Powiedział mi o cierpieniu tego ludu, potworności znajdowanych torturowanych zwłok. Zjednoczmy się z tym ludem jakże szlachetnym i udręczonym.

Podczas audiencji generalnej 21 września

MODLITWA O PRZEBACZENIE
Ojcze, prosimy Cię o przebaczenie za poważne zranienie ziemi, za brak szacunku dla kultur tubylczych, za brak szacunku i miłości dla najuboższych, za tworzenie bogactwa bez komunii. Boże żywy, który przez swojego Ducha natchnąłeś serca, ramiona i umysły tych młodych i sprawiłeś, że wyruszyli ku „ziemi obiecanej”, spójrz łaskawie na ich wielkoduszność, ich miłość, ich gotowość do poświęcenia życia dla wielkiego ideału. Błogosław im w ich dążeniach, studiach, marzeniach; towarzysz im w trudnościach i cierpieniach, pomóż im przemienić je w cnotę i mądrość. Wspieraj ich pragnienia dobra i życia, podtrzymuj, gdy się rozczarowują, widząc złe przykłady, niech się nie zniechęcają i idą dalej drogą. Ty, którego Jednorodzony Syn stał się cieślą, daj im radość przemieniania świata miłością, talentem i rękami. Amen.

Podczas spotkania „Ekonomia Franciszka” 24 września

Europa 1922

Ignacy Masny

Niemcy bronią się przed reparacjami i nawiązują współpracę z Rosją, żeby odbudować swoją dominację w Europie. Inflacja niszczy gospodarkę wielu państw. Ukraina jest w całości pod kontrolą sąsiadów. To nie czarny scenariusz przyszłości, ale obraz Europy sprzed stu lat.

11 listopada 1918 r. Niemcy podpisały rozejm w Compiègne. Kończyła się pierwsza wojna światowa, ale na Starym Kontynencie trwał chaos. Od Irlandii po Bosfor wstrząsały nim konflikty międzynarodowe i wewnętrzne przewroty – wśród zwycięzców i przegranych, w dawnych imperiach i nowo powstałych państwach.

Irlandia przeciw Irlandii

Rok 1922 parlament irlandzki rozpoczął ratyfikowaniem traktatu ogłaszającego powstanie Wolnego Państwa Irlandzkiego i kończącego toczącą się od 1919 r. wojnę z Wielką Brytanią o niepodległość. Michael Collins – który jako przywódca IRA (Irlandzkiej Armii Republikańskiej) wywalczył ten sukces – stwierdził po zatwierdzeniu traktatu: „Podpisałem swój wyrok śmierci".

Nie pomylił się. Co prawda w wyniku traktatu zależność Irlandii od Wielkiej Brytanii została bardzo ograniczona, ale Irlandia miała pozostać częścią imperium brytyjskiego, groził jej też podział (utrzymujący się do dziś) na Irlandię Południową i Północną. Część przywódców IRA nie uznała tych ustaleń i doprowadziła do wojny domowej w celu uzyskania całkowitej niezależności i integralności Irlandii. 22 sierpnia Michael Collins wyjechał na inspekcję w rodzinne strony. Wpadł w zasadzkę przygotowaną przez radykalny odłam IRA. Collins rozkazał zatrzymać się i podjąć walkę. W trakcie strzelaniny został trafiony w głowę i zginął na miejscu.

Niemieckie reparacje

10 kwietnia w Genui rozpoczęła się konferencja mająca na celu „ożywienie gospodarcze Europy Środkowo-Wschodniej". Wojna światowa zdewastowała gospodarkę całej Europy. Jak powiedział inicjator konferencji, premier brytyjski David Lloyd George: „gdyby kraje europejskie zebrały swoje bogactwa zgromadzone przez wieki (…) w jedną piramidę, a następnie podpaliły ją, wynik nie mógłby być bardziej kompletny". Najtrudniejsza sytuacja panowała w Niemczech oraz w radzieckiej Rosji, w której do kosztów i zniszczeń wojny światowej doszły jeszcze efekty wojny domowej i bolszewickich reform gospodarczych.

Jednym z głównych tematów konferencji była kwestia niemieckich reparacji, mających wynagrodzić Francji i Belgii straty poniesione w czasie Wielkiej Wojny. 132 miliardy marek w złocie wydawało się gigantyczną sumą. Choć niemieccy eksperci zdawali sobie sprawę, że jest to wydatek możliwy do udźwignięcia, skutecznie przekonywali opinię publiczną, że to zrujnuje ich gospodarkę – z katastrofalnymi skutkami dla reszty Europy. Brytyjczycy starali się zmniejszyć nacisk na Niemcy, ponieważ potrzebowali rynków zbytu dla swoich towarów. W Genui starali się przekonać do swojego stanowiska Francuzów. Bezskutecznie – francuski premier Raymond Poincaré zagroził Niemcom inwazją, jeśli nie zapłacą kolejnej raty zobowiązań.

Zamieszki w czasie Marszu na Rzym, 1922 r.

fot. Narodowe Archiwum Cyfrowe

Jednym z głównych tematów konferencji z 1922 r. była kwestia niemieckich reparacji, mających wynagrodzić Francji i Belgii straty poniesione w czasie Wielkiej Wojny.

Rozwiązane ręce

„Mam ogólną ideę: oni się rozpadają, my stajemy się silniejsi. Nie wiązać rąk" – pisał Włodzimierz Lenin, przywódca radzieckiej Rosji, do szefa rosyjskiej dyplomacji Gieorgija Cziczerina. Tłumaczył w ten sposób swoje stanowisko wobec ofert pomocy gospodarczej, jaką zaoferowali Rosji uczestnicy konferencji w Genui. Odrzucenie przez bolszewików propozycji zachodnich pożyczek oznaczało, że genueński szczyt zakończył się fiaskiem brytyjskiej polityki. Za to Niemcy i Rosja znalazły tam drogę do porozumienia. 16 kwietnia 1922 r. Cziczerin i Walther Rathenau – minister spraw zagranicznych Niemiec – podpisali układ w Rapallo, na mocy którego nastąpiła rezygnacja z wzajemnych roszczeń finansowych oraz nawiązanie pełnych stosunków dyplomatycznych. Był to początek intensywnej współpracy, która doprowadziła m.in. do odbudowy potencjału militarnego Rzeszy Niemieckiej.

Droga do tego była jednak jeszcze daleka. Na razie Niemcy zdawały się być w nieuleczalnym kryzysie. 24 czerwca, gdy Walther Rathenau jechał do siedziby ministerstwa spraw zagranicznych, jego kabriolet został wyprzedzony przez mercedesa.

Zamachowcy zastrzelili Rathenaua z karabinu maszynowego i na wszelki wypadek wrzucili do samochodu granat ręczny. W drugiej połowie 1922 r. przyspieszyła też w Niemczech inflacja. Od lipca do listopada marka straciła na wartości dziesięciokrotnie. Wkrótce miesięczna stopa inflacji osiągnęła niemal 30 tys. proc.

Smyrna płonie

13 września wieczorem podpalono pierwsze domy w dzielnicy ormiańskiej, kolejnego dnia przed świtem płonęła już większość chrześcijańskich dzielnic Smyrny – dzisiejszego Izmiru, portu nad Morzem Egejskim. Brytyjski reporter, obserwujący pożar ze statku stojącego w porcie, pisał: „widzę nieprzerwaną ścianę ognia, długą na dwie mile (…). Morze rozświetla miedzianoczerwona poświata, co jednak najgorsze, z ust zbitego tłumu tysięcy uchodźców kulących się na wąskim nabrzeżu, pomiędzy nadciągającą śmiercią w ogniu a głębią wody, dochodzą nieustanne okrzyki czystego przerażenia, które rozchodzą się na wiele mil”.

Tak kończyła się turecka kontrofensywa przeciw Grekom, rozpoczęta niecałe trzy tygodnie wcześniej. Grecja, która należała do grona zwycięzców I wojny światowej, marzyła o stworzeniu potęgi na gruzach pokonanego Imperium Osmańskiego. W tym czasie w Turcji wybitny mąż stanu Mustafa Kemal, zwany Ataturkiem, stworzył jednak nowoczesne narodowe państwo tureckie, które zdołało się oprzeć trwającej od 1919 r. greckiej inwazji. W 1922 r. Grecy zajmowali już pozycję blisko Ankary, ale 30 sierpnia armia turecka zmusiła ich do odwrotu. Uciekający żołnierze stosowali okrutne represje wobec tureckiej ludności. Za ich zbrodnie zapłacili cywile. Tysiące Greków i Ormian uciekło do Smyrny przed tureckim odwetem, licząc na pomoc z okrętów państw zachodnich stojących w porcie lub na ewakuację. Ewakuowano tylko żołnierzy, cywilów pozostawiono na łaskę i niełaskę zdobywców. W rzezi chrześcijan w Smyrnie zginęło wówczas z rąk Turków, zależnie od szacunków, od 12 do 30 tys. osób.

Faszyzm i komunizm

Polityka Mustafy Kemala w Turcji była ważną inspiracją dla Benita Mussoliniego. Kiedy w Turcji trwały jeszcze masowe mordy na Grekach, przyszły duce przygotowywał się do przejęcia władzy we Włoszech. Kraj był terroryzowany przez bojówki różnych partii – od 1919 do 1922 r. ofiarą przemocy politycznej padło w tym kraju ok. 3 tys. osób. Najsilniejsza i najbardziej bezkarna była bojówka partii Mussoliniego, tzw. Czarne Koszule. W październiku 1922 r. Mussolini postanowił przeprowadzić zamach stanu. 27 października jego zwolennicy rozpoczęli tzw. marsz na Rzym. W samym marszu wzięło udział mniej niż 30 tys. osób, włoska armia mogłaby więc bez trudu go rozproszyć. Jednak partia faszystowska liczyła wtedy już 700 tys. członków, więc stanowiła siłę, z którą trzeba było się liczyć. Z drugiej strony prawicowe partie obawiały się socjalistycznej rewolucji, a faszyści skutecznie socjalistów zwalczali. Wiktor Emanuel III, król Włoch, 29 października zlecił Mussoliniemu misję utworzenia nowego rządu.

Obawa dużej części Włochów przed rosnącym w siłę ruchem komunistycznym była jedną z głównych przyczyn sukcesu faszystów. Europa po I wojnie światowej była świadkiem rewolucji socjalistycznych w Niemczech i na Węgrzech. W 1922 r. ta groźba wciąż wisiała nad wieloma państwami Europy, zwłaszcza że było już jasne, iż bolszewicy utrzymają się przy władzy w krajach na wschód od Polski. 30 grudnia w Moskwie marionetkowe republiki radzieckie: ukraińska, białoruska i zakaukaska stworzyły razem z bolszewicką Rosją nowe państwo – Związek Socjalistycznych Republik Radzieckich. Tak kończył się w Europie rok 1922.

Autorem artykułu „Uczta Sybiraków” w nr. z 18 września br. był Ignacy Masny. Za błędny podpis autora i Czytelników przepraszamy.

Grażyna Rybak

Węzły chłonne a szczepienia

Szczepionki, nawet żywe, są na ogół dobrze tolerowane przez organizm dziecka. Jednym ze znanych, łagodnych odczynów poszczepiennych (NOP) jest powiększenie węzłów chłonnych – limfadenopatia. Im młodsze dziecko, tym większy niepokój rodziców. Po zaszczepieniu noworodka przeciwko gruźlicy szczepionką BCG taki odczyn może pojawić się 6–12 tygodni później (mniej niż u 1 proc. niemowląt). Rodzice zauważają powiększenie węzłów pachowych po stronie lewej, gdyż BCG szczepimy w lewe ramię.

Nie wymaga to natychmiastowej interwencji medycznej, ale czujnej obserwacji. Guzek pod pachą w kolorze skóry sugeruje prosty odczyn węzłowy. Ropny odczyn węzłowy podejrzewamy, gdy przez skórę prześwieca ropa lub tworzy się przetoka, z której sączy się biaława wydzielina. Najczęściej jednak serowata treść powstaje wskutek zakażenia węzła prątkami pochodzącymi z BCG. Posiewy materiału pobranego z takich węzłów, w poszukiwaniu ropnych bakterii, na ogół nie wykazują obecności bakterii typowych dla ropnego zapalenia węzłów – gronkowców lub paciorkowców. Są dodatnie na obecność prątków BCG. Pragnę zatem uspokoić rodziców, że u zdecydowanej większości dzieci limfadenopatia po BCG wymaga jedynie obserwacji.

Czasami wdraża się działanie inwazyjne, np. aspirację zmiany, interwencję chirurgiczną, leczenie przeciwprątkowe, ale nie ma jasnych danych naukowych, że jest to korzystne dla dziecka.

Taki odczyn węzłowy nie wymaga też rutynowej diagnostyki w kierunku niedoboru odporności, gdyż na ogół wiąże się ze zbyt głębokim podaniem szczepienia BCG lub bliską lokalizacją węzłów. Kolejne szczepienia można i należy wykonywać w terminie według zasad kwalifikacji: dziecko nie ma gorączki, zmian skórnych, narastającego powiększenia węzłów, cech infekcji, innych objawów niepokojących.

Warto, by rodzice wiedzieli, że taka limfadenopatia jest odczynem charakterystycznym wyłącznie dla szczepienia BCG. Inne szczepionki nie są w stanie wywołać zapalenia węzła. Interwencja chirurgiczna jest potrzebna wyjątkowo, gdy powstanie ropień lub zaburzeniu ulega zakres barku. Przez 30 lat mojej pracy interwencji chirurga potrzebowało dwoje niemowląt, a odczyn nie zostawił trwałych powikłań.

Powiększony węzeł może się wchłonąć lub „przybliża się” do skóry – powstaje przetoka i dochodzi do samoistnego opróżnienia serowatej zmiany. Należy zadbać o higienę miejsca, stosując preparat dezynfekujący aż do wygojenia się. Opróżniony węzeł stopniowo się zmniejsza aż do całkowitego wchłonięcia się.

Rokowanie w każdej z tych sytuacji jest zazwyczaj dobre. Samo powiększenie węzłów po szczepieniu BCG nie jest też wskazaniem do leczenia przeciwprątkowego. Natychmiastowej konsultacji lekarskiej wymagają natomiast dzieci z objawami sugerującymi nadkażenie bakteryjne, czyli: gorączką, powiększeniem węzłów nadobojczykowych (objaw alarmowy), nagłym rumieniem przetoki, powiększaniem się zmiany, nasilonym sączeniem wydzieliny. Jednak jak pisałam wcześniej, takie sytuacje zdarzają się bardzo rzadko.

Autorka jest specjalistą pediatrii

O innowacjach wymieniających

dr hab. Tomasz Korpysz

Dodawanie i odejmowanie elementów związków frazeologicznych nie są jedynymi typami błędów związanych z zasadą stałości składu tych konstrukcji i ich utrwaleniem w języku. Bardzo często spotykamy się także ze zjawiskiem wymieniania członów (powstałe w ten sposób połączenia wyrazowe nazywane są innowacjami wymieniającymi). Rozmaite są przy tym przyczyny tworzenia takich zmodyfikowanych połączeń przez nadawców, zwykle jednak po prostu nie znają oni kanonicznej postaci frazeologizmu lub też uważają, że jakiś element bez żadnych konsekwencji może zostać zastąpiony przez swój synonim lub słowo w jakiś sposób (przede wszystkim znaczeniowo) powiązane. To dlatego bardzo często spotykamy chociażby **ciężki orzech do zgryzienia* (zamiast *twardego orzecha do zgryzienia*), **czubek góry lodowej* (zamiast *wierzchołka góry lodowej*), *drakońskie *środki* (zamiast *drakońskich praw / przepisów / kar*), **wielką rybę* (zamiast *grubej ryby*), **osiąść na laurach* (zamiast *spocząć na laurach*), *pasuje jak *osioł do karety* (zamiast *pasuje jak wół do karety*), **pierwsza jaskółka wiosny nie czyni* (zamiast *jedna jaskółka wiosny nie czyni*) itp.

Czasem pomyłka wynika z podobieństwa formalnego zamienianych wyrazów (niekiedy można wówczas mówić o myleniu tzw. paronimów, o których niegdyś na tych łamach pisałem). Dzieje się tak szczególnie wówczas, gdy w kanonicznej postaci związku frazeologicznego występują wyrazy rzadkie, archaiczne, mające odmienną niż dzisiaj łączliwość lub też o innym niż współczesne znaczeniu. Myślę, że wielu czytelników „Idziemy" spotkało się np. z następującymi zmodyfikowanymi frazeologizmami *komuś się noga *podwinęła / *podwinie* (zamiast *komuś się noga powinęła/powinie*), *mądrej głowie dość *po słowie* (zamiast *mądrej głowie dość dwie słowie*), *nie *zasypywać gruszek w popiele* (zamiast *nie zasypiać gruszek w popiele*), *oddać komuś ostatnią *przysługę* (zamiast *oddać komuś ostatnią posługę*), *płakać *żywymi łzami* (zamiast *płakać rzewnymi łzami*) czy *zapisać się złotymi *głoskami* (zamiast *zapisać się złotymi zgłoskami*). Rzecz jasna, niejednokrotnie innowacje wymieniające są dokonywane świadomie i celowo, np. w funkcji humorystycznej (choćby w dowcipach) czy też po to, by dostosować konstrukcję do sytuacji komunikacyjnej, do treści i okoliczności danej wypowiedzi (np. *wyjść obronną łapą z kłopotów* w artykule o wyleczonym psie). Często dzieje się tak w tekstach artystycznych: kiedy np. w opowiadaniu Stanisława Lema czytamy, że coś *znika z powierzchni planety*, to doskonale rozumiemy motywację zamiany *ziemi* na *planetę* i nie traktujemy tej innowacji jako błędu. Czasem podobne konstrukcje pełnią funkcję intrygujących tytułów książek, np. *Gdzie diabeł mówi… do usług* (tytuł powieści Joanny Olech) czy *Tam gdzie diabeł mówi „buenas noches"* (tytuł książki Doroty Teresy Ponikiewskiej). Jeszcze częściej takie modyfikacje wykorzystywane są w tytułach gazetowych: ich funkcją jest wówczas przede wszystkim przyciągnięcie uwagi czytelników, skłonienie ich do zatrzymania się na danym artykule. Pamiętam pewien tytuł sprzed wielu lat: *Ostatnia Belka ratunku*, który w oczywisty sposób nawiązywał do ówczesnego ministra Marka Belki, a zarazem był czytelną innowacją frazeologizmu *ostatnia deska ratunku*.

Dodatek do opału

Edyta Pisarczyk-Kulon

Od 20 września 2022 r. można składać wnioski o dofinansowanie do zakupu opału innego niż opał stały, np. węgiel, tj. na zakup peletu, drewna, gazu LPG czy oleju opałowego. Zgłoszenie lub wpisanie głównego źródła ciepła do centralnej ewidencji emisyjności budynków będzie miało znaczenie przy ubieganiu się o kwotę dofinansowania.

Wniosek o wypłatę dodatku dla gospodarstw domowych składa się w terminie do 30 listopada 2022 r. Wnioski złożone po tym dniu nie będą rozpatrywane. Wniosek o wypłatę dodatku dla gospodarstw domowych składa się w gminie właściwej ze względu na miejsce zamieszkania osoby, która składa wniosek. Dodatek dla gospodarstw domowych wypłaca się w terminie miesiąca od dnia złożenia wniosku o jego wypłatę.

Wniosek o wypłatę dodatku dla gospodarstw domowych składa się na piśmie lub za pomocą środków komunikacji elektronicznej. W przypadku złożenia wniosku za pomocą środków komunikacji elektronicznej wniosek ten opatruje się kwalifikowanym podpisem elektronicznym, podpisem zaufanym albo podpisem osobistym.

Dodatek do zakupu opału wynosi 3000 zł, gdy głównym źródłem ciepła jest kocioł na paliwo stałe zasilany peletem drzewnym albo innym rodzajem biomasy, z wyłączeniem drewna kawałkowego. Dodatek w wysokości 1000 zł przysługuje, gdy głównym źródłem ciepła jest kocioł na paliwo stałe, kominek, koza, ogrzewacz powietrza, trzon kuchenny, piecokuchnia albo piec kaflowy na paliwo stałe, zasilane drewnem kawałkowym. Dodatek w kwocie 500 zł przysługuje, gdy głównym źródłem ciepła jest kocioł gazowy zasilany skroplonym gazem LPG. Dodatek w wysokości 2000 zł przysługuje, jeżeli głównym źródłem ciepła jest kocioł olejowy.

Na potrzeby składania wniosków o wypłatę dodatku dla gospodarstw domowych w ustawie przyjęto po pierwsze, że jedna osoba może wchodzić w skład tylko jednego gospodarstwa domowego. Po drugie, że gospodarstwo domowe może otrzymać dodatek z tytułu wykorzystania wyłącznie jednego źródła ciepła.

Ustawa definiuje gospodarstwo domowe jednoosobowe jako osobę fizyczną samotnie zamieszkującą i gospodarującą, tzn. prowadzącą gospodarstwo domowe. A gospodarstwo domowe wieloosobowe tworzą osoba fizyczna oraz osoby z nią spokrewnione lub niespokrewnione pozostające w faktycznym związku, wspólnie z nią zamieszkujące i gospodarujące.

Jeżeli pod jednym adresem zamieszkuje więcej niż jedno gospodarstwo domowe, jeden dodatek dla gospodarstw domowych przysługuje dla wszystkich gospodarstw domowych zamieszkujących pod tym adresem. W przypadku gdy wniosek o wypłatę dodatku dla gospodarstw domowych złożono dla więcej niż jednego gospodarstwa domowego, mających ten sam adres miejsca zamieszkania, to dodatek otrzyma wnioskodawca, który złożył wniosek jako pierwszy. Pozostałe wnioski nie będą rozpatrywane.

Autorka jest radcą prawnym

fot. PAP/Leszek Szymański

Polska wygrała z Walią

Polska wygrała 1:0 z reprezentacją Walii po golu Karola Świderskiego. Kapitalną asystą przy trafieniu napastnika popisał się Robert Lewandowski. Choć przeciwnicy dążyli do wyrównania, świetnie w tym meczu bramki bronił Wojciech Szczęsny.

fot. Wikipedia

Katar ze wsparciem

Turcja zadeklarowała delegowanie do Kataru trzech tysięcy policjantów – będą pilnować porządku i wpierać lokalne władze w zabezpieczeniu obiektów sportowych oraz hoteli w czasie piłkarskich mistrzostw świata. Największa impreza w świecie piłki nożnej rozpocznie się 20 listopada, a zakończy 18 grudnia, tydzień przed świętami Bożego Narodzenia.

Mobilizacja a sport

fot. PAP/EPA/Anatoly Maltsev

Ogłoszona w Rosji przez Władimira Putina częściowa mobilizacja zaczyna wpływać także na tamtejszy sport. Jak informują media, jedno ze spotkań krajowego pucharu, planowane na 5 października, prawdopodobnie nie dojdzie do skutku, dlatego że część piłkarzy trafiła na listy mobilizacyjne.

Siatkarskie święto

Do 15 października potrwają mistrzostwa świata w siatkówce kobiet 2022. Impreza odbędzie się w sześciu miastach: Arnhem, Rotterdamie, Apeldoornie, Gdańsku, Łodzi i Gliwicach. Łącznie rozegranych zostanie sto spotkań. Trzymamy kciuki za polską reprezentację.

fot. FB/Polska siatkówka

ZDERZENIA

Mariusz Jankowski

Takie na autostradzie czy nawet zwykłej drodze, niekoniecznie szybkiego ruchu, bywają śmiertelnie niebezpieczne. Przeżyłem za kółkiem dwa zderzenia na ulicach Warszawy i będę je pamiętał do końca życia. Na szczęście skończyło się na strachu. W świecie sportu do zderzeń (różnego rodzaju, niekoniecznie tych fizycznych) dochodzi bardzo często. I ich efekty są oczywiście bolesne. Ten ból czują obie strony lub tylko ta przegrywająca.

W jeździe na żużlu mamy mistrza świata. Bartosz Zmarzlik to dla rywali prawdziwy postrach. Od 2019 r. już trzykrotnie został najlepszym żużlowcem globu. I wcale a wcale nie dziwi mnie fakt, że kibice czarnego sportu znad Wisły gotowi są nosić go na rękach. Zasługuje na to bez dwóch zdań. Gdybym jednak chciał zestawić, zderzyć jego dokonania na przykład z tegorocznymi wynikami piłkarskiej reprezentacji Polski, to… przede wszystkim byłoby to nie w porządku. Po prostu nie da się porównać sportu indywidualnego z drużynowym. Zmarzlik prezentuje klasę światową. Nasza piłkarska kadra od najlepszych wyraźnie odstaje, ale już na przykład jej kapitan to także klasa światowa. Zmarzlik dziś może chodzić dumny, a piłkarze po bolesnej lekcji od reprezentacji Holandii mają sporo zmartwień przed mundialem. Biało-czerwoni zderzyli się z pomarańczową piłkarską maszyną. Oranje to dziś jeden z kandydatów do medali w Katarze. I mecz na Stadionie Narodowym boleśnie pokazał nam miejsce w szeregu. Nie chcę siać paniki, nie chcę lamentować. Staram się spojrzeć na te wydarzenia na chłodno. A w chłodnej głowie rodzi się obraz drużyny mającej indywidualności. Wspomniany już Robert Lewandowski, Piotr Zieliński czy Wojciech Szczęsny to piłkarze z „topu". Poradziliby sobie w każdej drużynie – czy to klubowej, czy reprezentacyjnej. Kilku innych piłkarzy próbuje iść ich śladami. Na razie są to jednak tylko próby. Dlatego w naszej kadrze zwyczajnie brakuje jakości. Nie zazdroszczę selekcjonerowi, bo wobec kłopotów kadrowych Szymona Żurkowskiego, kontuzji Jakuba Modera czy dopiero wracającego do pełni sił Krystiana Bielika w środku pomocy powstała spora wyrwa. I do mundialu trudno będzie ją wypełnić. Mamy indywidualności (nie ma ich za wiele), lecz nie mamy dobrej drużyny. Dlatego na mistrzostwa świata czekam z niepokojem. Chciałbym zobaczyć w Katarze dobrze grającą reprezentację Polski. I chociaż nie wiem, czy tak się stanie, mimo wszystko wierzę, że… będzie lepiej. Wierzę, że nie rozpoczniemy turnieju od bolesnego zderzenia z Meksykiem, po którym nie będzie co zbierać. Dlaczego tak się dzieje? Bo serce kibica zawsze stara się oszukać rozum.

Autor jest dziennikarzem TVP

Koniec kariery

Roger Federer zakończył karierę sportową. 41-letni tenisista bardzo aktywnie angażował się w działalność charytatywną: założył fundację pomagającą w edukacji biednym i chorym dzieciom z krajów afrykańskich.

fot. Wikipedia

ROZMARYN

Barbara Wiśniowska

Na sklepowej półce herbatka sypana o smaku mango i rozmarynu wyglądała zachęcająco, ale w smaku okazała się gorzka. Nic dziwnego, rozmaryn jest troszkę gorzki. Męczyłam się z nią długo, aż pewnego dnia zauważyłam, że syn polał nią kurczaka. To był strzał w dziesiątkę, pewnie nasz kurczak już zawsze będzie miał smak mango i rozmarynu.

Nawet nie wiedziałam, że rozmaryn jest bardzo zdrowy. Odtąd będę stosować go częściej, bo działa przeciwwirusowo, przeciwbakteryjnie, grzybobójczo, wykrztuśnie i przeciwzapalnie, a ja mam dość zapadania na drobne przeziębienia. Poprawia nastrój. Wspomaga trawienie i wydzielanie żółci. Wzmacnia organizm, podnosi sprawność, nawet u osób starszych. Zmniejsza stany skurczowe obwodowych naczyń krwionośnych. Wykorzystuje się go także podczas zapalenia stawów, zainfekowania paciorkowcami i gronkowcami, w cukrzycy, przeziębieniu, katarze, grypie, stwardnieniu rozsianym, zapaleniu pęcherza, stanach wyczerpania, żylakach, rozstępach, bólach mięśni, wypadaniu włosów, problemach kobiecych. Na niektóre dolegliwości działa już wdychanie jego zapachu. Nie powinny go przyjmować osoby w ciąży, karmiące, cierpiące na nadciśnienie, wrzody i zapalenie jelita grubego oraz małe dzieci. Nie należy go przedawkować, olejek w stanie czystym może podrażnić skórę.

Od czasów antycznych rozmaryn był kojarzony z miłością i wiernością, wzmianki na ten temat pojawiają się nie tylko w piosenkach ludowych, ale i w dziełach Szekspira. Dawniej panny do ślubu szły w rozmarynowych wiankach.

Bardzo smaczny jest rozmaryn suszony, ale jeszcze lepszy – świeży, prosto z doniczki.

fot. Barbara Wiśniowska

KURCZAK – MANGO – ROZMARYN

Składniki: Cały kurczak bez podrobów ■ 200 g musu jabłko – brzoskwinia – mango ■ 2 łyżeczki soli ■ półtorej szklanki soku o smaku mango ■ 2 łyżeczki rozmarynu ■ łyżeczka imbiru

Sposób przygotowania: Kurczaka kładziemy w naczyniu żaroodpornym. Najpierw polewamy sokiem, następnie gęstym musem. Solimy z góry, a przyprawy wsypujemy do soku na dno naczynia. Pieczemy w piekarniku nagrzanym do 160 stopni przez 3 godziny, tylko na dolnej grzałce. Na koniec możemy włączyć górną grzałkę na 10 minut na 180 stopni (ale nie przypalmy dania zbyt blisko grzałki).

KRZYŻÓWKA Z HASŁEM Siostry Honoraty

POZIOMO

1 A – odmiana jabłoni
1 G – brak skromności
2 E – duża ciężarówka
3 A – pensja dla aktora
3 G – włókno manilskie
6 A – kochanka Nerona
6 H – rów obronny
8 C – wesoły wierszyk
9 A – osad rzeczny
9 G – samice jeleni
10 E – model Fiata
11 A – gra na scenie
11 G – pieśń religijna

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K
1											
2											
3											
4											
5											
6											
7											
8											
9											
10											
11											

PIONOWO

A 1 – wyzyskuje innych
C 1 – pruski związek
C 8 – instrument dęty
D 3 – odprawianie Mszy
E 1 – olejek różany
E 8 – azjatycka rzeka
F 4 – brat Prometeusza
G 1 – czysty przypadek
G 8 – metalowe odpadki
H 3 – modli się na pokaz
I 1 – mapa drogowa
I 8 – kananejska bogini
K 1 – baner demonstranta

Hasło do odczytania w zaznaczonym wierszu

Rozwiązania prosimy nadsyłać do 14 października na adres redakcji „Idziemy". Wylosowanych autorów poprawnych odpowiedzi nagrodzimy książkami.

TVP 1

05.05 Sprawa dla reportera; **06.00** Słownik polsko@polski; **06.25** wojsko-polskie.pl (39) – reportaż; **06.55** Słowo na niedzielę; **07.00** Transmisja Mszy świętej z sanktuarium Bożego Miłosierdzia w Łagiewnikach; **08.00** Tydzień; **08.30** Zakochaj się w Polsce (263); **09.05** Czas w las – magazyn; **09.35** Okrasa łamie przepisy – magazyn kulinarny; **10.10** Klasztorne smaki według Remigiusza Rączki; **10.45** Zmiennicy (3) – serial TVP; **11.55** Między ziemią a niebem; **12.00** Anioł Pański; **12.15** Między ziemią a niebem; **12.50** Misja Zambia – Wyciągamy pomocną dłoń – cykl reportaży; **13.15** BBC w Jedynce: Serengeti II (1) – serial dok.; **14.15** Z pamięci: Wilam Horzyca; **14.25** Weterynarze z sercem; **15.05** Komedia małżeńska – komedia; **17.00** Teleexpress; **17.20** Pogoda; **17.30** Jaka to melodia? – teleturniej muzyczny; **18.30** Wojenne dziewczyny (55) – serial TVP; **19.25** Sport

19.30 Wiadomości
20.05 Pogoda
20.15 Wojenne dziewczyny (56) – serial TVP
21.15 Rolnik szuka żony – reality show
22.20 Zakochana Jedynka: Nie powiesz nikomu? – film fabularny, USA 2019, reż.: Elise Durn, wyk.: Alexandra Daddario, Tyler Hoechlin, David Ebert
24.00 Greenland – film fabularny, USA 2020, reż.: Ric Roman Waugh, wyk.: Gerard Butler, Morena Baccarin, Roger Dale Floyd, Scott Glenn, Randal Gonzalez
02.05 Mściciel – film akcji, USA 2005, reż.: Philippe Martinez, wyk.: Jean-Claude Van Damme, Lisa King, Valerie Tian
03.40 Jaka to melodia? – teleturniej muzyczny
04.20 Z pamięci: Wilam Horzyca
04.25 Zakończenie dnia

TVP 2

05.55 Barwy szczęścia (2666); **06.25** Barwy szczęścia (2667); **07.00** M jak miłość (1673); **07.55** Pytanie na śniadanie – w tym: Pogoda Flesz; **11.00** Polska od kuchni – Miss Wdzięku (9) – widowisko; **11.30** The Voice of Poland XIII – Bitwa (11) cz. I – widowisko muzyczne; **12.45** The Voice of Poland XIII – Bitwa (11) cz. II – widowisko muzyczne; **14.00** Familiada – teleturniej; **14.35** Koło fortuny – teleturniej; **15.15** Szansa na sukces. Opole 2023 (1). Edyta Górniak – widowisko muzyczne; **16.15** Tak to leciało! (5) – teleturniej muzyczny; **17.05** Lajk!; **17.30** Rodzinka.pl (277) – serial komediowy TVP, reż.: Patrick Yoka, wyk.: Agata Kulesza, Jacek Braciak, Magdalena Stużyńska, Olga Kalicka, Małgorzata Kożuchowska, Tomasz Karolak; **18.00** Panorama; **18.20** Va Banque (specjalny) – teleturniej; **18.55** Na sygnale (386) – serial fabularyzowany TVP; **19.25** Na sygnale (387) – serial fabularyzowany TVP

20.00 Postaw na milion (295)
21.00 Idol – film obyczajowy, USA 2015, reż.: Dan Fogelman, wyk.: Al Pacino, Annette Benning
23.00 Kino bez granic: W kręgu przemocy – dramat, Belgia/Francja 2017, reż.: Gilles Bourdos, wyk.: Alice Isaaz, Vincent Rottiers, Carlo Brandt
00.55 Jasminum – film obyczajowy, reż.: Jan Jakub Kolski, wyk.: Grażyna Błęcka-Kolska, Wiktoria Gąsiorowska, Janusz Gajos, Krzysztof Pieczyński, Monika Dryl, Patrycja Soliman, Grzegorz Damięcki, Krzysztof Globisz, Franciszek Pieczka
02.50 Nie ma nas w domu – film fabularny, Wielka Brytania/Francja/Belgia 2019, reż.: Ken Loach, wyk.: Kris Hitchen, Dobbie Honeywood, Rhys Stone
04.30 Zakończenie dnia

TVP Info

05.55 Powitanie; **06.00** Serwis Info Poranek, w tym: Wstaje dzień, Info Poranek, Pogoda, relacje korespondentów; **06.24** Pogoda; **06.31** Info Poranek; **06.52** Pogoda; **07.01** Info Poranek; **07.23** Pogoda; **07.31** Info Poranek; **07.51** Pogoda; **07.59** Info Poranek; **08.22** Pogoda; **08.30** W Kontrze; **09.15** Info Poranek; **09.41** Pogoda; **09.50** Woronicza 17; **10.59** Info Dzień weekend; **11.22** Pogoda; **11.29** Info Dzień weekend; **11.50** Salon dziennikarski; **12.30** Serwis Info Dzień weekend; **12.52** Pogoda; **12.59** Serwis Info Dzień weekend; **13.29** Info Dzień weekend; **13.52** Pogoda; **13.59** Info Dzień weekend; **14.29** Info Dzień weekend; **14.53** Pogoda; **15.00** Debata Senior; **15.29** Serwis Info Dzień weekend; **15.54** Pogoda; **16.00** Okiem Wiary; **16.29** Info Dzień weekend; **17.00** Teleexpress; **17.15** Teleexpress Extra; **17.30** Teleexpress na deser; **17.45** Info Dzień weekend; **18.00** Panorama; **18.18** Info Wieczór weekend; **18.25** Studio Zachód; **18.50** INFO V4+; **19.05** Głębia ostrości

19.30 Wiadomości
19.58 Gość Wiadomości
20.13 Minęła 20
21.00 W pełnym świetle
21.24 Serwis Info Wieczór weekend
21.42 Pogoda
21.50 Strefa starcia
23.00 INFO Wieczór
23.55 Serwis Info Wieczór weekend
00.03 Wiadomości
00.31 Gość Wiadomości
00.52 Pogoda
01.05 Woronicza 17
02.15 Minęła 20
03.05 Pogoda
03.10 INFO V4+
03.35 Głębia ostrości
04.05 Powstania Śląskie... Muzyczne historie
05.13 Agrobiznes – podsumowanie

TV TRWAM

05.00 Głos serca; **05.45** Św. Józef – patron na trzecie tysiąclecie; **06.00** Jestem mamą; **06.15** Filmowe życiorysy; **07.40** Kartka z kalendarza – Powstanie Warszawskie; **07.45** Ocalić od zapomnienia; **07.55** Poczet Wielkich Polaków; **08.00** Słowo życia; **08.05** Polski Punkt Widzenia; **08.25** Święty na każdy dzień; **08.30** Z Parlamentu Europejskiego; **09.00** Prymas Stefan Wyszyński; **09.10** Spotkanie z Magdą Buczek; **09.15** Manna z Nieba; **09.30** Msza święta z Jasnej Góry; **10.35** Przegląd Katolickiego Tygodnika „Niedziela"; **10.40** Próba wiary; **11.30** Zapiski ze świętości Prymasa Tysiąclecia; **12.00** Anioł Pański z Ojcem Świętym Franciszkiem; **12.15** Papież Polak do Rodaków; **12.45** Św. Jan Paweł II – Przyjaciel Lublina; **14.15** Dar powołania; **14.40** Drzwi do lasu; **15.00** Wieś – to też Polska; **16.00** Informacje dnia; **16.10** Koncert życzeń; **16.45** Chcę żyć; **17.00** Zostań Żołnierzem RP; **17.15** Na grzyby; **17.30** Sól Ziemi; **17.55** Poczet Wielkich Polaków; **18.00** Anioł Pański

18.05 Informacje dnia
18.15 Rozmowy niedokończone
19.25 Święty na każdy dzień
19.30 Moja katolicka rodzina
20.00 Informacje dnia
20.20 Różaniec
20.50 Myśląc Ojczyzna
21.00 Apel Jasnogórski z kaplicy Cudownego Obrazu Matki Bożej na Jasnej Górze – transmisja
21.20 Informacje dnia
21.40 Retrospekcja
21.45 Stan Bezpieczeństwa Państwa – program publicystyczny
21.55 Mali Bracia Ubogich
22.50 Muzyczne chwile
23.00 Jak my to widzimy – z daleka widać lepiej
23.30 Tam, gdzie Bóg płacze
00.00 Programy powtórkowe

TVP HISTORIA

06.45 Był taki dzień – 2 października; **06.55** Cud na Nowolipkach – film dok.; **08.00** Msza greckokatolicka; **09.05** Wiedźmin (3) – serial fantastyczno-przygodowy; **09.55** Informacje kulturalne; **10.10** W kotle historii; **10.45** Ci cholerni Polacy. Lotnictwo polskie 1939–1945 (5); **11.10** Przestrzeń pamięci; **11.45** Wynalazki, które zmieniły świat – Smartfon (6); **12.45** Tropikalne wyspy świata 1. Madagaskar – serial dok.; **13.45** Wojownicy czasu; **14.25** Winnetou – w Dolinie Śmierci – serial przygodowy; **16.30** Giganci historii; **17.25** Noce i dnie (3) – serial TVP; **18.25** Historia Mediów: Media story – Nie wszystko wolno; **19.00** Mumie starożytnego Egiptu – Tajemnica śmierci walecznego faraona (1); **20.00** Tajne akta III Rzeszy (5); **21.00** Most na Renie – dramat wojenny; **23.05** Kanał – dramat wojenny, reż.: Andrzej Wajda, wyk.: Teresa Iżewska, Tadeusz Janczar, Wieńczysław Gliński, Stanisław Mikulski, Emil Karewicz, Tadeusz Gwiazdkowski, Władysław Sheybal, Teresa Berezowska, Zofia Lindorf, Jan Englert; **00.50** Szerokie tory; **01.25** Zakończenie dnia

TVP KULTURA

07.00 Laureaci Konkursu im. H. Wieniawskiego – Agata Szymczewska; **08.00** Liturgia prawosławna; **09.10** Wschodzące gwiazdy baletu – Rekrutacja – serial dok.; **09.45** Wschodzące gwiazdy baletu. Pięć lat później – Taniec klasyczny – serial dok.; **10.25** Robin z Sherwood (5); **11.30** Informacje kulturalne; **12.00** Trzeci punkt widzenia; **12.40** Cudowny chłopak – film obyczajowy; **14.40** Wędrowiec Polski; **15.20** Barbara Hannigan. Late Night Concert; **16.50** Zaginione – odnalezione; **17.15** Niedziela z... twórczością Agnieszki Osieckiej; **18.05** Niedziela z... – Czy te oczy mogą kłamać – piosenki Agnieszki Osieckiej śpiewa zespół Raz Dwa Trzy; **19.05** Rozmowy o zmierzchu i świcie (1) – program dok.; **19.30** Informacje kulturalne; **20.00** Tess – film fabularny; **22.55** Scena muzyczna – Piotr Sałajczyk – Weinberg/Szymanowski – koncert; **24.00** Trzeci punkt widzenia; **00.40** Havel – film fabularny; **02.35** Dobre chęci – film anim.; **02.45** Surogat – film anim.; **03.00** Nasz wehikuł czasu – film dok.; **04.35** Informacje kulturalne; **04.55** Legendy Rocka: Glam Rock; **05.50** Zakończenie dnia

TVN

05.20 Uwaga!; **05.40** Ukryta prawda (927); **06.30** Kuchenne rewolucje 12 (10); **07.25** Nowa Maja w ogrodzie 6 (30); **07.55** Akademia ogrodnika (30); **08.00** Dzień Dobry TVN; **11.30** Co za tydzień; **12.15** Mam talent 14 (5); **14.05** Harry Potter i czara ognia – film przygodowy, USA/Wielka Brytania 2005, reż.: Mike Newell, wyk.: Emma Watson, Rupert Grint, Brendan Gleeson, Michael Gambon, Alan Rickman, Ralph Fiennes, Miranda Richardson, Robert Pattinson, Daniel Radcliffe; **17.25** Lego Masters 3 (1); **19.00** Fakty; **19.25** Sport; **19.30** Kronika Speedway Grand Prix (10); **19.35** Pogoda (9018); **19.45** Uwaga!; **20.00** MasterChef 11 (5); **21.35** Tajemnica zawodowa 2 (5) – serial; **22.45** Kod Merkury – film sensacyjny, USA 1998, reż.: Harold Becker, wyk.: Bruce Willis, Alec Baldwin, Miko Hughes, Chi McBride, Kim Dickens, Peter Stormare; **00.55** Kuchenne rewolucje 25 (5); **01.55** Zabójcza broń 3 (3) – serial; **03.00** Noc Magii; **04.25** Uwaga!; **04.45** Zamieszkać na plaży (2)

POLSAT

06.00 Nowy dzień z Polsat News; **06.55** Louis i obcy – film familijny; **08.50** Garfield – komedia familijna, USA 2004; **10.35** Karate Kid – film familijny, USA/Chiny 2010, reż.: Harald Zwart, wyk.: Jaden Smith, Jackie Chan, Yu Rongguang, Taraji P. Henson, Han Wenwen; **13.40** Ninja Warrior Polska (40); **15.40** Twoja Twarz Brzmi Znajomo (170); **17.40** Ślubne pogotowie Izabeli Janachowskiej (5); **18.50** Wydarzenia; **19.20** Sport; **19.25** Pogoda; **19.30** Państwo w Państwie (455); **20.00** Kabaret na żywo. Młodzi i Moralni. (111); **22.10** Love Island. Wyspa miłości (209); **23.15** Zamachowiec – film akcji, Wielka Brytania/USA/Bułgaria 2007, reż.: Josef Rusnak, wyk.: Wesley Snipes, Eliza Bennett, Ralph Brown, Charles Dance, Lena Headey; **01.40** Alita: Battle Angel – film s.f., USA/Japonia/Kanada 2017, reż.: Robert Rodriguez, wyk.: Ali Mahershala, Jennifer Connelly, Jeff Fahey, Jackie Earle Haley, Keean Johnson, Rosa Salazar, Ed Skrein, Christoph Waltz; **04.15** Kabaretowa Ekstraklasa; **04.40** Disco Gramy; **05.25** Telezakupy TV Okazje

TVP 1

04.40 Klan (4029); **05.05** Przysięga (728); **06.00** Wspaniałe stulecie (114); **07.00** Transmisja Mszy świętej z sanktuarium Matki Bożej na Jasnej Górze; **07.30** Studio Raban; **08.00** Wiadomości; **08.10** Pogoda poranna; **08.15** Kwadrans polityczny; **08.35** Ranczo (53) – serial TVP; **09.35** Komisarz Alex (54) – serial kryminalny TVP; **10.35** Ojciec Mateusz (308) – serial kryminalny TVP; **11.25** Kasta – serial paradokumentalny TVP; **12.00** Wiadomości; **12.10** Agrobiznes; **12.30** Agropogoda; **12.35** Magazyn Rolniczy; **12.50** BBC w Jedynce: Serengeti II (1) – serial dok.; **14.00** Wspaniałe stulecie (115) – serial kostiumowy; **15.00** Wiadomości; **15.10** Pogoda; **15.15** ALARM!; **15.35** Gra słów. Krzyżówka – teleturniej; **16.05** Przysięga (729) – serial obyczajowy; **17.00** Teleexpress; **17.15** Jaka to melodia? (4921) – teleturniej muzyczny; **17.55** Klan (4030); **18.20** Kasta – serial paradokumentalny TVP; **18.55** Jeden z dziesięciu – teleturniej; **19.20** Sport
19.30 Wiadomości
20.05 Pogoda
20.10 ALARM!
20.30 Leśniczówka (596) – serial TVP
21.00 Teatr Telewizji. Przerwanie działań wojennych – spektakl teatralny, reż.: Juliusz Machulski
22.35 Festiwal Niepokorni Niezłomni Wyklęci – Gala zamknięcia 2022
23.50 Świat bez fikcji – Nowe oblicze Patagonii – film dok.
00.50 Dawno temu w Ameryce, cz. 2 – dramat, USA/Włochy 1984, reż.: Sergio Leone, wyk.: Robert De Niro, James Woods, Elizabeth McGovern
02.50 Nie powiesz nikomu? – film fabularny, USA 2019, reż.: Elise Durn, wyk.: Alexandra Daddario, Tyler Hoechlin, David Ebert, Sunita Mani
04.20 Notacje
04.30 Zakończenie dnia

TVP 2

05.00 Na sygnale (218); **05.30** M jak miłość (1627); **06.20** Umarł, aby żyć. Rzecz o Stefanie Kardynale Wyszyńskim – Kultura – serial dok.; **06.35** Umarł, aby żyć. Rzecz o Stefanie Kardynale Wyszyńskim – Młodzież – serial dok.; **06.55** Rodzinka.pl (177); **07.30** Pytanie na śniadanie – pobudka; **07.55** Pytanie na śniadanie; **10.35** Panorama; **10.45** Pytanie na śniadanie; **11.15** Złotopolscy (103) – telenowela TVP; **11.50** Barwy szczęścia (2667); **12.30** Koło fortuny – teleturniej; **13.15** Zranione ptaki (133) – serial obyczajowy; **14.05** Va Banque (454) – teleturniej; **14.35** Na sygnale (268) – serial fabularyzowany TVP; **15.05** Koło Fortuny – teleturniej; **15.10** Wydział kryminalny Kitzbühel (60) – serial; **15.50** Przepis dnia (20); **16.00** Koło fortuny – teleturniej; **16.35** Familiada – teleturniej; **17.15** Zakazany owoc (69) – serial obyczajowy; **18.00** Panorama; **18.20** Va Banque – teleturniej; **18.45** Zranione ptaki (134) – serial obyczajowy
19.30 Barwy szczęścia (2667)
19.55 Przepis dnia (21)
20.10 Barwy szczęścia (2668)
20.40 Kulisy serialu „M jak miłość"
20.55 M jak miłość (1674)
21.55 Z biciem serca (13) – serial
23.00 Anatomia kłamstwa (2) – serial kryminalny, Francja 2021, reż.: Frederic Berthe, wyk.: Marilyn Lima, Annelise Hesme, Christopher Bayemi, Thierry Neuvic, Hubert Delattre, Camille Lou, Stephan Guerin-Tillie
00.15 Nie ma nas w domu – film fabularny, Wielka Brytania/Francja/Belgia 2019, reż.: Ken Loach, wyk.: Kris Hitchen, Dobbie Honeywood, Rhys Stone
02.05 O mnie się nie martw (8) – serial
03.00 Idol – film obyczajowy, USA 2015, reż.: Dan Fogelman, wyk.: Al Pacino, Annette Benning
04.45 Zakończenie programu

TVP Info

05.35 Powitanie – Poranek; **05.39** Serwis Info Poranek; **05.57** Agropogoda; **06.01** Serwis Info Poranek – wiadomości z kraju i ze świata – w tym: Wstaje dzień, Info Poranek, Pogoda, relacje korespondentów; **06.20** Pogoda; **06.30** Serwis Info Poranek; **06.53** Pogoda; **07.00** Serwis Info Poranek; **07.12** Jedziemy; **07.50** Agrobiznes; **07.55** Agropogoda; **08.00** Jedziemy dalej; **08.20** Serwis Info Poranek; **08.23** Minęła 8; **09.00** Serwis Info Poranek; **09.11** Minęła 9; **09.40** Plan dnia; **10.00** Serwis Info Poranek; **10.21** Pogoda; **10.29** Serwis Info Dzień; **10.51** Pogoda; **10.59** Serwis Info Dzień; **11.29** Serwis Info Dzień; **11.51** Pogoda; **12.00** INFO Raport; **13.29** Serwis Info Dzień; **13.50** Pogoda; **13.59** Serwis Info Dzień; **14.29** Serwis Info Dzień; **14.50** Pogoda; **14.59** Serwis Info Dzień; **15.29** Info Dzień; **16.50** Rodzina i praca; **17.00** Teleexpress; **17.15** Teleexpress Extra; **17.30** O co chodzi; **18.00** Panorama; **18.19** Serwis Info Wieczór; **18.37** O tym się mówi
19.30 Wiadomości
19.58 Gość Wiadomości
20.13 Minęła 20
21.00 Nie da się ukryć
21.20 Serwis Info Wieczór
21.41 Pogoda
21.50 W tyle wizji
22.25 Serwis Info Wieczór
22.30 W tyle wizji Extra
23.00 INFO Wieczór
23.30 W akcji
23.55 Serwis Info Wieczór
00.03 Wiadomości
00.31 Gość Wiadomości
01.05 Minęła 20
02.00 W tyle wizji
02.35 Serwis Info Wieczór
02.40 W tyle wizji Extra
03.06 Pogoda
03.12 O co chodzi
03.40 Głębia ostrości
04.10 Taśmy bezpieki
05.18 Agrobiznes

TV TRWAM

05.10 Sanktuaria polskie; **05.30** Męczeństwo św. Perpetuy; **06.20** Liturgia gregoriańska; **07.00** 100 cudownych miejsc na świecie; **07.10** Z wędką nad wodę w Polskę i świat; **07.35** Drzwi do lasu; **07.50** Święty na każdy dzień; **07.55** Poczet Wielkich Polaków; **08.00** Informacje dnia; **08.15** Wieś – to też Polska; **09.15** Muzyczne chwile; **09.30** Moja katolicka rodzina; **10.00** Informacje dnia; **10.15** Rozmowy niedokończone; **11.20** Stan Bezpieczeństwa Państwa; **11.30** Blask prawdy; **11.50** Święty na każdy dzień; **12.00** Anioł Pański; **12.03** Informacje dnia; **12.20** Mojżesz – 10 przykazań; **13.10** 20 lat dla świata; **13.25** Słowo życia; **13.30** Msza święta z Jasnej Góry; **14.20** 100 cudownych miejsc na świecie; **14.30** Historia, której nie pamiętam; **15.25** Komarowska Wiktoria; **15.50** Ma się rozumieć; **16.00** Informacje dnia; **16.10** Sanktuaria polskie; **16.30** Porady Medyczne Bonifratrów; **17.00** Świadkowie; **17.30** Na łowy; **17.55** Poczet Wielkich Polaków; **18.00** Anioł Pański
18.05 Informacje dnia
18.15 Rozmowy niedokończone
19.25 Święty na każdy dzień
19.30 Opowieści Theo – serial animowany dla dzieci
19.45 Modlitwa z telefonicznym udziałem dzieci
20.00 Informacje dnia
20.20 Różaniec
20.50 Myśląc Ojczyzna
21.00 Apel Jasnogórski z kaplicy Cudownego Obrazu Matki Bożej na Jasnej Górze – transmisja
21.20 Informacje dnia
21.40 Polski Punkt Widzenia – program publicystyczny
22.00 Mojżesz – 10 przykazań – serial fabularny
22.50 Muzyczne chwile
22.55 Miłość większa niż strach – reportaż
00.00 Programy powtórkowe

TVP HISTORIA

07.00 Był taki dzień – 3 października; **07.10** Czas honoru (23); **08.00** Ex Libris (511); **08.30** Historia Polski: Polski zwycięzca bitwy o Atlantyk – film dok.; **09.30** Informacje kulturalne; **09.50** Sensacje XX wieku: Wojna polsko-bolszewicka 1920 rok; **10.45** Brazylia. Historia naturalna (4) – serial dok.; **11.40** Archiwum zimnej wojny; **12.15** Tajemnice początków Polski – Ukryte gniazdo dynastii – cykl dok.; **13.15** Kanał – dramat wojenny; **15.00** Wszystkie kolory świata – Flavors Patagonia; **15.55** Tropikalne wyspy świata 1. Madagaskar – serial dok.; **16.50** Flesz historii; **17.10** Czas honoru (24); **18.05** Było, nie minęło – kronika zwiadowców historii; **18.35** Spór o historię; **19.05** Historia Polski: Powstanie zwykłych ludzi – film dok.; **20.15** Historia w postaciach zapisana: Jak zostać Napoleonem? – cykl dok.; **22.30** Sądy, przesądy; **23.30** Bunt barbarzyńców – Hannibal (1); **00.25** Info Wilno; **00.45** Szerokie tory; **01.15** Było, nie minęło – kronika zwiadowców historii; **01.50** Sensacje XX wieku; **02.45** Encyklopedia II wojny światowej; **03.15** Zakończenie dnia

TVP KULTURA

07.00 Muzyczne poranki; **07.20** Informacje kulturalne; **07.45** Co dalej?; **08.25** Wydarzenie aktualne; **08.55** Sekret księgi z Kells – film anim.; **10.20** Co mówią lekarze – film krótkometrażowy; **11.00** Reżyserzy: George Cukor; **11.55** Mr. Hublot – film anim.; **12.05** Parasolki – film; **12.30** Niedziela z... twórczością Agnieszki Osieckiej; **13.30** Nad Niemnem (4) – serial TVP; **14.35** Sława i chwała (1) – serial TVP; **15.55** Popiół i diament – dramat; **17.50** Trzeci punkt widzenia; **18.30** Informacje kulturalne; **18.50** Rodzina Durrellów 3 (5); **20.00** Hołota – dramat, Wielka Brytania 1979, reż.: Alan Clarke, wyk.: Ray Winstone, Peter Kinley, Peter Francis; **21.45** Kronos – Nadczłowiek; **22.35** Panny z Wilka – film obyczajowy; **00.45** Scena muzyczna – Piotr Sałajczyk – Weinberg/Szymanowski – koncert; **01.45** Dworzec dla dwojga – film obyczajowy; **04.10** Bilet na księżyc – film dok.; **05.15** Informacje kulturalne; **05.35** Afisz kulturalny ekstra; **05.53** Zakończenie dnia

TVN

05.20 Uwaga!; **05.35** Nowa Maja w ogrodzie 6 (31); **06.00** Akademia ogrodnika (31); **06.10** Ukryta prawda (1308); **07.05** Kuchenne rewolucje 18 (8); **08.00** Dzień Dobry TVN; **11.40** MądrzeGotujemy z Katarzyną Bosacką (5); **11.50** Ukryta prawda (1425); **12.55** Tajemnice miłości (16); **14.00** Ukryta prawda (1309); **15.05** Ukryta prawda (1102); **16.10** Ten moment (44); **16.45** Kuchenne rewolucje 18 (9); **17.55** Ukryta prawda (1426); **19.00** Fakty; **19.35** Sport; **19.45** Pogoda; **19.55** Uwaga!; **20.10** Doradca smaku 17 (18); **20.15** Na Wspólnej 20 (3499) – serial obyczajowy; **20.55** Milionerzy (573); **21.55** Herkules (5) – serial; **23.00** Godziny szczytu – film sensacyjny, USA 1998, reż.: Brett Ratner, wyk.: Jackie Chan, Chris Tucker, Tom Wilkinson, Elizabeth Pena, Philip Baker Hall, Mark Rolston, Chris Penn; **01.05** Co za tydzień; **01.50** Na granicy światów (2) – serial; **02.50** Noc Magii; **04.15** Uwaga!; **04.35** Zamieszkać na plaży (3); **05.05** Okazja na dom (1)

POLSAT

06.00 Nowy dzień z Polsat News; **08.40** Malanowski i Partnerzy (283); **09.10** Malanowski i Partnerzy (284); **09.40** Sekrety rodziny (259); **10.40** Dlaczego ja? (1127); **11.40** Gliniarze (330); **12.50** Wydarzenia; **13.20** Interwencja (5001); **13.40** Trudne sprawy (1137); **14.40** Dlaczego ja? (1183); **15.50** Wydarzenia; **16.10** Pogoda; **16.15** Interwencja; **16.30** Na ratunek 112 (719); **17.00** Gliniarze (728); **18.00** Pierwsza miłość (3467); **18.50** Wydarzenia; **19.25** Gość Wydarzeń; **19.45** Sport; **19.55** Pogoda; **20.05** Dancing with the Stars. Taniec z Gwiazdami (129); **22.10** Love Island. Wyspa miłości (210); **23.10** Braveheart – Waleczne Serce – dramat historyczny, USA/Wielka Brytania 1995, reż.: Mel Gibson, wyk.: Mel Gibson, Sophie Marceau, Patrick McGoohan, Catherine McCormack, Brendan Gleeson, James Cosmo, Tommy Flanagan; **03.05** Świat według Kiepskich (102); **03.35** Świat według Kiepskich (103); **04.20** Kabaretowa Ekstraklasa; **04.40** Disco Gramy; **05.25** Telezakupy TV Okazje

TVP 1

04.40 Klan (4030); **05.10** Przysięga (729); **05.55** Wspaniałe stulecie (115); **07.00** Transmisja Mszy świętej z sanktuarium Matki Bożej na Jasnej Górze; **07.30** Kościół z bliska; **08.00** Wiadomości; **08.10** Pogoda poranna; **08.15** Kwadrans polityczny; **08.35** Ranczo (54) – serial TVP; **09.35** Komisarz Alex (55) – serial kryminalny TVP; **10.35** Ojciec Mateusz (309) – serial kryminalny TVP; **11.25** Kasta – serial paradokumentalny TVP; **12.00** Wiadomości; **12.10** Agrobiznes; **12.35** Agropogoda; **12.40** Magazyn Rolniczy; **13.00** Natura w Jedynce: Tajemnice zwierząt (1) – cykl dok.; **14.00** Wspaniałe stulecie (116) – serial kostiumowy; **15.00** Wiadomości; **15.10** Pogoda; **15.15** ALARM!; **15.35** Gra słów. Krzyżówka – teleturniej; **16.05** Przysięga (730) – serial obyczajowy; **17.00** Teleexpress; **17.15** Jaka to melodia?; **17.55** Klan (4031); **18.20** Kasta – serial paradokumentalny TVP; **18.55** Jeden z dziesięciu – teleturniej; **19.20** Sport

19.30 Wiadomości
20.05 Pogoda
20.10 ALARM!
20.30 Leśniczówka (597) – serial obyczajowy TVP
21.00 Pełny obraz (5)
21.40 Magazyn Ekspresu Reporterów
22.45 Ocaleni – reality show
23.50 Magazyn śledczy Anity Gargas
00.30 Witamy na Hawajach – komedia, USA 2016, reż.: Cameron Crowe, wyk.: Bradley Cooper, Emma Stone, Rachel McAdams, Bill Murray, Alec Baldwin
02.15 Nie jesteś sobą – dramat obyczajowy, USA 2014, reż.: George C. Wolfe, wyk.: Emmy Rossum, Hilary Swank
04.05 Notacje
04.15 Zakończenie dnia

TVP 2

05.05 Na sygnale (219); **05.35** M jak miłość (1628) – serial TVP; **06.25** Postrzyżyny prawosławnego mnicha; **06.55** Rodzinka.pl (178) – serial komediowy TVP; **07.30** Pytanie na śniadanie – pobudka; **07.55** Pytanie na śniadanie; **10.35** Panorama; **10.45** Pytanie na śniadanie; **11.15** Złotopolscy (104) – telenowela TVP; **11.50** Barwy szczęścia (2668) – serial obyczajowy TVP; **12.30** Koło fortuny – teleturniej; **13.15** Zranione ptaki (134) – serial obyczajowy; **14.05** Va Banque (455) – teleturniej; **14.35** Na sygnale (269) – serial fabularyzowany TVP; **15.10** Wydział kryminalny Kitzbühel (61) – serial; **15.50** Przepis dnia (21); **16.00** Koło fortuny – teleturniej; **16.35** Familiada – teleturniej; **17.15** Zakazany owoc (70) – serial obyczajowy, Turcja 2019, reż.: Neslihan Yesilyurt, wyk.: Eda Ece, Onur Tuna, Sevval Sam, Talat Bulut, Sevda Erginci; **18.00** Panorama; **18.20** Va Banque – teleturniej; **18.45** Zranione ptaki (135) – serial obyczajowy

19.30 Barwy szczęścia (2668)
19.55 Przepis dnia (22)
20.10 Barwy szczęścia (2669)
20.40 Kulisy serialu „M jak miłość"
20.55 M jak miłość (1675)
21.55 Z biciem serca (14) – serial
23.05 Anatomia kłamstwa (3) – serial kryminalny
00.10 To jest moja matka ta ojczyzna – film dok.
01.20 Różyczka – dramat, reż.: Jan Kidawa-Błoński, wyk.: Andrzej Seweryn, Magdalena Boczarska, Robert Więckiewicz, Grażyna Szapołowska, Jan Frycz, Jacek Braciak, Krzysztof Globisz, Julia Kornacka, Jerzy Kamas, Władysław Kowalski
03.20 W kręgu przemocy – dramat, Belgia/Francja 2017, reż.: Gilles Bourdos, wyk.: Alice Isaaz, Vincent Rottiers, Carlo Brandt
05.05 Zakończenie programu

TVP Info

05.35 Powitanie – Poranek; **05.39** Serwis Info Poranek; **05.57** Agropogoda; **06.01** Serwis Info Poranek – wiadomości z kraju i ze świata – w tym: Wstaje dzień, Info Poranek, Pogoda, relacje korespondentów; **06.20** Pogoda; **06.30** Serwis Info Poranek; **06.53** Pogoda; **07.00** Serwis Info Poranek; **07.12** Jedziemy; **07.50** Agrobiznes; **07.55** Agropogoda; **08.00** Jedziemy dalej; **08.20** Serwis Info Poranek; **08.23** Minęła 8; **09.00** Serwis Info Poranek; **09.11** Minęła 9; **09.40** Plan dnia; **10.00** Serwis Info Poranek; **10.21** Pogoda; **10.29** Serwis Info Dzień; **10.51** Pogoda; **10.59** Serwis Info Dzień; **11.29** Serwis Info Dzień; **11.51** Pogoda; **12.00** INFO Raport; **13.29** Serwis Info Dzień; **13.50** Pogoda; **13.59** Serwis Info Dzień; **14.29** Serwis Info Dzień; **14.49** Pogoda; **14.59** Serwis Info Dzień; **15.29** Info Dzień; **17.00** Teleexpress; **17.15** Teleexpress Extra; **17.30** O co chodzi; **18.00** Panorama; **18.19** Serwis Info Wieczór; **18.37** O tym się mówi

19.30 Wiadomości
19.58 Gość Wiadomości
20.13 Minęła 20
21.00 Nie da się ukryć
21.20 Serwis Info Wieczór
21.41 Pogoda
21.50 W tyle wizji
22.25 Serwis Info Wieczór
22.30 W tyle wizji Extra
23.00 INFO Wieczór
23.30 W akcji
23.55 Serwis Info Wieczór
00.03 Wiadomości
00.31 Gość Wiadomości
01.05 Minęła 20
02.00 W tyle wizji
02.35 Serwis Info Wieczór
02.40 W tyle wizji Extra
03.06 Pogoda
03.12 O co chodzi
03.37 Taśmy bezpieki
04.46 wojsko-polskie.pl
05.13 Agrobiznes

TV TRWAM

05.00 Jerzy Popiełuszko – Posłaniec Prawdy; **06.30** 100 cudownych miejsc na świecie; **06.40** Objawienie w Paray; **07.35** Muzyczne chwile; **07.55** Poczet Wielkich Polaków; **08.00** Informacje dnia; **08.15** Polski Punkt Widzenia; **08.35** Słowo życia; **08.40** Mocarz pokory; **09.00** Papież Polak do Rodaków; **09.30** Franciszek Kleeberg – ostatni generał Kampanii Wrześniowej; **10.00** Informacje dnia; **10.15** Jak my to widzimy – z daleka widać lepiej; **10.45** Zew natury; **11.05** Mocni w Wierze; **11.35** Święty na każdy dzień; **11.40** Ma się rozumieć; **11.50** Słowo życia; **12.00** Anioł Pański; **12.03** Informacje dnia; **12.20** Mojżesz – 10 przykazań; **13.10** Cena Życia; **13.30** Msza święta z Jasnej Góry; **14.20** 100 cudownych miejsc na świecie; **14.30** Filmowe życiorysy. Zygmunt Rypiński; **15.20** Od miłości do wieczności; **15.50** Ma się rozumieć; **16.00** Informacje dnia; **16.10** Jestem mamą; **16.25** Przyroda w Obiektywie; **16.40** Fatima – miejsce wybrane przez Maryję; **16.55** Sekrety mnichów

17.10 Prosto o gospodarce
17.30 Zostań Żołnierzem RP
17.45 Muzyczne chwile
17.55 Poczet Wielkich Polaków
18.00 Anioł Pański
18.05 Informacje dnia
18.15 Rozmowy niedokończone
19.25 Święty na każdy dzień
19.30 Każdy maluch to potrafi
19.45 Modlitwa z telefonicznym udziałem dzieci
20.00 Informacje dnia
20.20 Różaniec
20.50 Myśląc Ojczyzna
21.00 Apel Jasnogórski z kaplicy Cudownego Obrazu Matki Bożej na Jasnej Górze
21.20 Informacje dnia
21.40 Polski Punkt Widzenia
22.00 Mojżesz – 10 przykazań
22.50 Muzyczne chwile
23.00 Śmiały duchem. Abraham Heschel
00.00 Programy powtórkowe

TVP HISTORIA

07.00 Był taki dzień – 4 października; **07.10** Czas honoru (24); **08.05** Flesz historii (608); **08.30** Historia Polski: Powstanie zwykłych ludzi – film dok.; **09.30** Informacje kulturalne; **09.50** Sensacje XX wieku: Decydujący cios – widowisko kameralne; **10.50** Przestrzeń pamięci; **11.25** Rok 1863 – film dok.; **12.35** Mumie starożytnego Egiptu – Tajemnica śmierci walecznego faraona (1); **13.30** Historia w postaciach zapisana: Elżbieta II – cykl dok.; **15.15** Ukraiński Sługa Narodu – film dok.; **16.40** Czas honoru (25); **17.35** Na bitewnym szlaku (6). Bitwa pod Kircholmem; **18.00** Nowy początek. Jak wymyślono II RP (1); **18.30** Oblicza wojny (16); **19.00** Historia Polski: Wojna totalna, cz. 1 – film dok.; **20.00** Krwawa historia szkockich klanów (3) – serial dok.; **21.00** Ostatni dzień Abrahama Lincolna – film dok.; **21.50** Most na Renie – dramat wojenny; **23.50** Info Wilno; **00.05** Było, nie minęło – kronika zwiadowców historii; **00.40** Sensacje XX wieku; **01.35** Encyklopedia II wojny światowej; **02.05** Zakończenie dnia

TVP KULTURA

07.00 Co się dzieje; **07.35** Informacje kulturalne; **08.05** Wędrowiec Polski – Bieszczady; **08.45** Którędy po sztukę – Sarkofag Henryka IV; **09.05** Popiół i diament – dramat; **11.00** Rodzina Durrellów 3 (5); **12.00** Opowieści Offenbacha – film dok.; **13.10** Wydarzenie aktualne; **13.30** Sława i chwała (2) – serial TVP; **14.40** Sława i chwała (3) – serial TVP; **15.55** Austeria – dramat, reż.: Jerzy Kawalerowicz, wyk.: Franciszek Pieczka, Wojciech Pszoniak, Jan Szurmiej; **17.55** Co dalej?; **18.30** Informacje kulturalne; **18.55** Rodzina Durrellów 3 (6); **20.00** Wstęp do spektaklu – Dama z łasiczką; **20.10** Dama z łasiczką – spektakl teatralny, reż.: Katarzyna Łęcka, wyk.: Anna Grycewicz, Jerzy Schejbal, Lidia Bogaczówna; **22.30** Lato 1993 – film fabularny, Hiszpania 2017, reż.: Carla Simón, wyk.: Paula Robles, Bruna Cus, Laia Artigas; **00.20** Co dalej?; **00.55** Czempion – film krótkometrażowy; **01.30** Panny z Wilka – film obyczajowy; **03.30** Goniec – dramat; **05.30** Afisz kulturalny ekstra; **05.50** Zakończenie dnia

TVN

05.50 Uwaga!; **06.10** Ukryta prawda (1309); **07.05** Kuchenne rewolucje 18 (9) – program kulinarno-rozrywkowy; **08.00** Dzień Dobry TVN; **11.40** Doradca smaku 17 (18); **11.50** Ukryta prawda (1426); **12.55** Tajemnice miłości (17); **14.00** Ukryta prawda (1310); **15.05** Ukryta prawda (1103); **16.10** Ten moment (45); **16.45** Kuchenne rewolucje 18 (10) – program kulinarno-rozrywkowy; **17.55** Ukryta prawda (1427); **19.00** Fakty; **19.35** Sport; **19.45** Pogoda; **19.55** Uwaga!; **20.10** Doradca smaku 17 (19) – magazyn kulinarny; **20.15** Na Wspólnej 20 (3500) – serial obyczajowy; **20.55** Milionerzy (574) – teleturniej; **21.35** Ślub od pierwszego wejrzenia 8 (5); **22.40** Kuba Wojewódzki 17 (5); **23.45** Superwizjer (1251) – magazyn reporterów; **00.20** Herkules (5) – serial; **01.25** Zabójcza broń 3 (4) – serial; **02.25** Uwaga!; **02.45** Noc Magii; **04.05** Zamieszkać na plaży (4); **04.35** Recepta na stary dom (1); **05.05** Okazja na dom (2)

POLSAT

06.00 Nowy dzień z Polsat News; **08.40** Malanowski i Partnerzy (285); **09.10** Malanowski i Partnerzy (286); **09.40** Sekrety rodziny (260); **10.40** Dlaczego ja? (1128); **11.40** Gliniarze (331); **12.50** Wydarzenia; **13.20** Interwencja; **13.40** Trudne sprawy (1138); **14.40** Dlaczego ja? (1184); **15.50** Wydarzenia; **16.10** Pogoda; **16.15** Interwencja; **16.30** Na ratunek 112 (720); **17.00** Gliniarze (729); **18.00** Pierwsza miłość (3468); **18.50** Wydarzenia; **19.25** Gość Wydarzeń; **19.45** Sport; **19.55** Pogoda; **20.05** Ninja Warrior Polska (41); **22.10** Love Island. Wyspa miłości (211); **23.10** Więzień labiryntu – film s.f., USA/Kanada/Wielka Brytania 2014, reż.: Wes Ball, wyk.: Ameen Aml, Thomas Brodie-Sangster, Blake Cooper, Ki Lee Hong, Dylan O'Brien; **01.50** 12 rund – film akcji, USA 2009, reż.: Renny Harlin, wyk.: John Cena, Aidan Gillen, Brian White, Gonzalo Menendez, Steve Harris, Ashley Scott; **04.05** Świat według Kiepskich (105); **04.40** Disco Gramy; **05.25** Telezakupy TV Okazje

TVP 1

04.45 Klan (4031); **05.10** Przysięga (730); **06.00** Wspaniałe stulecie (116); **07.00** Transmisja Mszy świętej z sanktuarium Matki Bożej na Jasnej Górze; **07.30** Rodzinny ekspres; **08.00** Wiadomości; **08.10** Pogoda poranna; **08.15** Kwadrans polityczny; **08.35** Ranczo (55) – serial TVP; **09.35** Komisarz Alex (56) – serial TVP; **10.35** Ojciec Mateusz (310) – serial TVP; **11.25** Kasta – serial paradokumentalny TVP; **12.00** Wiadomości; **12.10** Agrobiznes; **12.35** Agropogoda; **12.40** Rok w ogrodzie Extra; **13.00** Natura w Jedynce: Tajemnice zwierząt. Niezwykłe zmysły (2); **14.00** Wspaniałe stulecie (117) – serial kostiumowy; **15.00** Wiadomości; **15.10** Pogoda; **15.15** ALARM!; **15.35** Gra słów. Krzyżówka – teleturniej; **16.05** Przysięga (731) – serial obyczajowy; **17.00** Teleexpress; **17.15** Jaka to melodia?; **17.55** Klan (4032); **18.20** Kasta – serial paradokumentalny TVP; **18.55** Jeden z dziesięciu – teleturniej; **19.20** Sport

19.30 Wiadomości
20.00 Pogoda
20.10 ALARM!
20.30 Leśniczówka (598) – serial TVP
20.55 Piłka nożna – Liga Mistrzów 2022 – 3. kolejka: Chelsea Londyn – AC Milan (1. połowa)
22.00 Piłka nożna – Liga Mistrzów 2022 – 3. kolejka: Chelsea Londyn – AC Milan (2. połowa)
23.10 Historia bez tajemnic: Rebelia. Solidarność Walcząca – film dok.
00.30 Cena zemsty – film akcji, USA 2018, reż.: Sam Irvin, wyk.: Nicky Whelan, Heather Morris
01.55 Prokurator (5) – serial TVP
02.45 Karmazynowe wesele (5) – serial, Francja 2018, reż.: Marwen Abdallah, wyk.: Alexia Barlier, Cristiana Reali, Lannick Gautry
03.45 wojsko-polskie.pl
04.10 Notacje – cykl dok.
04.20 Zakończenie dnia

TVP 2

05.30 M jak miłość (1629); **06.25** Pożyteczni.pl; **06.55** Rodzinka.pl (179); **07.30** Pytanie na śniadanie – pobudka; **07.55** Pytanie na śniadanie; **10.35** Panorama; **10.45** Pytanie na śniadanie; **11.15** Złotopolscy (105) – telenowela TVP; **11.50** Barwy szczęścia (2669) – serial obyczajowy TVP; **12.30** Koło fortuny – teleturniej; **13.15** Zranione ptaki (135) – serial obyczajowy, Turcja 2019, reż.: Yasemin Erkul, Cem Tabak, wyk.: Emre Mete Sönmez, Ali Yasin Özegemen, Gizem Arikan, Sezgin Irmak, Ozan Turan; **14.05** Va Banque (456) – teleturniej; **14.35** Na sygnale (270) – serial fabularyzowany TVP; **15.10** Wydział kryminalny Kitzbühel (62) – serial; **15.50** Przepis dnia (22); **16.00** Koło fortuny – teleturniej; **16.35** Familiada – teleturniej; **17.15** Zakazany owoc (71) – serial obyczajowy; **18.00** Panorama; **18.20** Va Banque – teleturniej; **18.45** Zranione ptaki (136) – serial obyczajowy

19.30 Barwy szczęścia (2669)
19.55 Przepis dnia (23)
20.05 Barwy szczęścia (2670)
20.35 Kulisy seriali „Na dobre i na złe" i „Na sygnale"
20.50 Na dobre i na złe (855)
21.55 Z biciem serca (15) – serial
23.05 Anatomia kłamstwa (4) – serial kryminalny, Francja 2021, reż.: Frederic Berthe, wyk.: Marilyn Lima, Annelise Hesme, Christopher Bayemi, Thierry Neuvic, Hubert Delattre, Camille Lou, Stephan Guerin-Tillie
00.15 Lol – film obyczajowy, USA 2012, reż.: Lisa Azuelos, wyk.: Demi Moore, Miley Cyrus, Adam Sevani
02.05 Medyceusze Wspaniali (14) – serial kostiumowy
03.05 Oni szli Szarymi Szeregami – dokument fabularyzowany
04.35 Zakończenie dnia

TVP Info

05.35 Powitanie – Poranek; **05.39** Serwis Info Poranek; **05.57** Agropogoda; **06.01** Serwis Info Poranek – wiadomości z kraju i ze świata – w tym: Wstaje dzień, Info Poranek, Pogoda, relacje korespondentów; **06.20** Pogoda; **06.30** Serwis Info Poranek; **06.53** Pogoda; **07.00** Serwis Info Poranek; **07.12** Jedziemy; **07.50** Agrobiznes; **07.55** Agropogoda; **08.00** Jedziemy dalej; **08.20** Serwis Info Poranek; **08.23** Minęła 8; **09.00** Serwis Info Poranek; **09.11** Minęła 9; **09.40** Plan dnia; **10.00** Serwis Info Poranek; **10.21** Pogoda; **10.29** Serwis Info Dzień; **10.51** Pogoda; **10.59** Serwis Info Dzień; **11.29** Serwis Info Dzień; **11.51** Pogoda; **12.00** INFO Raport; **13.29** Serwis Info Dzień; **13.50** Pogoda; **13.59** Serwis Info Dzień; **14.29** Serwis Info Dzień; **14.49** Pogoda; **14.59** Serwis Info Dzień; **15.29** Info Dzień; **17.00** Teleexpress; **17.15** Teleexpress Extra; **17.30** O co chodzi; **18.00** Panorama; **18.19** Serwis Info Wieczór; **18.37** O tym się mówi

19.30 Wiadomości
19.58 Gość Wiadomości
20.13 Minęła 20
21.00 Nie da się ukryć
21.20 Serwis Info Wieczór
21.41 Pogoda
21.50 W tyle wizji
22.25 Serwis Info Wieczór
22.30 W tyle wizji Extra
23.00 INFO Wieczór
23.30 W akcji
23.55 Serwis Info Wieczór
00.03 Wiadomości
00.31 Gość Wiadomości
01.05 Minęła 20
02.00 W tyle wizji
02.35 Serwis Info Wieczór
02.40 W tyle wizji Extra
03.06 Pogoda
03.12 O co chodzi
03.36 Taśmy bezpieki
04.47 INFO V4+
05.13 Agrobiznes
05.30 Zakończenie dnia

TV TRWAM

05.00 Prosto o gospodarce; **05.20** Jestem mamą; **05.35** Tam, gdzie Bóg płacze; **06.00** Maryjo – Tobie zawierzyłem; **07.30** Jezusie, ulituj się nad nami!; **07.55** Poczet Wielkich Polaków; **08.00** Informacje dnia; **08.15** Polski Punkt Widzenia; **08.35** Każdy maluch to potrafi; **08.50** Słowo życia; **09.00** Opowieści biblijne – historie animowane z Nowego Testamentu; **09.30** Sanktuaria polskie; **09.50** Święty na każdy dzień; **10.00** Audiencja Generalna z Watykanu; **11.00** Z wędką nad wodę w Polskę i świat; **11.25** Jestem mamą; **11.40** Prosto o gospodarce; **12.00** Anioł Pański; **12.03** Informacje dnia; **12.20** Mojżesz – 10 przykazań; **13.10** Wakacje z Chopinem; **13.30** Msza święta z Jasnej Góry; **14.20** 100 cudownych miejsc na świecie; **14.30** Muzeum 303; **15.00** Szlak Miłosierdzia; **15.50** Ma się rozumieć; **16.00** Informacje dnia; **16.10** Na zdrowie; **16.30** Wyszyński – historia; **17.00** Po stronie prawdy; **17.50** Muzyczne chwile; **17.55** Poczet Wielkich Polaków; **18.00** Anioł Pański

18.05 Informacje dnia
18.15 Rozmowy niedokończone – program publicystyczny
19.25 Święty na każdy dzień – program religijny
19.30 Brat Franciszek – serial animowany
20.00 Informacje dnia – serwis informacyjny
20.20 Różaniec
20.50 Myśląc Ojczyzna
21.00 Apel Jasnogórski z kaplicy Cudownego Obrazu Matki Bożej na Jasnej Górze – transmisja
21.20 Informacje dnia
21.40 Polski Punkt Widzenia – program publicystyczny
22.00 Mojżesz – 10 przykazań – serial fabularny
22.55 Cierpliwa ufność – program religijny
00.00 Programy powtórkowe

TVP HISTORIA

07.00 Był taki dzień – 5 października; **07.10** Czas honoru (25); **08.10** Nowy początek. Jak wymyślono II RP (1); **08.45** Historia Polski: Wojna totalna, cz. 1 – film dok.; **09.30** Informacje kulturalne; **09.50** Sensacje XX wieku: Kutrzeba, cz. 1; **10.50** Borneo – prastary raj na Ziemi – film dok.; **11.45** Oblicza wojny (16); **12.20** Miasto z piasków i serc. Stalowa Wola – film dok.; **13.30** Wszystkie kolory świata – Wybrzeże Bretanii – serial dok.; **14.30** Saga prastarej puszczy – film dok.; **15.30** Krwawa historia szkockich klanów (3) – serial dok.; **16.30** Flesz historii extra – cykl reportaży; **16.35** Przestrzeń pamięci; **17.05** Czas honoru (26); **18.00** Nie taka prosta historia; **18.30** W PRL-u; **19.00** Historia Polski: Co się stało z naszym zjazdem? – film dok.; **20.05** Czołgi. Historia sukcesu – film dok.; **21.05** Bunt barbarzyńców – Hannibal (1); **22.05** Virtuti – dramat wojenny; **24.00** Info Wilno; **00.20** Było, nie minęło – kronika zwiadowców historii; **00.50** Sensacje XX wieku; **01.50** Encyklopedia II wojny światowej; **02.30** Zakończenie dnia

TVP KULTURA

07.00 Muzyczne poranki – teledyski; **07.35** Informacje kulturalne; **08.00** Co dalej?; **08.35** Do dzieła; **09.00** Austeria – dramat; **11.00** Rodzina Durrellów 3 (6); **12.10** Zapomniany impresjonista. John Russell – film dok.; **13.30** Sława i chwała (4) – serial TVP; **14.40** Sława i chwała (5) – serial TVP; **15.50** Pętla – dramat, reż.: Wojciech Jerzy Has, wyk.: Gustaw Holoubek, Aleksandra Śląska, Teresa Szmigielówna, Tadeusz Fijewski; **17.40** Którędy po sztukę – KPS 148; **17.50** Przestrzeń pamięci – Muzeum Królewskie na Wawelu; **18.30** Informacje kulturalne; **18.50** Rodzina Durrellów 3 (7); **20.00** Violeta poszła do nieba – film fabularny, Brazylia/Chile/Argentyna 2011, reż.: Andreas Wood; **22.05** Mistrz i Małgorzata (5) – serial; **23.05** Dzika Muzyka – Było cymbalistów wielu...; **23.45** Sergio Leone – portret buntownika – film dok.; **00.50** Madrugada in concert. Baloise Session 2019; **02.20** Lato 1993 – film fabularny, Hiszpania 2017, reż.: Carla Simón; **04.00** Czempion – film krótkometrażowy; **04.30** Teledyski; **05.53** Zakończenie dnia

TVN

05.50 Uwaga!; **06.10** Ukryta prawda (1310); **07.05** Kuchenne rewolucje 18 (10) – program kulinarno-rozrywkowy; **08.00** Dzień Dobry TVN; **11.40** Doradca smaku 17 (19); **11.50** Ukryta prawda (1427); **12.55** Tajemnice miłości (18); **14.00** Ukryta prawda (1311); **15.05** Ukryta prawda (1104); **16.10** Ten moment (46); **16.45** Kuchenne rewolucje 18 (11) – program kulinarno-rozrywkowy; **17.55** Ukryta prawda (1428); **19.00** Fakty; **19.35** Sport; **19.45** Pogoda; **19.55** Uwaga!; **20.10** Doradca smaku 17 (20); **20.15** Na Wspólnej 20 (3501) – serial obyczajowy; **20.55** Milionerzy (575); **21.35** Top Model 11 (5); **23.10** Król Artur: Legenda miecza – film przygodowy, USA/Wielka Brytania 2017, reż.: Guy Ritchie, wyk.: Charlie Hunnam, Astrid Berges-Frisbey, Jude Law, Djimon Hounsou, Eric Bana, Aidan Gillen; **01.40** Tajemnica zawodowa 2 (5) – serial; **02.45** Apokawixa – kulisy produkcji; **03.15** Superwizjer (1251) – magazyn reporterów; **03.50** Noc Magii; **05.10** Zamieszkać na plaży (5)

POLSAT

06.00 Nowy dzień z Polsat News; **08.40** Malanowski i Partnerzy (287); **09.10** Malanowski i Partnerzy (288); **09.40** Sekrety rodziny (261); **10.40** Dlaczego ja? (1129); **11.40** Gliniarze (332); **12.50** Wydarzenia; **13.20** Interwencja; **13.40** Trudne sprawy (1139); **14.40** Dlaczego ja? (1185); **15.50** Wydarzenia; **16.10** Pogoda; **16.15** Interwencja; **16.30** Na ratunek 112 (721); **17.00** Gliniarze (730); **18.00** Pierwsza miłość (3469); **18.50** Wydarzenia; **19.25** Gość Wydarzeń; **19.45** Sport; **19.55** Pogoda; **20.00** Hell's Kitchen – Piekielna Kuchnia (66); **21.35** Świat według Kiepskich (582); **22.10** Love Island. Wyspa miłości (212); **23.10** Taxi 5 – film akcji, Francja 2017, reż.: Franck Gastambide, wyk.: Malik Bentalha, Salvatore Esposito, Bernard Farcy, Franck Gastambide, Edouard Montoute, Sabrina Ouazani; **01.25** Głupi i głupszy bardziej – komedia, USA 2014, reż.: Bobby Farrelly, Peter Farrelly, wyk.: Jim Carrey, Jeff Daniels, Rob Riggle, Kathleen Turner, Laurie Holden; **03.55** Świat według Kiepskich (209); **04.40** Disco Gramy; **05.25** Telezakupy TV Okazje

TVP 1

04.40 Klan (4032); **05.10** Przysięga (731); **06.00** Wspaniałe stulecie (117); **07.00** Transmisja Mszy świętej z sanktuarium Matki Bożej na Jasnej Górze; **07.30** Dobre historie – magazyn; **08.00** Wiadomości; **08.10** Pogoda poranna; **08.15** Kwadrans polityczny; **08.35** Ranczo (56); **09.35** Komisarz Alex (57); **10.35** Ojciec Mateusz (311); **11.25** Kasta – serial paradokumentalny TVP; **12.00** Wiadomości; **12.10** Agrobiznes; **12.35** Agropogoda; **12.40** To się opłaca; **13.00** Natura w Jedynce: Tajemnice zwierząt. Mistrzowie szybkości (3) – cykl dok.; **14.00** Wspaniałe stulecie (118) – serial kostiumowy; **15.00** Wiadomości; **15.10** Pogoda; **15.15** ALARM!; **15.35** Gra słów. Krzyżówka – teleturniej; **16.05** Przysięga (732) – serial obyczajowy; **17.00** Teleexpress; **17.15** Jaka to melodia?; **17.55** Klan (4033); **18.20** Kasta – serial paradokumentalny TVP; **18.55** Jeden z dziesięciu – teleturniej; **19.20** Sport

19.30 Wiadomości
20.05 Pogoda
20.10 ALARM!
20.30 Leśniczówka (599) – serial TVP
21.00 Na sygnale (388) – serial fabularyzowany TVP
21.35 Sprawa dla reportera
22.35 Magazyn śledczy Anity Gargas
23.15 Magazyn kryminalny 997
00.05 Magazyn Ekspresu Reporterów
01.05 Tanie Dranie: Moroz i Kłopotowski komentują świat – talk-show
01.45 Londyńczycy (6) – serial obyczajowy TVP, reż.: Maciej Migas, wyk.: Natalia Rybicka, Marcin Bosak, Przymysław Sadowski, Lesław Żurek, Rafał Więckiewicz, Grażyna Barszczewska, Gabriela Muskała
02.35 Ocaleni – reality show
03.40 Magazyn śledczy Anity Gargas
04.10 Notacje – cykl dok.
04.20 Zakończenie dnia

TVP 2

05.00 Na sygnale (220); **05.30** M jak miłość (1630); **06.25** Smaki świata – po bałkańsku (37); **06.55** Rodzinka.pl (180); **07.30** Pytanie na śniadanie – pobudka; **07.55** Pytanie na śniadanie; **10.35** Panorama; **10.45** Pytanie na śniadanie; **11.15** Rodzinka.pl (106) – serial komediowy TVP; **11.50** Barwy szczęścia (2670) – serial obyczajowy TVP; **12.30** Koło fortuny – teleturniej; **13.15** Zranione ptaki (136) – serial obyczajowy, Turcja 2019; **14.05** Va Banque (457) – teleturniej; **14.35** Na sygnale (271) – serial fabularyzowany TVP; **15.05** Koło Fortuny – teleturniej; **15.10** Wydział kryminalny Kitzbühel (63) – serial; **15.50** Przepis dnia (23); **16.00** Koło fortuny – teleturniej; **16.35** Familiada – teleturniej; **17.15** Zakazany owoc (72) – serial obyczajowy; **18.00** Panorama; **18.20** Va Banque – teleturniej; **18.45** Zranione ptaki (137) – serial obyczajowy

19.30 Barwy szczęścia (2670) – serial obyczajowy TVP
20.00 Przepis dnia (24)
20.10 Barwy szczęścia (2671) – serial obyczajowy TVP
20.40 Kulisy serialu „Ojciec Mateusz"
20.55 Ojciec Mateusz (359) – serial kryminalny TVP
21.50 Z biciem serca (16) – serial
23.00 Anatomia kłamstwa (5) – serial kryminalny
00.10 Bóg zemsty – thriller, USA 2010, reż.: Roger Donaldson, wyk.: Guy Pearce, Nicolas Cage, January Jones
02.00 Tropem zemsty – film fabularny, Włochy 2019, reż.: Enzo Monteleone, wyk.: Marina Crialesi, Vincenzo Ferrera, Benjamin Sadler
03.50 Gomorra (31) – serial, Włochy/Niemcy 2014, reż.: Roberto Saviano
04.40 Zakończenie dnia

TVP Info

05.35 Powitanie – Poranek; **05.39** Serwis Info Poranek; **05.57** Agropogoda; **06.01** Serwis Info Poranek – wiadomości z kraju i ze świata – w tym: Wstaje dzień, Info Poranek, Pogoda, relacje korespondentów; **06.20** Pogoda; **06.30** Serwis Info Poranek; **06.53** Pogoda; **07.00** Serwis Info Poranek; **07.12** Jedziemy; **07.50** Agrobiznes; **07.55** Agropogoda; **08.00** Jedziemy dalej; **08.20** Serwis Info Poranek; **08.23** Minęła 8; **09.00** Serwis Info Poranek; **09.11** Minęła 9; **09.40** Plan dnia; **10.00** Serwis Info Poranek; **10.21** Pogoda; **10.29** Serwis Info Dzień; **10.51** Pogoda; **10.59** Serwis Info Dzień; **11.29** Serwis Info Dzień; **11.51** Pogoda; **12.00** INFO Raport; **13.29** Serwis Info Dzień; **13.50** Pogoda; **13.59** Serwis Info Dzień; **14.29** Serwis Info Dzień; **14.49** Pogoda; **14.59** Serwis Info Dzień; **15.29** Info Dzień; **17.00** Teleexpress; **17.15** Teleexpress Extra; **17.30** O co chodzi; **18.00** Panorama; **18.19** Serwis Info Wieczór; **18.37** O tym się mówi

19.30 Wiadomości
19.58 Gość Wiadomości
20.13 Minęła 20
21.00 Nie da się ukryć
21.20 Serwis Info Wieczór
21.41 Pogoda
21.50 W tyle wizji
22.25 Serwis Info Wieczór
22.30 W tyle wizji Extra
23.00 INFO Wieczór
23.30 W akcji
23.55 Serwis Info Wieczór
00.03 Wiadomości
00.31 Gość Wiadomości
01.05 Minęła 20
02.00 W tyle wizji
02.35 Serwis Info Wieczór
02.40 W tyle wizji Extra
03.06 Pogoda
03.12 O co chodzi
03.35 Filmy Dokumentalne TVP INFO
04.05 Taśmy bezpieki
05.13 Agrobiznes
05.30 Zakończenie dnia

TV TRWAM

05.00 Filmowe Życiorysy. Dwie fale; **05.40** Katolicki głos; **06.00** Audiencja Generalna z Watykanu; **07.00** Po stronie prawdy; **07.55** Poczet Wielkich Polaków; **08.00** Informacje dnia; **08.15** Polski Punkt Widzenia; **08.35** Słowo życia; **08.40** Poznajemy Polskę; **08.55** Święty na każdy dzień; **09.00** Na zdrowie; **09.20** Brat Franciszek; **09.50** 100 cudownych miejsc na świecie; **10.00** Informacje dnia; **10.15** Rozmowy niedokończone; **11.25** Myśląc Ojczyzna; **11.35** Przyroda i ludzie; **12.00** Anioł Pański; **12.03** Informacje dnia; **12.20** Ziemia obiecana; **13.05** Muzyczne chwile; **13.20** Przegląd katolickiego tygodnika „Niedziela"; **13.30** Msza święta z Jasnej Góry; **14.20** 100 cudownych miejsc na świecie; **14.30** Polscy werbiści w Brazylii Centralnej; **14.40** Sanktuarium Matki Bożej w Lous we Francji; **15.35** Co by było, gdyby zwierzęta mówiły? Niedźwiedź Wojtek; **15.50** Ma się rozumieć; **16.00** Informacje dnia; **16.10** Z wędką nad wodę w Polskę i świat; **16.35** Zew natury

17.00 Modlitwa w sanktuarium św. Józefa w Kaliszu – transmisja nabożeństwa
19.25 Akademia pro-life
19.30 Przyjaciele i bohaterowie – serial animowany dla dzici
20.00 Informacje dnia
20.20 Różaniec
20.50 Głos Polski
21.00 Apel Jasnogórski z kaplicy Cudownego Obrazu Matki Bożej na Jasnej Górze – transmisja
21.20 Informacje dnia
21.40 Polski Punkt Widzenia – program publicystyczny
22.00 Ziemia obiecana – serial fabularny
22.45 Europejska perła baroku – reportaż
23.10 Nieznani bohaterowie – program historyczny
00.00 Programy powtórkowe

TVP HISTORIA

06.55 Był taki dzień – 6 października; **07.05** Czas honoru (26); **08.00** W kotle historii; **08.30** Historia Polski: Co się stało z naszym zjazdem? – film dok.; **09.30** Informacje kulturalne; **09.50** Sensacje XX wieku: Kutrzeba, cz. 2; **10.40** Flesz historii extra; **10.45** Ukraiński Sługa Narodu – film dok.; **11.45** W PRL-u; **12.15** Doktor Murek (1) – serial TVP; **13.25** Skrybowie starożytnego Egiptu; **14.35** Planety – Wewnętrzne światy (1); **15.35** Czołgi. Historia sukcesu – film dok.; **16.35** Przystanek Historia; **16.50** Alfabet Andrzeja Dobosza; **17.10** Czas honoru (27) – serial TVP; **18.05** Historia Mediów: Media story – magazyn; **18.35** Archiwum zimnej wojny; **19.05** Historia Polski: Ostatni Bój – film dok.; **20.15** Emanuel Schlechter. Szlagworty niezapomniane – film dok.; **21.10** Giganci historii; **22.00** Ekspertyza – Ucieczki ku wolności; **22.30** Sądy, przesądy; **23.30** Festiwal Psalmów Dawidowych. Honorując sprawiedliwych i ocalonych; **00.45** Info Wilno; **01.10** Sensacje XX wieku: Kutrzeba, cz. 2; **02.00** Encyklopedia II wojny światowej; **02.40** Zakończenie dnia

TVP KULTURA

07.00 Muzyczne poranki – teledyski; **07.35** Informacje kulturalne; **08.00** Zaginione – odnalezione; **08.25** Dzika Muzyka – Było cymbalistów wielu...; **09.05** Pętla – dramat; **11.00** Rodzina Durrellów 3 (7); **12.05** Amerykański plakat filmowy – film dok.; **13.35** Sława i chwała (6); **14.50** Sława i chwała (7); **16.00** Salto – dramat; **17.55** Co dalej?; **18.30** Informacje kulturalne; **18.50** Rodzina Durrellów 3 (8); **20.00** Wstęp do filmu „Solaris"; **20.05** Solaris – film s.f., ZSRR 1972, reż.: Andriej Tarkowski, wyk.: Anatolij Sołonicyn, Iwan Łapikow, Nikołaj Sergiejew, Irma Rausz, Jurij Nazarow; **23.00** Res Poloniae – O Polsce z oddali; **23.40** Piotr Anderszewski i jego fortepian – film dok.; **00.35** Gomorra (11) – serial; **01.40** Co dalej?; **02.15** Violeta poszła do nieba – film fabularny, Brazylia/Chile/Argentyna 2011, reż.: Andreas Wood, wyk.: Jorge Lopez, Thomas Durand, Roberto Farias, Frantisca Gavilan; **04.15** Informacje kulturalne; **04.35** Kino nocne – film fab./dok.; **05.30** Afisz kulturalny ekstra; **05.50** Zakończenie dnia

TVN

05.50 Uwaga!; **06.10** Ukryta prawda (1311); **07.05** Kuchenne rewolucje 18 (11); **08.00** Dzień Dobry TVN; **11.40** Doradca smaku 17 (20); **11.50** Ukryta prawda (1428); **12.55** Tajemnice miłości (19); **14.00** Ukryta prawda (1312); **15.05** Ukryta prawda (1105); **16.10** Ten moment (47); **16.45** Kuchenne rewolucje 18 (12); **17.55** Ukryta prawda (1429); **19.00** Fakty; **19.30** Apokawixa – relacja z premiery (1); **19.35** Sport; **19.45** Pogoda; **19.55** Apokawixa – relacja z premiery (2); **20.00** Uwaga!; **20.15** Doradca smaku 17 (21); **20.20** Na Wspólnej 20 (3502); **21.00** Milionerzy (576); **21.35** Kuchenne rewolucje 25 (6); **22.45** 303: Bitwa o Anglię – film wojenny, Polska/Wielka Brytania 2018, reż.: David Blair, wyk.: Iwan Rheon, Milo Gibson, Stefanie Martini, Marcin Dorociński, Nicholas Farrell; **00.55** Kac Vegas w Bangkoku – komedia, USA 2011, reż.: Todd Philips, wyk.: Bradley Cooper, Ed Helms, Zach Galifianakis, Justin Bartha, Ken Jeong, Paul Giamatti, Mike Tyson; **03.05** Uwaga!; **03.25** Noc Magii; **04.50** Zamieszkać na plaży (6); **05.20** Okazja na dom (3)

POLSAT

06.00 Nowy dzień z Polsat News; **08.40** Malanowski i Partnerzy (289); **09.10** Malanowski i Partnerzy (290); **09.40** Sekrety rodziny (262); **10.40** Dlaczego ja? (1130); **11.40** Gliniarze (333); **12.50** Wydarzenia; **13.20** Interwencja; **13.40** Trudne sprawy (1140); **14.40** Dlaczego ja? (1186); **15.50** Wydarzenia; **16.10** Pogoda; **16.15** Interwencja; **16.30** Na ratunek 112 (722); **17.00** Gliniarze (731); **18.00** Pierwsza miłość (3470); **18.50** Wydarzenia; **19.25** Gość Wydarzeń; **19.45** Sport; **19.55** Pogoda; **20.05** Nasz Nowy Dom (270); **21.05** Przyjaciółki (236); **22.10** Love Island. Wyspa miłości (213); **23.10** Pomiędzy nami góry – dramat, USA 2017, reż.: Hany Abu-Assad, wyk.: Beau Bridges, Dermot Mulroney, Idris Elba, Kate Winslet, Lucia Walters; **01.50** Przyjaciele z kasą – komediodramat, USA 2006, reż.: Nicole Holofcener, wyk.: Jennifer Aniston, Scott Caan, Frances McDormand, Jason Isaacs, Simon McBurney, Bob Stephenson; **03.35** Świat według Kiepskich (106); **04.15** Kabaretowa Ekstraklasa; **04.40** Disco Gramy; **05.25** Telezakupy TV Okazje

TVP 1

04.40 Klan (4033); **05.10** Przysięga (732); **06.00** Wspaniałe stulecie (1188); **07.00** Transmisja Mszy świętej z sanktuarium Matki Bożej na Jasnej Górze; **07.30** Agape; **08.00** Wiadomości; **08.10** Pogoda poranna; **08.15** Kwadrans polityczny; **08.35** Ranczo (57); **09.35** Komisarz Alex (58; **10.35** Ojciec Mateusz (312); **11.25** Kasta – serial paradokumentalny TVP; **12.00** Wiadomości; **12.10** Agrobiznes; **12.35** Agropogoda; **12.40** Magazyn Rolniczy; **13.00** Natura w Jedynce: Tajemnice zwierząt. Mistrzowie budownictwa (4); **14.00** Wspaniałe stulecie (119) – serial kostiumowy; **15.00** Wiadomości; **15.10** Pogoda; **15.15** ALARM!; **15.35** Gra słów. Krzyżówka – teleturniej; **16.05** Przysięga (733) – serial obyczajowy; **17.00** Teleexpress; **17.15** Jaka to melodia? – teleturniej muzyczny; **17.55** Klan (4034) – telenowela TVP; **18.20** Kasta – serial paradokumentalny TVP; **18.55** Jeden z dziesięciu – teleturniej; **19.20** Sport

19.30 Wiadomości
20.05 Pogoda
20.10 ALARM!
20.35 Ojciec Mateusz (360) – serial kryminalny TVP
21.25 Kulisy serialu „Na sygnale"
21.35 Na sygnale (389) – serial TVP
22.15 Goldeneye – film sensacyjny, USA/Wielka Brytania 1995, reż.: Martin Campbell, wyk.: Sean Bean, Izabella Scorupco, Pierce Brosnan, Famke Jannsen
00.30 Aż do śmierci – film akcji, USA/Wielka Brytania 2007, reż.: Simon Fellows, wyk.: Jean-Claude Van Damme, Stephen Rea, Rachel Gran
02.20 S. W. A. T. – Jednostka specjalna (52) – serial
03.05 Ratownicy (6) – serial TVP
03.50 Magazyn kryminalny 997
04.30 Notacje – cykl dok.
04.40 Zakończenie dnia

TVP 2

05.30 M jak miłość (1631); **06.20** Anna Dymna – spotkajmy się: Wojciech Górski; **06.55** Rodzinka.pl (181); **07.30** Pytanie na śniadanie – pobudka; **07.55** Pytanie na śniadanie; **10.40** Panorama; **10.45** Pytanie na śniadanie; **11.20** Polska od kuchni – Miss Wdzięku (9); **11.50** Barwy szczęścia (2671) – serial obyczajowy TVP; **12.30** Koło fortuny – teleturniej; **13.15** Zranione ptaki (137) – serial obyczajowy; **14.05** Va Banque – teleturniej; **14.35** Na sygnale (272) – serial fabularyzowany TVP; **15.10** Wydział kryminalny Kitzbühel (64) – serial; **15.50** Przepis dnia (24); **16.00** Koło fortuny – teleturniej; **16.35** Familiada (2740) – teleturniej; **17.15** Zakazany owoc (73) – serial obyczajowy; **18.00** Panorama; **18.20** Va Banque (459) – teleturniej; **18.45** Zranione ptaki (138) – serial obyczajowy, Turcja 2019, reż.: Cem Tabak, Yasemin Erkul, wyk.: Emre Mete Sönmez, Ali Yasin Özegemen, Gizem Arikan, Sezgin Irmak, Ozan Turan

19.30 Barwy szczęścia (2671)
20.00 Przepis dnia (25)
20.10 Barwy szczęścia (2672)
20.45 Roztańczony Narodowy, cz. 1 – koncert
22.15 Roztańczony Narodowy, cz. 2 – koncert
23.15 Kino relaks: Zakochani w Rzymie – komedia romantyczna, USA/Włochy 2012, reż.: Woody Allen, wyk.: Woody Allen, Alec Baldwin, Roberto Begnini, Penelope Cruz
01.15 Bóg zemsty – thriller, USA 2010, reż.: Roger Donaldson, wyk.: Guy Pearce, Nicolas Cage, January Jones
03.00 Lol – film obyczajowy, USA 2012, reż.: Lisa Azuelos, wyk.: Demi Moore, Miley Cyrus, Adam Sevani
04.35 Rodzinka.pl – serial komediowy TVP
05.00 Zakończenie dnia

TVP Info

05.35 Powitanie – Poranek; **05.39** Serwis Info Poranek; **05.57** Agropogoda; **05.59** Powitanie; **06.01** Serwis Info Poranek – wiadomości z kraju i ze świata – w tym: Wstaje dzień, Info Poranek, Pogoda, relacje korespondentów; **06.20** Pogoda; **06.30** Serwis Info Poranek; **06.53** Pogoda; **07.00** Serwis Info Poranek; **07.12** Jedziemy; **07.50** Agrobiznes; **07.55** Agropogoda; **08.00** Jedziemy dalej; **08.20** Serwis Info Poranek; **08.23** Minęła 8; **09.00** Serwis Info Poranek; **09.11** Minęła 9; **09.40** W Kontrze; **10.00** Serwis Info Poranek; **10.21** Pogoda; **10.29** Serwis Info Dzień; **10.51** Pogoda; **10.59** Serwis Info Dzień; **11.29** Serwis Info Dzień; **11.51** Pogoda; **12.00** INFO Raport; **13.29** Serwis Info Dzień; **13.50** Pogoda; **13.59** Serwis Info Dzień; **14.29** Serwis Info Dzień; **14.49** Pogoda; **14.59** Serwis Info Dzień; **15.29** Info Dzień; **17.00** Teleexpress; **17.15** Teleexpress Extra; **17.30** O co chodzi; **18.00** Panorama; **18.19** Serwis Info Wieczór; **18.37** O tym się mówi

19.30 Wiadomości
19.58 Gość Wiadomości
20.13 Forum
21.00 Nie da się ukryć
21.20 Serwis Info Wieczór
21.41 Pogoda
21.50 W tyle wizji
22.25 Serwis Info Wieczór
22.30 W tyle wizji Extra
23.00 INFO Wieczór
23.30 W akcji
23.55 Serwis Info Wieczór
00.03 Wiadomości
00.31 Gość Wiadomości
01.05 Forum
02.00 W tyle wizji
02.35 Serwis Info Wieczór
02.40 W tyle wizji Extra
03.06 Pogoda
03.12 O co chodzi
03.38 Filmy Dokumentalne TVP INFO
04.24 Taśmy bezpieki
05.33 Agrobiznes
05.50 Zakończenie dnia

TV TRWAM

05.00 Paweł VI. Papież czasów burzy; **06.40** Ikona Miłości; **07.20** Muzyczne chwile; **07.25** Spór o Morskie Oko; **07.55** Poczet Wielkich Polaków; **08.00** Informacje dnia; **08.15** Polski Punkt Widzenia; **08.40** Słowo życia; **08.45** Przyjaciele i bohaterowie; **09.10** Z wędką nad wodę w Polskę i świat; **09.35** Święty na każdy dzień; **09.45** Jestem mamą; **10.00** Informacje dnia; **10.15** Wytrwali w wierze; **11.15** Muzyczne chwile; **11.25** Głos Polski; **11.35** Zagłada redemptorystów Woli; **12.00** Anioł Pański; **12.03** Informacje dnia; **12.20** Ziemia obiecana; **13.05** Droga nawrócenia. Świadectwo Wiktora; **13.30** Msza święta z Jasnej Góry; **14.20** 100 cudownych miejsc na świecie; **14.30** Zrozumieć Antycywilizacje; **14.55** Słowo życia; **15.00** Koronka do Bożego Miłosierdzia; **15.20** Mocni w Wierze; **15.50** Ma się rozumieć; **16.00** Informacje dnia; **16.10** Siódmy Sakrament; **16.40** Prosto o gospodarce; **17.00** Życie z Pasją; **17.25** Święty na każdy dzień; **17.30** Geopolityka; **17.55** Poczet Wielkich Polaków; **18.00** Anioł Pański

18.05 Informacje dnia
18.15 Westerplatte Młodych
19.00 Warto zauważyć… w mijającym tygodniu
19.30 Król Chwały – serial animowany
20.00 Informacje dnia
20.20 Różaniec
20.50 Myśląc Ojczyzna
21.00 Apel Jasnogórski z kaplicy Cudownego Obrazu Matki Bożej na Jasnej Górze – transmisja
21.20 Informacje dnia
21.40 Polski Punkt Widzenia
22.00 Ziemia obiecana – serial fabularny
22.45 Muzyczne chwile
22.55 Przegląd Katolickiego Tygodnika „Niedziela"
23.00 Mistrz i Katarzynka – film dokumentalny
00.00 Programy powtórkowe

TVP HISTORIA

06.50 Był taki dzień – 7 października; **07.00** Czas honoru (27); **08.00** Kuchnia dwudziestolecia (23); **08.30** Historia Polski: Ostatni Bój – film dok.; **09.30** Informacje kulturalne; **09.50** Sensacje XX wieku: Skarby Trzeciej Rzeszy; **10.45** Emanuel Schlechter. Szlagworty niezapomniane – film dok.; **11.40** Przystanek Historia; **12.00** Alfabet Andrzeja Dobosza; **12.25** Doktor Murek (2) – serial TVP; **13.40** Opowieści o Yellowstone (2) – cykl dok.; **14.40** Dania z lotu ptaka; **15.45** Geniusze i marzyciele. Józef Hofmann; **16.50** Ex Libris (512); **17.15** Czas honoru (28) – serial TVP; **18.05** Z wieszaka historii (1); **18.35** Skrybowie starożytnego Egiptu; **19.40** Historia Polski: Chocim 1621 – film dok.; **20.45** Teatr Telewizji: Kordian i cham, cz. I – spektakl teatralny; **21.40** Kordian i cham, cz. II; **22.40** Tajne akta III Rzeszy (6); **23.35** Tajemnice III Rzeszy (2); **00.35** Info Wilno; **00.55** Było, nie minęło – kronika zwiadowców historii; **01.25** Sensacje XX wieku; **02.20** Encyklopedia II wojny światowej; **02.45** Zakończenie dnia

TVP KULTURA

07.00 Muzyczne poranki – teledyski; **07.15** Informacje kulturalne; **07.45** Co dalej?; **08.20** Kronos – Nadczłowiek; **09.00** Salto – dramat; **11.00** Rodzina Durrellów 3 (8); **12.05** Piotr Anderszewski i jego fortepian – film dok.; **13.30** Panny i wdowy (1) – serial TVP; **14.30** Panny i wdowy (2) – serial TVP; **16.05** Zezowate szczęście – komediodramat, reż.: Andrzej Munk; **18.10** Res Poloniae – O Polsce z oddali; **18.50** 16. Międzynarodowy Konkurs Skrzypcowy im. H. Wieniawskiego – koncert inauguracyjny; **21.25** Informacje kulturalne; **21.55** Wstęp do filmu „Pod wulkanem"; **22.00** Pod wulkanem – dramat, USA/Meksyk 1984, reż.: John Huston, wyk.: Albert Finney, Jacqueline Bisset, Anthony Andrews, Ignacio Lopez Tarzo, Katy Jurado, James Villiers, Dawson Bray, Carlos Riquelme, Jim Mccarthy; **00.05** Klimt i Schiele: Eros i Psyche – film dok.; **01.50** Gomorra (12); **02.50** Własne śmieci – film anim.; **02.55** Mój dziwny starszy brat – film anim.; **03.15** Film fabularny; **05.30** Afisz kulturalny ekstra; **05.50** Zakończenie dnia

TVN

05.50 Uwaga!; **06.10** Ukryta prawda (1312); **07.05** Kuchenne rewolucje 18 (12) – program kulinarno-rozrywkowy; **08.00** Dzień Dobry TVN; **11.40** Doradca smaku 17 (21); **11.50** Ukryta prawda (1429); **12.55** Tajemnice miłości (20); **14.00** Ukryta prawda (1313); **15.05** Ukryta prawda (1106); **16.10** Ten moment (48); **16.45** Kuchenne rewolucje 18 (13) – program kulinarno-rozrywkowy; **17.55** Ukryta prawda (1430); **19.00** Fakty; **19.30** Sport; **19.40** Pogoda; **19.50** Uwaga!; **20.00** Lego Masters 3 (2); **21.35** Jurassic World – film przygodowy, USA 2015, reż.: Colin Trevorrow, wyk.: Chris Pratt, Bryce Dallas Howard, Irrfan Khan, Vincent D'Onofrio, Ty Simpkins, Nick Robinson; **00.05** Atak na posterunek – film sensacyjny, USA/Francja 2005, reż.: Jean-François Richet, wyk.: Ethan Hawke, Laurence Fishburne, Gabriel Byrne, Maria Bello, Drea de Matteo; **02.25** Kuba Wojewódzki 17 (5); **03.30** Noc Magii; **04.55** Uwaga!; **05.15** Zamieszkać na plaży (7)

POLSAT

06.00 Nowy dzień z Polsat News; **08.40** Malanowski i Partnerzy (291); **09.10** Malanowski i Partnerzy (292); **09.40** Sekrety rodziny (263); **10.40** Dlaczego ja? (1131); **11.40** Gliniarze (334); **12.50** Wydarzenia; **13.20** Interwencja; **13.40** Trudne sprawy (1141); **14.40** Dlaczego ja? (1187); **15.50** Wydarzenia; **16.10** Pogoda; **16.15** Interwencja; **16.30** Na ratunek 112 (723); **17.00** Gliniarze (732); **18.00** Pierwsza miłość (3471); **19.25** Gość Wydarzeń; **19.45** Sport; **19.55** Pogoda; **20.05** Twoja Twarz Brzmi Znajomo (171); **22.10** Love Island. Wyspa miłości (214); **23.10** Pamięć absolutna – thriller s.f., USA/Kanada 2012, reż.: Len Wiseman, wyk.: Jessica Biel, Woodbine Bokeem, Bryan Cranston, Colin Farrell, Kate Beckinsale; **01.55** Taxi 5 – film akcji, Francja 2017, reż.: Franck Gastambide, wyk.: Malik Bentalha, Salvatore Esposito, Bernard Farcy, Franck Gastambide, Edouard Montoute, Sabrina Ouazani; **04.05** Świat według Kiepskich (107); **04.40** Disco Gramy; **05.25** Telezakupy TV Okazje

TVP 1

05.05 Mister Twister (33); **05.30** Mister Twister (34); **06.00** Magazyn Ekspresu Reporterów; **07.00** Transmisja Mszy świętej z sanktuarium Matki Bożej na Jasnej Górze; **07.40** Rok w ogrodzie; **08.05** Rok w ogrodzie Extra; **08.20** wojsko-polskie.pl (40); **08.45** Pełnosprawni (470); **09.15** Fascynujący świat: Pluton, powrót do życia – film dok.; **10.20** Sprawa dla reportera; **11.20** Noce i dnie (5) – serial TVP; **12.30** Gwiazdy w południe: Siedmiu wspaniałych nadjeżdża – western, USA 1972, reż.: George McCowan, wyk.: Lee Van Cleef, Stefanie Powers, Michael Callan, Mariette Hartley, Luke Askew; **14.10** Z pamięci: Kazimiera Iłłakowiczówna, cz. 1; **14.25** Okrasa łamie przepisy – magazyn kulinarny; **14.55** Komisarz Alex (217); **15.55** Rolnik szuka żony – reality show; **17.00** Teleexpress; **17.20** Pogoda; **17.30** Jaka to melodia? – teleturniej muzyczny; **18.30** Ojciec Mateusz (360) – serial kryminalny TVP; **19.25** Sport

19.30 Wiadomości
20.05 Pogoda
20.10 ALARM!
20.35 Komisarz Alex (218) – serial TVP
21.30 Hit na sobotę: Assassin's Creed – film akcji, USA 2016, reż.: Justin Kurzel, wyk.: Michael Fassbender, Marion Cotillard, Jeremy Irons, Brendan Gleeson
23.35 Likwidator – film fabularny, USA 2013, reż.: Kim Jee-Woon, wyk.: Arnold Schwarzenegger, Forest Whitaker, Luis Guzman, Jaimie Alexander
01.30 Vabank – komedia sensacyjna, reż.: Juliusz Machulski, wyk.: Jan Machulski, Leonard Pietraszak, Witold Pyrkosz
03.25 Jaka to melodia? – teleturniej
04.10 Film dok.
04.35 Z pamięci: Kazimiera Iłłakowiczówna, cz. 1
04.40 Zakończenie dnia

TVP 2

05.20 Barwy szczęścia (2668); **05.50** Barwy szczęścia (2669); **06.25** Barwy szczęścia (2670); **07.00** M jak miłość (1674) – serial TVP; **07.55** Pytanie na śniadanie; **12.15** Rodzinny ekspres – Czy potrafimy wzajemnie się słuchać?; **12.55** Tak to leciało! (5) – teleturniej muzyczny; **14.00** Familiada (2826) – teleturniej; **14.35** Koło fortuny – teleturniej; **15.15** Szansa na sukces. Opole 2023 (1). Edyta Górniak – widowisko muzyczne; **16.20** Na dobre i na złe (855) – serial TVP, reż.: Sara Bustamante-Drozdek, wyk.: Aleksandra Grabowska, Marcin Urbanke, Tetiana Malkova, Julia Klimenko, Witold Wieliński, Aleksandra Hamkało, Marta Żmuda Trzebiatowska, Pola Gonciarz, Mateusz Janicki, Mira Fareniuk; **17.20** Smaki świata – po bałkańsku (41); **17.50** Słowo na niedzielę – Radiowóz, który pomógł pamiętać; **18.00** Panorama; **18.20** Va Banque – teleturniej; **18.45** Postaw na milion (296) – teleturniej

19.35 Lajk!
20.00 The Voice of Poland XIII – Bitwa (12), cz. I – widowisko muzyczne
21.10 The Voice of Poland XIII – Bitwa (12), cz. II – widowisko muzyczne
22.10 The Voice of Poland XIII – Bitwa (12), cz. I – widowisko muzyczne
23.25 The Voice of Poland XIII – Bitwa (12), cz. II – widowisko muzyczne
00.40 Kabaret. Super Show Dwójki – program kabaretowy
01.50 Zakochani w Rzymie – komedia romantyczna, USA/Włochy 2012, reż.: Woody Allen, wyk.: Woody Allen, Alec Baldwin, Roberto Begnini, Penelope Cruz, Ellen Page
03.45 Film fabularny
05.30 Zakończenie dnia

TVP Info

05.55 Powitanie; **06.00** Serwis Info Poranek, w tym: Wstaje dzień, Info Poranek, Pogoda, relacje korespondentów; **06.23** Pogoda; **06.31** Info Poranek; **06.52** Pogoda; **07.01** Info Poranek; **07.23** Pogoda; **07.31** Info Poranek; **07.50** Bezpieczna jazda; **08.00** Info Poranek; **08.22** Pogoda; **08.30** W Kontrze; **09.15** Salon dziennikarski; **09.59** Serwis Info Dzień weekend; **10.23** Pogoda; **10.29** Info Dzień weekend; **10.53** Pogoda; **10.59** Info Dzień weekend; **11.29** Info Dzień weekend; **11.52** Pogoda; **11.59** Info Dzień weekend; **12.29** Info Dzień weekend; **12.51** Pogoda; **12.59** Info Dzień weekend; **13.29** Info Dzień weekend; **13.52** Pogoda; **13.59** Info Dzień weekend; **14.29** Info Dzień weekend; **14.53** Pogoda; **15.00** Debata TVP INFO; **15.29** Info Dzień; **16.45** Info med; **17.00** Teleexpress; **17.15** Teleexpress Extra; **17.30** Studio Wschód; **18.00** Panorama; **18.18** Serwis Info Wieczór weekend; **18.30** Kobiecym okiem; **18.52** Info Wieczór weekend; **19.00** Między słowami; **19.20** Info Wieczór weekend

19.30 Wiadomości
19.58 Gość Wiadomości
20.13 Minęła 20
21.00 Nie da się ukryć
21.15 Śledczym okiem
21.40 Serwis Info Wieczór weekend
21.50 W tyle wizji
22.25 Serwis Info Wieczór weekend
22.30 W tyle wizji Extra
23.00 Magazyn śledczy Anity Gargas
23.25 INFO Wieczór
24.00 Wiadomości
00.28 Gość Wiadomości
00.56 Pogoda
01.05 Salon dziennikarski
02.00 Minęła 20
02.52 Pogoda
03.25 Filmy Dokumentalne TVP INFO
04.25 Filmy Dokumentalne TVP INFO
05.28 Magazyn śledczy Anity Gargas
05.50 Zakończenie dnia

TV TRWAM

05.00 Siódmy Sakrament; **05.30** Człowiek bez twarzy; **05.55** Apostoł mediów – bł. Jakub Alberione; **07.30** Zrób jeden mały krok; **07.55** Poczet Wielkich Polaków; **08.00** Informacje dnia; **08.15** Westerplatte Młodych; **08.55** Słowo życia; **09.00** Głos serca; **09.45** Młodzi Światu; **10.00** Informacje dnia; **10.15** Retrospekcja; **10.20** Maryja z Nazaretu w Jej Zwiastowaniu; **10.40** Polski Punkt Widzenia; **11.00** Kropelka radości; **12.00** Anioł Pański; **12.03** Informacje dnia; **12.20** Warto zauważyć… w mijającym tygodniu; **12.50** Siódmy Sakrament; **13.20** Ocalić od zapomnienia; **13.30** Msza święta z Jasnej Góry; **14.20** 100 cudownych miejsc na świecie; **14.30** Przegląd Katolickiego Tygodnika „Niedziela"; **14.35** Natura Obiektywnie; **15.00** Regał; **15.30** Wierzę w Boga; **15.55** Święty na każdy dzień; **16.00** Informacje dnia; **16.10** Wilhelm Pluta – „biskup rodziny"; **17.00** Z Parlamentu Europejskiego; **17.25** Muzyczne chwile; **17.30** Wolność Słowa; **17.55** Poczet Wielkich Polaków; **18.00** Anioł Pański

18.05 Informacje dnia
18.15 Rozmowy niedokończone – program publicystyczny
19.25 Święty na każdy dzień
19.30 Manna z Nieba – program religijny dla dzieci
19.45 Modlitwa z telefonicznym udziałem dzieci
20.00 Informacje dnia
20.20 Różaniec
20.50 Myśląc Ojczyzna
21.00 Apel Jasnogórski z kaplicy Cudownego Obrazu Matki Bożej na Jasnej Górze – transmisja
21.20 Informacje dnia
21.40 Polski Punkt Widzenia – program publicystyczny
22.00 Głos serca – serial fabularny
22.45 Święty na każdy dzień
22.50 Żołnierz Niezłomny Kościoła – film dokumentalny
00.00 Programy powtórkowe

TVP HISTORIA

06.55 Był taki dzień – 8 października; **07.05** Woliński Park Narodowy – film dok.; **07.55** Wojownicy czasu; **08.35** Wiedźmin (4) – serial fantastyczno-przygodowy; **09.30** Informacje kulturalne; **09.55** W Polskę jedziemy – Frombork; **10.30** Planety – Wewnętrzne światy (1); **11.35** Wszystkie kolory świata – Flavors Congo – serial dok.; **12.35** Brazylia. Historia naturalna (5) – serial dok.; **13.35** Z wieszaka historii (2); **14.15** U Pana Boga za piecem – komedia; **15.55** Nie taka prosta historia – Krzyżacy; **16.30** Opowieści o Yellowstone (2) – cykl dok.; **17.30** Spór o historię: Krym: kłująca zadra Rzeczypospolitej; **18.10** Noce i dnie (4) – serial TVP; **19.00** Giganci historii; **19.50** Rok 1982. Kalendarium (40); **20.05** Położna – film dok.; **21.15** Historia w postaciach zapisana: Charles de Gaulle – cykl dok.; **23.05** Ucieczka w kajdanach – film fabularny; **00.50** Republika. Narodziny legendy – film dok.; **01.50** Syria: atak na Rożawę – film dok.; **02.35** Zakończenie dnia

TVP KULTURA

07.05 Laureaci Konkursu im. Henryka Wieniawskiego – Soyoung Yoon gra I Koncert skrzypcowy fis-moll op. 14 Henryka Wieniawskiego; **08.00** Informacje kulturalne; **08.30** Wydarzenie aktualne; **09.10** Tamte lata, tamte dni: Alicja Majewska; **09.50** Analogowy wizjoner – film dok.; **11.40** Czarne chmury (8) – serial TVP; **12.45** Trędowata – melodramat, reż.: Jerzy Hoffman; **14.30** Dzika Muzyka – Granie do nieba – skrzypkowie Radomszczyzny; **15.10** Recital Marka Brachy i Aleksandra Dębicza; **15.55** Życie nie jest łatwe – komedia; **18.10** Do dzieła; **18.35** Legendy Rocka: Doo Wop; **19.05** Legendy Rocka: Alt Rock; **19.30** Informacje kulturalne; **20.00** Magiczny Świat Davida Copperfielda – film fabularny; **22.05** Kabaret Starszych Panów – widowisko; **23.25** Papillon – dramat; **01.55** Pod wulkanem – dramat; **03.55** Informacje kulturalne; **04.20** Film fabularny; **05.15** Tamte lata, tamte dni: Alicja Majewska; **05.50** Zakończenie dnia

TVN

05.55 Uwaga!; **06.10** Ukryta prawda (928); **07.05** Kuchenne rewolucje 12 (11) – program kulinarno-rozrywkowy; **08.00** Dzień Dobry TVN; **11.30** Na Wspólnej Omnibus 20 (892) – serial; **13.30** MasterChef 11 (5); **15.10** Top Model 11 (5); **16.45** Ślub od pierwszego wejrzenia 8 (5); **17.50** MądrzeGotujemy z Katarzyną Bosacką (6); **17.55** Kuchenne rewolucje 25 (6); **19.00** Fakty – serwis informacyjny; **19.25** Sport; **19.35** Pogoda; **19.45** Uwaga!; **20.00** Mam talent 14 (6); **21.45** Kac Vegas III – komedia, USA 2013, reż.: Todd Phillips, wyk.: Bradley Cooper, Ed Helms, Zach Galifianakis, Justin Bartha, Ken Jeong, John Goodman, Melissa McCarthy, Heather Graham; **23.45** 303: Bitwa o Anglię – film wojenny, Polska/Wielka Brytania 2018, reż.: David Blair, wyk.: Iwan Rheon, Milo Gibson, Stefanie Martini, Marcin Dorociński, Nicholas Farrell; **02.05** Na granicy światów (2) – serial; **03.05** Noc Magii; **04.30** Uwaga!; **04.50** Zamieszkać na plaży (8)

POLSAT

06.00 Nowy dzień z Polsat News; **08.00** Moja dziewczyna 2 – film familijny; **10.10** Ewa gotuje (460); **10.40** Nasz Nowy Dom (270); **11.40** Bogaty Dom – Biedny Dom (38); **12.45** Górale (19); **13.15** Górale (20); **13.45** Drwale i inne opowieści Bieszczadu (119); **14.15** Drwale i inne opowieści Bieszczadu (120); **14.40** Rolnicy. Podlasie (25); **15.45** Więzienie (26); **16.15** Więzienie (27); **16.45** Więzienie (28); **17.15** Więzienie (29); **17.45** Chłopaki do wzięcia (273); **18.15** Chłopaki do wzięcia (274); **18.50** Wydarzenia; **19.15** Prezydenci i Premierzy; **19.45** Sport; **19.55** Pogoda; **20.00** Doda. 12 kroków do miłości (6); **21.00** Piotruś Królik – film familijny, USA/Australia, 2018, reż.: Will Gluck, wyk: Rose Byrne, Domhnall Gleeson, Sam Neill; **23.10** Komando – film akcji, USA 1985, reż.: Mark L. Lester, wyk: Arnold Schwarzenegger, Rae Dawn Chong, Dan Hedaya, Vernon Wells, James Olson; **01.10** Carandiru – dramat; **04.25** Kabaretowa Ekstraklasa; **04.40** Disco Gramy; **05.25** Telezakupy TV Okazje

Redakcja „Idziemy" nie ponosi odpowiedzialności za zmiany w programach TV wprowadzone przez nadawców po 22 IX 2022 r.

fot. Artur Andrzejuk

Filozof relacji osobowych

Życie filozofów zawsze w jakiś sposób owiane jest tajemnicą. Kto zajmuje się filozofią, często postrzegany jest jako wycofany ze spraw zwyczajnych, wolny od trosk codzienności.

Zapewne jest w tym trochę prawdy, filozof bowiem, zastanawiając się nad fenomenem istnienia bytu czy esencjalnymi przejawami form egzystencji, oddala się w swej refleksji od prozy życia, rozstrzygając trudne filozoficzne zagadnienia. Ale przecież filozofia to nie jest jedynie rozmyślanie, to w pewnym momencie przede wszystkim nauczanie. Przykładem tego jest patron wszystkich filozoficznych dysput, Sokrates. Powiedział on o sobie, że wykonuje zawód swej matki, która była położną. W spotkaniach z ludźmi przez filozoficzną dialektykę stawał się – jak wyrażał to w języku greckim – *maieutikós*, czyli akuszerem prawdy. Na ulicach i placach rozmawiał z ateńskimi obywatelami i pomagał im poprzez dialog „urodzić prawdę".

Taką sokratejską postacią był niewątpliwie zmarły niedawno prof. Mieczysław Gogacz, historyk filozofii, jeden z najlepszych w Polsce znawców myśli św. Tomasza, twórca tomizmu egzystencjalnego. Dożył sędziwego wieku 96 lat, z których prawie 50 poświęcił nauczaniu filozofii, szczególnie antropologii filozoficznej i właściwego interpretowania myśli św. Tomasza z Akwinu. Miałem to szczęście, że na początku lat dziewięćdziesiątych, w czasie studiów w Metropolitalnym Seminarium Duchownym w Warszawie, spotkałem prof. Gogacza. Najpierw na sympozjach, a potem już uczęszczając na jego wykłady ze wstępu do tomizmu i antropologii, jakie przez lata prowadził na Wydziale Filozofii Chrześcijańskiej ówczesnej Akademii Teologii Katolickiej. Był wykładowcą niezwykłym, mówił spokojnie, ale z wielką wprawą, wykazując się ogromną erudycją i szeroką znajomością zagadnień filozoficznych. Potrafił wprowadzić słuchaczy w niezwykły świat idei, opisując ich źródła, rozwój i konsekwencje, dlatego na sali wykładowej gromadził nie tylko studentów filozofii, ale także wielu tych, którzy pragnęli słuchać jego wykładów, przychodząc z innych wydziałów, a nawet przyjeżdżając na jego zajęcia z innych warszawskich uczelni. Szczególnie twórczym wydarzeniem były prowadzone przez profesora seminaria, na których dyskusje nad tekstami Tomasza osiągały, nieobecny niestety dziś na uczelniach, poziom subtelnej, a zarazem zażartej intelektualnej debaty. Jego filozoficzna pasja, mądra i głęboka dydaktyka sprawiły, że stał się twórcą szkoły tomizmu egzystencjalnego, wychowując kolejne pokolenie badaczy i popularyzatorów myśli Doktora Anielskiego.

Teoria relacji stała się znakiem rozpoznawczym zmarłego niedawno warszawskiego filozofa – prof. Mieczysława Gogacza.

Był zatem prof. Gogacz tomistą i personalistą z głębi swego nauczania, akcentując w podejmowanych tematach szczególność bytu ludzkiego i tworzonych przez człowieka relacji. To właśnie teoria relacji stała się znakiem rozpoznawczym warszawskiego filozofa. Analizując klasyczną myśl Tomasza, Gogacz przekonywał, że byt ludzki, a dokładnie jego istnienie jako akt bytu (*esse entis*), posiada własności transcendentalne, czyli przejawy istnienia, którymi są jedność, odrębność, realność, prawda, dobro i piękno. Każdy człowiek przez sam fakt istnienia ma zatem szansę tworzyć szczególny rodzaj relacji – relacje osobowe: realną relację życzliwości i akceptacji, którą Tomasz nazywa miłością, a której motywem jest istnienie drugiej osoby; relację wiary, która rodzi się z uznania prawdy i zawierzenia się sobie nawzajem; osobową relację nadziei, którą tworzy przekonanie, że drugi człowiek i Bóg będą zawsze dostępnym nam dobrem, które nigdy nas nie zawiedzie. Z teorii relacji osobowych opartych na akcie istnienia bytu Gogacz wyprowadził teorię etyki chronienia osób, w której kontemplacja, mądrość i sumienie stanowią podstawę dla powinnościowych zachowań moralnych. Podstawowym zadaniem tych postaw jest trafne rozpoznanie zadań, treści i celów etyki tak, by tworząc humanizm, bronić prawdy o wyjątkowości ludzkiego istnienia, o jego bezwzględnym dobru.

Wydaje się, że dziś trochę brakuje tak mocnych osobowości filozoficznych. Kapitalizm i konsumpcjonizm XXI w. skutecznie zagłuszyły społeczne znaczenie filozofii, jej sensowność i siłę. Wymagające tematy zastąpione zostały przez publicystyczne kłótnie, a czytanie tekstów i mądrą nad nimi dyskusję wyparły facebookowe wpisy i instagramowe stories. Na szczęście po prof. Gogaczu pozostały publikacje, których w ciągu długiego życia napisał ponad 900. Wiele z nich znajdziemy w Internecie, ale także w bibliotekach i może na półkach z książkami niektórych księży. Ważne, że sam prof. Gogacz swoim filozoficznym zapałem wychował grono gorliwych uczniów, którzy starają się kontynuować jego badania (www.katedra.uksw.edu.pl). Wierzę też, że ci, którzy słuchali jego wykładów (w tym i ja sam), zrozumieli, czym są zapodmiotowane w istnieniu relacje osobowe i jak ważna jest codzienna realizacja etyki chronienia osób. Oto praktyczny owoc filozoficznego trudu. Profesorze – dziękujemy!

bp Jacek Grzybowski

Tygodnik „Idziemy" Wydawca: Wydawnictwo Diecezji Warszawsko-Praskiej, ul. Grochowska 194/196, 04-357 Warszawa, tel.: **22 512 00 95**, www.idziemy.com.pl; Redaktor naczelny: ks. Henryk Zieliński, Asystent kościelny: ks. Marian Raciński, Sekretarze redakcji: Barbara Stefańska, b.stefanska@idziemy.com.pl; redakcja@idziemy.com.pl, Dorota Glica, redakcja@idziemy.com.pl; Dział Warszawa i Mazowsze: Irena Świerdzewska, irena.swierdzewska@idziemy.com.pl, Patryk Lubryczyński. Dział kultury: Dorota Glica, Mirosław Winiarczyk. Piszą dla nas: Iwona Budziak, ks. Waldemar Chrostowski, Kazimierz Dadak, Marta Dybińska, Mariusz Jankowski, Marek Jurek, Jacek Karnowski, ks. Paweł Kłys, Piotr Kościński, Dariusz Kowalczyk SJ, ks. Marek Kruszewski, Anna Meetschen, ks. Stefan Moszoro-Dąbrowski, Monika Odrobińska, ks. Łukasz Piotrowski, Jacek Salij OP, ks. Jacek Stefański, Wojciech Świątkiewicz, ks. Waldemar Turek, Barbara Wiśniowska, Marcin Zatyka, Krzysztof Ziemiec; Korekta: Monika Zaręba; Serwis internetowy: Radek Molenda, portal@idziemy.com.pl. Projekt graficzny: Joanna Złonkiewicz. Skład i łamanie: AG Zuch. Druk: Lotos-Poligrafia Warszawa. Materiałów niezamówionych redakcja nie zwraca. Zastrzegamy sobie prawo do skracania i adiustacji tekstów oraz zmiany ich tytułów. Za treść ogłoszeń i reklam redakcja nie odpowiada.
COPYRIGHT © Wydawnictwo Warszawsko-Praskie 2005. Wszelkie prawa zastrzeżone. Przedruk materiałów w jakiejkolwiek formie, całości lub fragmentów, nie jest możliwy bez zgody Wydawcy. Fot. okładka: ks. Henryk Zieliński

Parafia Pw. Niepokalanego Poczęcia NMP oraz Wigierski Areopag Nowej Ewangelilzacji ZAPRASZAJA NA

REKOLEKCJE

PAŹDZIERNIK 2022

08.10 - Wigierski dzień środowisk twórczych oraz wernisaż na zakończenie pleneru
14-16.10 - Rekolekcje dla małżeństw*
22.10 - Dzień skupienia wspólnoty Dzieła Nieustannej Nowenny Uczniów Jezusa*
24-27.10 - Rekolekcje ogólnopolskie dla kapłanów - prowadzi ks. dr Zbigniew Skuza
29-30.10 - Rekolekcje dla Nadzwyczajnych Szafarzy Komunii św.*

LISTOPAD 2022

05-06.11 - Rekolekcje dla Nadzwyczajnych Szafarzy Komunii św.*
07-10.11 - Rekolekcje dla kapłanów - prowadzi ks. dr Paweł Tarasiewicz
11-13.11 - Rekolekcje o przebaczeniu i uzdrowieniu - prowadzi ks. Krzysztof Walendziuk
21-24.11 - Biblijne rekolekcje ogólnopolskie dla kapłanów*

WIGIERSKIE WTORKI Z BIBLIĄ*

A.D. 2022: 4.X / 3.XI / 6.XII (po Mszy Św. wieczornej)

W CIĄGU ROKU JEST MOŻLIWOŚĆ INDYWIDUALNEGO KIEROWNICTWA DUCHOWEGO

*Rekolekcje prowadzi ks. dr Jacek Stefański, urodzony w Izraelu, kapłan diecezji ełckiej, biblista, były wieloletni ojciec duchowny kleryków oraz wykładowca Pisma świętego i języka hebrajskiego. Obecnie posługuje jako kierownik duchowy i zajmuje się formacją rekolekcyjną oraz biblijną w Pokamedulskim klasztorze i Wigierskim Areopagu Nowej Ewangelizacji.

WIĘCEJ INFORMACJI:
(For more information:)

www.parafia.wigry.pro
Wigry 11; 16-402 Suwałki
tel.: 87 566 24 99
rekolekcje@wigry.pro

FUNDACJA WIGRY PRO OFERUJE:

- noclegi w eremach wigierskich,
- dania kamedulskie i regionalne
- zwiedzanie (m.in. wieża widokowa, krypty,
- apartamenty papieskie, wystawy, wystawy tematyczne, cela kamedulska),
- przystań (kajaki, jachty, łodzie wiosłowe),
- warsztaty z kuchni kamedulskiej i regionalnej

Parafia pw. Niepokalanego Pocz cia NMP w Wigrach

Wigierski Areopag Nowej Ewangelizacji

idziemy.pl

MARTYRIA
Czasopismo Społeczno-Katolickie Diecezji Ełckiej

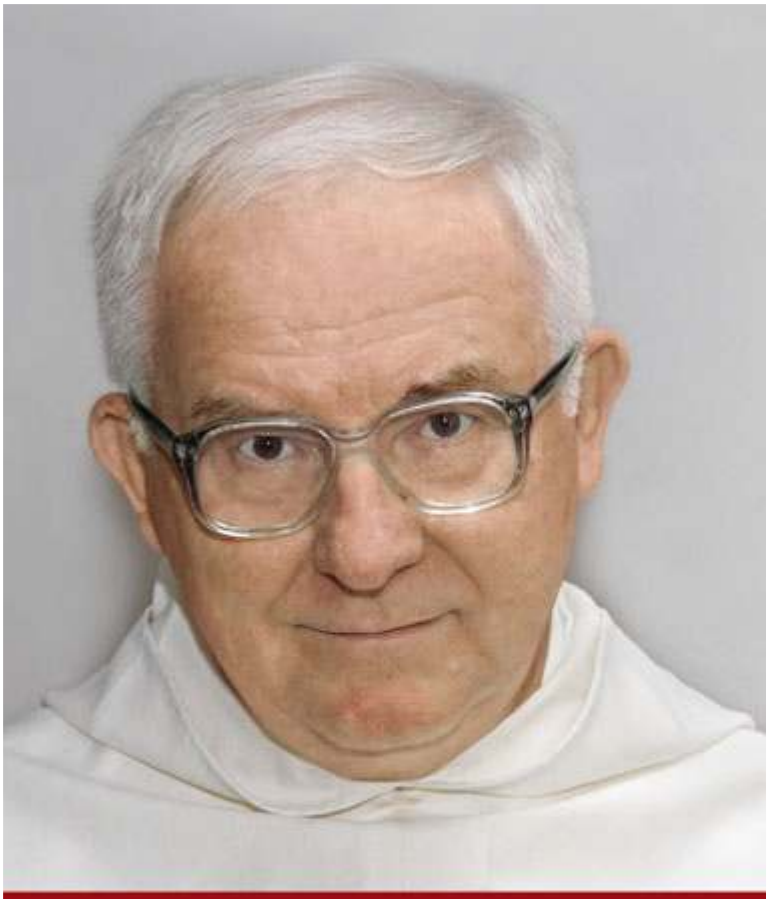

Polecamy!

Rozmowy z Ojcem Jackiem

Książkę „Rozmowy z Ojcem Jackiem”
można nabyć podczas XXVII Targów Wydawców Katolickich
w Warszawie
(29.09–2.10.2022, Zamek Królewski, Arkady Kubickiego)

Zapraszamy na nasze stoisko

TYGODNIK idziemy